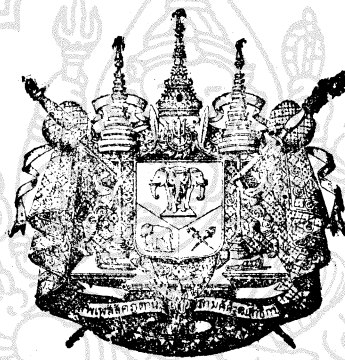

รายงาน

หอพระสมุดวชิรญาณ

จำนวนปีที่ ๘

ลงพิมพ์ โดยคำสั่งของกรม รัษฎการ

กรุงเทพ ๑

๒๓
รัตนโกสินทรศก ๑๐๙๔

รายงาน หอ พระสมุท วชิรญาณ ปีที่ ๙

ฉบับนี้

พระบรม รมณานุกรมแล จ้า ราชการ ซึ่งเป็น สมาชิก ทั้งฝ่าย นำ ฝ่ายใน
ข้าพเจ้า ขอ ถิ่นเอา โอกาส ที่ เช่น เวลาเปลี่ยน กรรม สัมปาทิก
จัด การ หอ พระ สมุท วชิรญาณ เป็นเวลาที่ จะได้ชี้แจง การ ทั้งปวง
อัน กรรม สัมปาทิกซึ่งข้าพเจ้าเป็น หัวหน้า ได้ จัด การ ทั้งปวงใน หอ
พระสมุท มา บรรจบ ปี นี้ ตามกำลัง ความคิด แล กำลัง กาย
ความสามารถที่จะ ทำให้สำเร็จเป็น ประโยชน์แก่ หอ สมุท โดย ความ
หวังใจว่า เมื่อ ท่าน ทั้งปวงได้ อ่าน รายงาน นี้ แล้ว คง จะเป็น ที่
พอใจในการ ที่ได้ จัด ไปแล้ว

แต่ก่อน ๆ มา สภานายกได้แจ้ง รายงาน หอ พระสมุทเช่น
ในท้าย หนังสือ วชิรญาณ วิเสศคราวที่ สด แต่ ครั้ง นี้ได้ปรึกษา เหน
พร้อม กัน ว่า ข้อความที่จะ ต้อง กล่าวใน รายงาน นั้น คง จะ ยืด ยาว
กว่าทุก ปี เพราะมี การ จร คือ ผลของ หอพระ สมุทเป็น การใหญ่ขึ้น
จะทำให้เปลี่ยน นำ กระดาษ หนังสือ วชิรญาณ วิเสศ จะ ว่าโดยย่อ ก็เกือบ
จะเต็ม ๑๒ หน้า เหมือน หนังสือ ตัด หนังสือพิมพ์ เสี่ยง วิก หนังสือ
คิด แบ่ง ออกเสียเป็น ฉบับหนึ่งต่าง หาก

อีกประการหนึ่ง เห็นว่า ทั้งแต่เริ่ม จัด การ หอ พระสมุทนี้ มา
ถึงแปด ปีเข้าปี นี้ การที่ได้ จัด นั้น ค่อยเจริญขึ้น โดยลำดับ นับ เป็น
ความอุสาห ของ กรรม สัมปาทิกที่ได้ รับ จัด การ ปีหนึ่ง ปีหนึ่ง แล การ
ที่เจริญขึ้น ที่ ละน้อย ละน้อย เช่นนี้ ก็เป็น ที่น่า จะ ตระว ดสังเกต การ

ที่เปลี่ยนแปลง มา อย่างไร ตาม ลำดับ เปนเหมือน เจต หมาย เหตุ ของ
การ ทั้ง หอ พระ สมุท จึงได้ ปฎิภาสา ด้วย สมาชิก ที่ได้ เปน กรรม
สัมปาทิกแต่ก่อน ๆ บาง องค์ ตก ลง พร้อมใจกัน จะ ทำ รายงาน การ
หอ พระ สมุท ใน คราว กรรม สัมปาทิก นั้น ๆ ขึ้นใหม่ ให้ เรียบ เรียง กัน
เปน ลำดับ ที่ ๑ ที่ ๒ จนถึง ขึ้น เชน ที่ ๘ แยก เปน เล่ม ๆ ต่าง หาก
ลำดับ จะได้ เก็บ ต่อ ไป ทุก ปี เพื่อให้ เปน การ ง่าย ที่ จะ ค้นคว้า เรื่อง
ราว ของ หอ พระ สมุท แล จะได้ เปน ที่ ชื่น ชม ยิน ดี ของ กรรม
สัมปาทิก ผู้ใด มีความ อุสาห จัก การ หอ พระ สมุท ให้ มีความ เจริญ
ต่อไป ภาย น้

เพราะ เหตุ ที่ จะต้อง เก็บ ข้อ ความ ลง รายงาน โดย ลเอียด แล
จะต้อง ชั่ง ชอบ ทำนอง รายงาน ขึ้นใหม่ ต้อง แก่ ใจ มาก จึง ไม่ สามารถ
ที่จะ ทำ รายงาน ให้ แล้ว เสร็จ ลง ใน วัน เปลี่ยน กรรม สัมปาทิก เชน
แต่ ก่อน ได้ การ ที่ ต้อง เลื่อน วัน ขึ้น รายงาน มา อีก หลาย วัน
ข้าพเจ้า หวัง ใจ ว่า คง จะมี เหตุ พอดี ที่ ทำน ทั้งปวง จะ เติบ โต ได้

รายงาน ถึง เชน

บัดนี้ จะ เริ่ม รวบรวม ข้อ ความ ใน รายงาน บก โดย ย่อ พอ
เปน การ แนะนำ ให้ทราบ โดย ถึง เชน ขึ้น หนึ่ง ถ้า ท่าน ผู้ใด ใดๆ
จะ ทราบ การ เรื่องใด ๆ ทั้งสิ้น โดย ละเอียด ขอให้ ส่ง รายงาน ละเอียด
ซึ่ง จะมี ต่อ ไป ภาย หลัง หนังสือ นี้ ก็ คง จะได้ ทราบ การ ถ้วน
ทุก ประการ

การแก้ไขเพิ่มเติม ข้อบังคับ

ข้าพเจ้า มีความเสียตายเป็นอันมาก ในเมื่อจะกล่าวถึง การซึ่งได้จัดทำแก้ไขเปลี่ยนแปลง แลเพิ่มเติม ข้อบังคับสำหรับหอพระสมุด ซึ่งกรรมสัมปาทิกนี้ไม่สู้มีโอกาศ ที่จะให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นได้มากนัก ได้จัดการที่เป็นข้อบังคับแบบอย่างชั่วแต่สองสามอย่าง คือ ข้อหนึ่ง ห้ามมิให้ผู้ใดผู้หนึ่ง เอาข้อความซึ่งแต่งใหม่ ที่ออกในหนังสือวชิรญาณวิเศษไปตีพิมพ์เป็นเล่มสมุดขาย ก่อนที่ได้รับอนุญาตจากหอพระสมุด ซึ่งจัดการเช่นนี้ก็เพื่อจะให้ผลประโยชน์แก่หอพระสมุด ที่จะให้ตีพิมพ์หนังสือซึ่งสมาชิกแต่งให้ ตีพิมพ์เป็นเล่มสมุดขายแต่แห่งเดียว ถ้าจะได้รับค่าอนุญาต ซึ่งกรรมสัมปาทิกจะได้อนุญาตให้โรงพิมพ์ใดโรงพิมพ์หนึ่งไปตีพิมพ์ขาย อีกอย่างหนึ่งนั้น ได้ยึดรักษาตินิสมาชิกซึ่งไม่มีแบบอย่าง ฤๅข้อห้ามปราม ในข้อบังคับสำหรับหอพระสมุดแต่เดิมมา ซึ่งจัดการเช่นนี้ ก็เพื่อจะให้สมาชิกของหอพระสมุดแพร่หลายขึ้นกว้างขวางกว่าแต่ก่อน ถึงว่าไม่ได้ทั้งเป็นข้อบังคับสำหรับหอ ก็เป็นทั่ว อย่างที่จะได้รับต่อไปภายหน้า จึงได้ยกมากล่าวไว้ในที่นี้ ในที่สุดนั้น ได้จัดการสร้างเหรียญสำหรับรางวัลผู้ซึ่งแต่งหนังสือขึ้นใหม่ เพื่อจะให้เป็นที่ระลึกใจของผู้ซึ่งจะมีความอุสาหแต่งหนังสือ ให้เป็นประโยชน์แก่คนทั้งปวงทั่วไป การอื่น ๆ นอกจากนั้น ก็เป็นแต่แก้ไขเพิ่มเติมเล็กน้อย ซึ่งไม่เป็นข้อสำคัญที่จำเป็น จะต้องยกมากล่าวในที่นี้

การ ประชุม

การ ประชุม ของ หอพระ สมุท^๕ นั้น นอกจาก เวลา ที่ มี การ

ฉลอง ก็ไม่ได้ ประชุมใหญ่ ตามที่ มี อยู่ในข้อบังคับ ฎา
กฎหมายสำหรับ หอ คือไม่มี เหตุที่ เป็น การ จำ เป็น จักต้อง บ้าง
วุ่นไป เสีย ด้วย การ อื่น ๆ บ้าง แต่ กรรม สัมปาทิก ได้ ประชุม กัน
เนื่อง ๆ ถึง ๒๗ ครั้ง และมี สมาชิก มา ประชุม ด้วย ก็ หลาย
ครั้ง ถ้า จะว่า เป็น การ ประชุมใหญ่ ตาม กฎหมาย ก็ ได้ แต่ ที่
ไม่ได้ ยก ว่า เป็น การ ประชุมใหญ่ เพราะ มิได้ ตั้งใจ จะ ประชุม เช่น นั้น
จึงไม่ได้ ยก ว่า เป็น การ ประชุมใหญ่ นับ ว่า ได้ ประชุม กัน มาก
กว่า แต่ละ ครั้ง แต่ การ ที่ บั้น นาค^๕ ใน หมู่ กรรม สัมปาทิก ทำ การ นั้น
ไม่ได้ ใคร อยู่ ตาม ชื่อ ตำแหน่ง แบ่ง การ ซึ่ง เป็น การ ประ จำ
หน้าที่ บ้าง การ จร บ้าง แล้วย กัน ไป พอ ให้ ได้ ทำ การ เต็ม ทุก ด้าน
การ ซึ่ง กรรม สัม ปาทิก ทำ การ ใจ ว่า ตำแหน่ง เช่น นี้ ก็ เป็น แบบ ที่
เคย มี มา แต่ละ ครั้ง เพราะ มุ่ง หมาย เอา การ ที่ จะ ให้ สำ เร็จ ตลอด
ไป เป็น ประ มาณ แต่ละ ครั้ง เมื่อ มี การ จร เช่น เมื่อ คราว มี งาน
ฉลอง หอ พระ สมุท ก็ ต้อง บั้น นาค^๕ ที่ กัน ออก ไป ไหม สำหรับ รับ
การ จร ให้ ครอบ ทั่ว ตำแหน่ง นาค^๕ ซึ่ง ได้ แบ่ง บั้น การ งาน ทั้ง ปวง
เหล่านี้ มี ข้อ ความ เลียด ชาติ อยู่ใน จก หมาย ราย วัน ประชุม ซึ่ง
หมาย อักษร ก อยู่ใน สมุด เล่ม นั้น แล้ว การ ซึ่ง แบ่ง บั้น นาค^๕ ที่ ทำ
การ ทั้ง การ ประ จำ แล การ จร ซึ่ง ได้ ทำ การ มา ตลอด ทั้ง บั้น
นับ ว่า เป็น การ เรียบ ร้อย สดวก ดี เจ้า นาค^๕ ที่ ทั้ง ปวง ได้ ทำ การ โดย
อุสาหะ อย่าง ยิ่ง ด้วย กัน ทุกคน

สมาชิก

สมาชิก ของ หอ พระ สมุท วชิร ญาณ   เติมนี ๕ จำพวก
เพิ่ม ภาคนี สมาชิกขึ้นในกรรมสัม ปา ทิกนี้ อีกพวกหนึ่ง   จึงเป็น
สมาชิกมี ๖ จำพวก   คือ ที่ ๑ วิสามัญสมาชิกซึ่งเป็น พระสงฆ์
นั้น จำนวนเติมนีอยู่ ๑๔ สักเลียบเป็น ขาดจาก สมาชิก ๑ เลิกขึ้น
ใหม่ ๒ จึงคงเป็น ๑๕ หากว่า จำนวน บัณฑิตนี้ ๑ ที่ ๒ สามัญสมาชิก
คือผู้ที่ได้ ส่วนเงิน ค่าเช่าที่ดินวัด ประยูรวงศ์ ฝ่ายนาเติมนี ๑๖ ฝ่าย
ในเติมนี ๒๕ รวมเติมนี ๕๑ ในบั้นนี้คงอยู่ ๕๑ เหมือนแต่ก่อน
ที่ ๓ ภาคีสมาชิก   คือผู้ชายที่ ออกเงินช่วยในการ หอพระ สมุท
จำนวนเติมนี ๒๔๐   สิ้นชีพเสีย ๔   ได้แยกเพราะไม่สมควร จะอยู่
ใน สมาชิก ๑๐ รวมเป็นจำหน่ายเสีย ๑๔ คง สมาชิกเติมนีอยู่แต่ ๒๒๖
สมาชิกขึ้นใหม่ในกรรมสัม ปา ทิกนี้ ๑๖๗   จึงรวมเป็นภาคีสมาชิก
ที่ คง อยู่บัดนี้ ๓๔๓   เทียบกับ กรรมสัม ปา ทิกก่อน   ใน กรรม สัม ปา
ทิกนี้มาก ขึ้นกว่า ๑๐๓   ที่ ๔ ภาคนี สมาชิก   คือผู้หญิงที่เสียเงิน
ช่วยในการ หอพระ สมุท   พัง เกิดขึ้นใหม่แรก ๓๖   แต่ สิ้นชีพเสีย ๑
จึงคงอยู่แต่ ๓๕   ที่ ๕ ภาคีสมาชิก   คือผู้ที่ไม่ได้ ออกเงินช่วย
การ หอพระ สมุท   แลไม่ได้รับประโยชน์   คือหนึ่ง สิ้นชีพเป็นต้น
จากหอพระสมุท   ซึ่งนับว่าเป็นแต่เกียรติยศ ขึ้นนี้   เติมนี ๖
สิ้นชีพ ๑   กลับมาเข้า เป็น ภาคีสมาชิกเสีย ๒   รวมจำหน่าย ๓ คง อยู่
๓   จึงมีจำนวนน้อยกว่า กรรม สัม ปา ทิกโน้น ๓   ที่ ๖ อาคม สมาชิก
เป็น พวก ที่ไม่ต้องเสียเงินเพราะไป มา เป็น ครั้ง เป็น คราว   ได้เคย
มี คนเดียว   แต่บัดนี้ ก็ สิ้น ชีพเสีย   เป็น อันไม่มี หัว อาคม สมาชิก
อีกแล้ว   คง มี อยู่แต่ ๕ พวกข้าง ต้น   รวม สมาชิก ทั้ง ห้า

พวกที่มีตัวอยู่ วิสามัญสมาชิก ๑๕ สามัญสมาชิก ๕๑ ภาคี
 สมาชิก ๓๔๓ ภาคีสมาชิก ๓๕ สมาชิกรวม ๓ รวม ๔๔๗
 จำนวนสมาชิกเดิมทั้ง ๕ พวกรวม ๓๑๑ สมาชิกที่มีตัวใน ประจุบัน
 นี้เป็นมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ๑๓๕ การซึ่งภาคีสมาชิกมากขึ้นในชั้น
 ด้วยได้จัดการขอพระสมุทเป็นการแข่งแรงขึ้น ผู้ซึ่งเป็นสมาชิก
 ใ้รับประโยชน์ ทั้งทางตรงและทางอ้อมบ้าง จึงเป็นที่นิยม
 เหนือพล ก็นับว่าเป็นการดีที่จะเป็นเครื่องล่อใจให้มีความรักใน
 วิชาหนังสือขึ้นได้ แต่ยังมีความเลี้ยคายอยู่หน้อยหนึ่ง ว่า
 สมาชิกเป็นอันมาก ที่ยังไม่รู้เห็นผลของการที่มีหอสมุดแท้
 หนัก ไปเห็นผลอย่างอื่นมากกว่า เพราะฉะนั้นการที่ไปมาค้นหา
 หนังสืออ่าน เพื่อหาความรู้จริง ๆ แลที่จะได้พบปะสังสนทนา
 กันจึงยังมีน้อย ไม่สมกับเงินที่ต้องออก บางคนคงจะมีน้ำ
 ใจนึกเลี้ยคายเงินอยู่บ้าง เพราะเห็นเหมือนได้ไม่เท่าเสีย แต่
 ที่แท้ประโยชน์ที่จะได้ รอคอยอยู่เสมอ ผู้ที่จะรับประ
 โยชน์ไม่มารับเอง เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงต้องตั้งความหวังใจไว้ว่า
 ถ้าสมาชิกได้เข้าใจประโยชน์ที่จะพึงได้ชัดเจน แลความรัก
 ใคร่ในการเล่าเรียนเจริญขึ้นเมื่อใด คงจะรู้สึกว่าได้กำไรจาก
 เงินที่ได้ ออกมานั้นหลายเท่า
 อนึ่งผู้ซึ่งเป็นสมาชิกทั้งปวง มักจะไม่ทราบกันตลอดว่า
 ผู้ใดเป็นสมาชิกบ้างเกือบจะทุกคน ด้วยได้เห็นแต่รายรับรายจ่าย
 หน่ายในหนังสือพิมพ์ เป็นครั้งเป็นคราวจำไว้ไม่ได้ เพราะฉะนั้น
 จึงได้ให้ลงนามรายชื่อสมาชิก มีรายชื่อละเอียดต่อไปข้างท้ายนี้ เมื่อ
 ผู้ใดอยากจะทราบจงดูในรายงานฉบับที่หมายอีกน

จำนวนหนังสือ

จำนวนหนังสือซึ่งได้มีอยู่ในหอพระสมุดไทย เป็นหนังสือ
ไทยทั้งเขียนตัวพิมพ์ ที่ได้ทำบาญชีลงพิมพ์แจกไว้ในกรรมสัปดาห์นี้
มีจำนวน ๖๔๗ เรื่อง เป็นจำนวนเล่ม ๘๕๑ เล่ม หนังสือที่เหลือ
อยู่ยังไม่ได้ลงในบาญชี ๕๘ เรื่อง เป็น ๘๒ เล่ม รวมเป็น
หนังสือที่มีอยู่เก่า ๗๐๕ เรื่อง ๙๓๓ เล่ม หนังสือมีผู้ให้ขึ้นใหม่
ในคราวกรรมสัปดาห์นี้ ๖๕ เรื่อง ๓๗๔ เล่ม หนังสือที่
ยืมมาคัดแล้ว ๔๘ เรื่อง ๕๑ เล่ม รวมหนังสือไทยทั้งเก่า
ใหม่ ๘๖๐ เรื่อง ๑๒๖๗ เล่ม

หนังสือฝรั่ง มีภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศสเซอร์มัน เป็นต้น มีอยู่
เต็ม ๒๐๓๔ เล่ม พระราชทานมาจากหอพระสมุดข้างในแลหอ
มิวเซียม ๕๕๖๕ เล่ม แต่จำนวนเรื่องยังตรวจตราไม่แล้ว มีผู้ให้
ใหม่ในกรรมสัปดาห์นี้ ๘ เรื่อง ๘ เล่ม รวม ๗๖๐๘ เล่ม

รวมหนังสือทั้งไทยทั้งฝรั่ง มีอยู่เก่า ๗๘๗๗ เล่ม มีมา
ใหม่ในกรรมสัปดาห์นี้ ๕๘๘๘ เล่ม รวมทั้งเก่าใหม่ ๑๓๗๖๕ เล่ม
การที่จะทำบาญชีหนังสือ บอกเรื่อง บอกเล่ม แลจัดขึ้นตั้งเป็นลำดับ
เพื่อให้หยิบค้นง่าย สำหรับสมาชิกจะไปอ่านที่หอเองถ้าจะยืม
ไปอ่านที่อื่น จะได้ตรวจดูบาญชีแล้วเลือกได้ ตามชอบใจโดยง่ายนั้น
เป็นความคิดซึ่งกรรมสัปดาห์นี้ ได้ตั้งใจแต่เดิมว่าจะทำให้สำเร็จ
แต่ฉะฉินมาถูกคราวที่ต้งจัดเปลี่ยนตู้ทุกแห่ง หอพระสมุดใหม่ บาญชี
เดิมทำไว้ไม่ละเอียด จับเข้าหมวดยาก ทั้งเป็นเวลารีบร้อนที่ต้ง
จัดสมุดเข้าตู้ให้ทันงาน หนังสือฝรั่งจึงได้ยังไม่หมด แต่ถึงว่า

จะเปลี่ยน กรรม สัมป ทิกไปใหม่ พระยา ภาส กรมหมื่นผู้ช่วย สารา ณีกร
ซึ่ง เป็น พนักงาน ทำ บัญชี หนังสือ อยู่เดิม จะ รับ เป็น ชูระ ใน การ ทำ
บัญชี หนังสือ นั้น จน แล้ว แล้ว จุลลิต

การ ที่ สมาชิก ยืม หนังสือ จาก หอ พระ สมุท ไปอ่าน มีจำนวน
๑๕-๓ เล่ม คิด เทียบ กับ กรรม สัมปาทิกก่อน มี ผู้ ยืม มาก ขึ้น
เพียง ๑๒๗ เล่ม ยัง ไม่ สม กับ ที่ สมาชิก มาก ขึ้น สะให้ เห็น ว่า
สมาชิก ที่ เข้าใจ ประโยชน์ ที่ จะ พึ่ง ใ้ จาก หอ สมุท นั้น ยังมี น้อย
แต่ หนังสือ ที่ ยืม นั้น ก็ เป็น หนังสือ อื่นๆ รวบรวม เกี่ยว กับ พระ ชาติ
วงศ์ สวรรค์ เป็น อัน มาก ด้วย ข้อ ความ ซึ่ง ชี้แจง ด้วย เรื่อง หนังสือ ที่ เก็บ
แต่ หนังสือ ที่ ยืม นั้น มีความ พิศุข อยู่ใน รายงาน เลียบค ซึ่ง หมายถึง
อักษร ค ที่ ลง พิมพ์ ไป แล้ว

หนังสือ พิมพ์

การ หนังสือ พิมพ์ วิจารณ์ วิเสศ การ เรือง อยู่ ช่าง จะ เป็น
นำ ที่ อัน หนัก ของ กรรม สัมปาทิก แต่ ก่อน มา ด้วย ผู้ ที่ เรียง หนังสือ
ไทย ที่ จะ ได้ เป็น ประโยชน์ ได้ มี น้อย สนธิ แต่ แต่ง คำ กลอน ที่ เป็น
เรื่อง รว ผูก ต่าง ว่า แต่ เรื่อง รว นั้น ก็ มัก ไม่ เป็น ประโยชน์ อันใด
โดย มาก หนังสือ พิมพ์ วิจารณ์ นี้ ประสงค์ จะ ลง ข้อ ความ
ที่ เป็น เรื่อง มี ประโยชน์ ควร เรียง รู้ ใน ทาง ข้อ ความ ฤๅ กระ บวน อักษร
แต่ ไพเราะ ใน โวหาร สนุก ใน ทาง ความ คิด ไม่ได้ เบ็ด ข้อ ความ
ให้ ลง ใน เหตุ การ อัน เป็น ไป อยู่ ทุก วัน ทั้ง ใน ประเทศ นอก ประเทศ
แต่ เรื่อง รว ซึ่ง เป็น แต่ ความ คิด ผูก พันซ์ เป็น กลอน ได้ ยาว ๆ

ปรากฏประโยชน์ เพราะฉะนั้นจึงเป็นการจำกัดความ จำเป็น
 ซึ่งกรรมสัมปาทิกจะต้องหาเรื่องราว ให้ต้องอย่างตามที่จะหมาย
 ไว้มาลง ข้าพเจ้าต้องสรรเสริญกรรมสัมปาทิกกันๆ ซึ่งได้อุสหา
 ขวน ขวาย หาข้อความใหม่ๆ มาลงได้ก็มาก อยู่ แต่เมื่อ
 ทำการแต่ถ้าพึงกรรมสัมปาทิก มีผู้ช่วยเล็กน้อยเช่นนั้น ก็ไม่
 สามารถที่จะลงเรื่องใหม่ในหนังสือพิมพ์ตลอดไปได้เอง ต้องเก็บ
 ข้อความในหนังสือเก่าๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต้องอย่างมาลงโดย
 มาก แต่ในครั้งนี้นี้ ก็เพราะหาใคร่ที่ท่านสมาชิกทั้งปวง ได้เห็น
 แก่ตัวข้าพเจ้า ซึ่งรับเป็นผู้แทนสถานายก แลเพราะรักใคร่
 ในวิชาความรู้ ได้อุสหาช่วย ตกแต่งเรื่องความใหม่ๆ มาลง
 ในหนังสือพิมพ์จนเต็มทุกๆ วิก แลยังมีเหลืออยู่เป็นอันมาก ซึ่ง
 จะเป็นการอุดหนุนกำลังของกรรมสัมปาทิกต่อไป ภายหน้า แลเป็น
 กองประโยชน์อันใหญ่ ซึ่งจะได้แก่สมาชิกทั้งปวงทั่วไป
 การจัดทำหนังสือพิมพ์ในกรรมสัมปาทิกนี้ ได้ปรึกษากันแต่
 ในประชุมแรก ก็แม้ข้อซึ่งจะแบ่งปันกันแต่ง ว่าด้วยการ
 พิธีแลประเพณีบ้านเมืองแลข้ออื่นๆ รวมเป็นที่กระไว้ ๙๕ เรื่อง
 แลเรื่องที่แต่งมานั้นก็มีแต่ยาวๆ โดยมาก จึงไม่มีเวลา
 พอที่จะลงพิมพ์ได้ตลอด ถึงว่าได้ขยายนำกระดาษในหนังสือ
 พิมพ์ให้มากขึ้น ข้อความที่จะลงก็ยังมีเหลือ ไม่สู้ต้อง
 รื้อนร่นเหมือนอย่างแต่ก่อน แลมีผู้ซึ่งช่วยแต่งมาส่งนอก
 รายเกณฑ์อีก ๘ เรื่อง แต่ได้ลงพิมพ์ไปเพียง ๕๑ เรื่อง ค้าง
 อยู่ไม่จบโดยมาก จะได้ลงต่อไปในกรรมสัมปาทิกหน้า ในราย

เกณฑ์ ๙๕ เรื่องนั้น เมื่อดูในบัญชีรายชื่อ รายละเอียด จะให้เห็น
 แถลงบัญชีว่า ยังไม่ได้ส่งโดย มากนั้น การที่ไม่ได้ส่งนี้ ใช้
 จะเป็นเหตุเพราะผู้ที่ รับเกณฑ์ไป ทดทึงเสียไม่เวียง ความ มา
 ส่ง อย่างเดียว เป็นเหตุเพราะ บาง คน รับไปสอง เรื่องสามเรื่อง ใน
 เรื่องที่ หนึ่ง ยังไม่แล้วเสร็จตลอด ก็ยังไม่ได้แต่งเรื่อง ที่สอง ที่สาม
 ต่อไปบ้าง เพราะไม่สนใจใน เรื่องที่รับไป ต้องขอ
 ผลักเปลี่ยน เรื่องอื่น มาให้บ้าง ที่ จำต้อง ค้นหาสาระ สาง ข้อความ
 ให้ตลอดละเอียดบ้าง เมื่อว่า รวบรวมแล้ว หนังสือซึ่ง จะส่ง
 พิมพ์ยังมี ค้าง อยู่ ไม่เป็น การ กระชั้นตัวเข้า ก็ยังไม่ส่ง
 มีโดย มาก แต่หนังสือที่ ค้าง ทั้ง ปวงเหล่านี้ หวังใจว่า กรม
 สัมปาติก ต่อไปภายหน้า คง จะได้รับ มาลง พิมพ์ต่อไป ทั้งสิ้น เว้น
 ไว้แต่ที่ จะต้องเปลี่ยนแปลงบ้าง ตาม ที่ จะมีเหตุชน ภายหลัง
 หนึ่งใน หนังสือพิมพ์ ครั้งนี้ ได้คิด กระให้ มีโคลง ด้วยทุกวิก
 โคลงนั้นได้คิด เกี่ยว ข้อความใน อา รมณแลหา การ ต่าง ๆ เทียบเป็น คู่ๆ
 เป็น กระทั่งความ กระไว้ ๕๔ อย่าง เกินกว่า จำนวน ที่ต้อง การ
 เป็น เนื้อเหลือ เนื้อขาด แต่การที่ เกณฑ์โคลงนี้ ด้วย สมาชิกทั้ง
 ปวงที่ เคย ทำโคลงได้ มีน้อยตัว จึงต้อง ขาไศรย ขอแรงผู้ซึ่งมิได้
 เป็นสมาชิกที่เคย ทำโคลงใน ราช การ มาแต่ก่อน ให้ช่วยด้วย หลาย
 ท่านหลาย นาย ได้ลงพิมพ์เต็ม ทุกวิกเป็น ๕๐ เรื่อง ที่ไม่ได้
 ส่ง ตาม รายเกณฑ์ ๔ เรื่อง ส่งมาแล้ว ๔ เรื่อง แต่โคลง ที่ลง
 พิมพ์ไปครบ จำนวนแล้ว จึงดไว้ รวมนับว่า เป็นเหลือ อยู่ ๙ เรื่อง
 ในเรื่อง โคลงนี้ไม่มีเหลือ สำหรับ กรม สัม ปาติก นำต่อไป ด้วย

ความหวังใจว่า กรรมสัมปาทิกน่า คง จะ เปลี่ยนเรื่อง ที่ จะ แต่ง โคลง
เป็นอย่างอื่น โคลง นอก ราย เกณฑ์ ที่ ได้ ลง ไป ใน หนังสือ พิมพ์ มี ๖ ครั้ง
จึงรวมเป็นโคลง ที่ ได้ ลง เป็น ๕๖ ตอน

ปัญหาชักข้อ ซึ่ง จัด ขึ้น เพื่อ จะ ให้ เป็น การ สนุก ใน ข่าย หนังสือ
พิมพ์ เป็น น้า ที่ ของ กรรมสัมปาทิก แต่ สมาชิก ก็ได้ มี
ช่วย ทำ มา ให้ ๔ ปัญหา คง เป็น ของ กรรมสัมปาทิก ได้ ทำ เอง
อยู่ ๔๖ ปัญหา ผู้ ซึ่ง แก้ ปัญหา นับ ตาม ราย ชื่อ มี ๔๓ ชื่อ

ส่วน การ เบตเตก ที่ ได้ ลง ใน หนังสือ พิมพ์ บอก การ
ใน หอ พระ สมุท คือ คำ นำ กรรมสัมปาทิก ๑ ครั้ง การ ประชุม
๑๗ ครั้ง พระ ราช ดำรัส เรื่อง พระ องค์ เจ้า ศวี เสาวภาวงศ์ สัน พระ
ชนม์ ๑ ครั้ง แรง ความ ๒๐ ครั้ง รายงาน ๔๘ ครั้ง บัญญัติ
เหรียญ วชิรญาณ ๑ เรื่อง คำ กลอน ๒ เรื่อง

หนังสือ พิมพ์ วชิรญาณ แท้ กั้น ได้ ทำ อยู่ แยก หน้า กระ
ดาษ ครั้ง นี้ เห็น ว่า มี ข้อ ความ มาก แล่ ทุน ของ หอ พระ สมุท
ก็ มาก จน จึง ได้ เพิ่ม หน้า กระดาษ อีก ๔ หน้า เป็น ๑๒ หน้า ถึง
กระนั้น ข้าพเจ้า ก็ ยัง เห็น ว่า หน้า กระดาษ ยัง น้อย อยู่ ถ้า จะ เติม
ขึ้น อีก เท่าใด ใน กรรมสัมปาทิก นี้ ก็ จะ ได้ เพราะ ทุน แล่ ข้อ ความ
ที่ จะ ลง คง จะ มี พอ แต่ มี เหตุ ชัก ข้อ ซึ่ง ไม่ สามารถ ที่ จะ ทำ ไป ได้
ด้วย การ เรียง พิมพ์ แล่ ตี พิมพ์ ด้วย มือ ข้า ไม่ ทำ ได้ มาก ได้ เร็ว
เหมือน เครื่อง จักร แล่ ถ้า ทำ ไป ได้ ใน กรรมสัมปาทิก นี้ กรรม
สัมปาทิก น่า จะ ทำ ต่อ ไป มี ข้อ ชัก ขวาง ต้อง ลด หน้า กระดาษ ลง
ก็ จะ นับ ว่า เป็น การ เลื่อม ทรม ของ หอ พระ สมุท จึง ได้ ละ การ ขึ้น

นำหนังสือพิมพ์นี้ไว้ สำหรับกรรมสัมปติกต์ ๆ ไปภายหน้า เมื่อ
เห็นการจะควรจัดให้ประโยชน์เจริญขึ้นในหอต่อไป อีกประการใดจึง
ค่อยจัดทำไป

หนังสือพิมพ์วิญญานนี้ แต่เดิมกำหนดออกวันพระละครั้ง
เดือนละครั้ง เป็นปีละสี่สิบแปดฉบับ ได้ออกเช่นนั้นมาจนถึง
เปลี่ยนกรมเนียบใช้วันเดือนตามสุริยคติกาล จึงได้เลื่อนกำหนด
ออกหนังสือพิมพ์นี้ มาเป็นวันอาทิตย์ครั้งหนึ่ง วันวันเข้ามา
หนังสือพิมพ์จึงขึ้นอีกสองฉบับ เป็น ๕๐ ฉบับถ้วน แต่นำกระดาษ
นี้ แรกออกเท่าหน้ากระดาษเดิม แล้วค่อยทวีขึ้นภายหลัง

จึงเต็ม ๑๒ หน้า เพราะฉะนั้นนำกระดาษจึงนับได้แต่ ๕๘ หน้า
การหนังสือพิมพ์ในบัดนี้ สมาชิกทั้งปวงเป็นอันมากได้ยอม
รับว่าเป็นหนังสือพิมพ์ที่สนุก แลประกอบด้วยประโยชน์ยิ่งกว่า
หนังสือพิมพ์อื่น ๆ การซึ่งเป็นที่นี้ ก็เพราะหาใคร่ยักยัดสมาชิก
และผู้ซึ่งไม่ได้เป็นสมาชิก ที่ได้ช่วยอุดหนุนแต่มาส่งเป็นอัน
มาก ขอให้รับความชอบใจของตัวเจ้าเอง แลกรรมสัมปติกต์
ในหอพระสมุทที่ได้รับความสะดวกนั้นด้วย ถ้าผู้ใดอยาก
ทราบเรื่องเกณฑ์หนังสือโดยละเอียด จงดูรายงานฉบับที่หมาย
อักษร ง ซึ่งมีต่อไปข้างหน้า

การตกแต่งซ่อมแปลง

ทั้งนี้ หอพระสมุท ซึ่งได้ยกย้ายมาจนที่สุกกรรมสัมปติกต์
ก่อนนี้ ได้มาตั้งในที่หอพระสมุทประจุบันนี้ การซึ่งแบ่ง

บั้น ท้อง วาง การ งาน ทั้งปวง ก็เรียบร้อย อยู่แล้ว   แต่เครื่อง ตก
 แต่ง ใช้ สด ยัง ไม่บริบูรณ์   ข้าพเจ้า จึงได้ ยอม ออก ทุน ใน ส่วน ซึ่ง
 ท่าน รั้ง ปวง ยก ย่อง ขึ้นไว้   ให้เป็น ผู้บำรุง หอ พระ สมุท นั้น ให้
 ตก แต่ง ซ่อม แปร ลง   คือ ทิด ฝ้า เพ ตาน ขึ้น ล้าง แก้ว เปลี่ยน บาน หน้า ต่าง
 ถือบูน ทาสี ชาติ พิน ทา น้ำมัน จน สอาด เรียบ ร้อย เร็ว   เป็น จำนวน
 เงิน ๗๘ ซึ่ง ๒๘ บาท   แล จัด หา เครื่อง ตก แต่ง เพิ่ม เติม   จ้าง
 ทำ ตู้ หนังสือ ๑๖ ตู้   ตู้ ถ้ำ หวี ใช้ การ ๑ ตู้   ตู้ ขึ้น เครื่อง แต่ง ๑๐ ตู้
 โต๊ะ ๒๒ โต๊ะ   เก้าอี้ เบาะ สั่ง มา แค้น ออก ๒ ชุด ๆ ละ ๘ รวม ๑๘
 ทำ ใน กุรุ ๘   เก้าอี้ นอน จัก ช้อ ๒   เก้าอี้ ไม้มัด จัก ช้อ ๘   เก้าอี้ ไม้มาว
 จ้าง ทำ ๒๐   ราว แขนว หมวก ๒   โคม ระบาย ๗   โคม กิ่ง ทิด
 ฝ้า ๘   โคม แขนว กลาง ห้อย ๓   แล ช้อ สิ่ง ของ เบร เสว ต่าง ๆ
 รวม เงิน ๗๕ ซึ่ง ๗๒ บาท ๔๕ อัฐ   รวมทั้ง ที่ ซ่อม แปร ลง แล
 เครื่อง ตก แต่ง   เป็น เงิน ๑๕๕ ซึ่ง ๒๐ บาท ๔๕ อัฐ
 มี ผู้ ซึ่ง มี น้ำ ใจ ให้ ของ เป็น เครื่อง ประ ตับ หอ พระ สมุท   ที่ มี ราคา
 มาก บ้าง น้อย บ้าง หลาย ราย   มี จำนวน ราย ช้อ แล ราย สิ่ง ของ แร้ง
 อยู่ใน บานู ใช้ ซ่อม แปร ลง ตก แต่ง หอ พระ สมุท   ซึ่ง หมาย อักษร ๆ
 ต่อ ไป จ้าง นำ นั้น แล้ว

การ ผลิตของ หอ

เมื่อ การ หอ พระ สมุท   ได้ ตก แต่ง พร้อม บริบูรณ์   ทัน ก่า
 หนท วันที่ ๑๕ เดือน พฤษภาคม   ซึ่งเป็น วัน บรมราชาภิเศก พระ
 บาท สมเด็จ พระ จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว   จึง ได้ ให้ มี การ ผลิตของ หอ พระ

สมุท ในการ ถอดของ หอพระ สมุท ครั้ง นั้น ได้จัด การไม่ให้ เป็นราชการ
 แท้ นั้น เพราะ หอเป็น ของ สมาชิก ทั้ง ปวง การ ที่ ตก แต่ง แง
 การ ประกอบ เป็น เครื่อง สมโภช ต่าง ๆ ให้เป็นที่ วัน เวียง ขึ้น ชม ยินดี อย่าง
 ใด ท่าน ทั้ง ปวง ก็ได้ มา เหนเอง โดย มาก ผู้ ซึ่ง ไม่ได้ มา เหน ก็
 คง จะ ได้ ทราบ ตาม รายงาน ล่อยด ตลอด แล้ว ข้าพเจ้า ขอกล่าว สรเสริญ
 แต่เฉพาะ อย่าง ว่า การ ถอดของ หอพระ สมุท ครั้ง นั้น เป็น ที่ สนุก
 สนาน ื่น เวียง ทั้ง กัน เป็น อย่าง ยิ่ง มี ได้ มี เหตุ การ อัน ใด ซึ่ง จะ มา ทำลาย
 จิต ขว้าง ให้ เป็น ที่ เสื่อม เลี้ย ความ มุ่งหมาย แต่ สัก อย่าง หนึ่ง เลย การ
 เลี้ยง พระ สงฆ์ ซึ่งเป็น วิสาณัญ สมาชิก ที่ เป็น นำ ที่ กรรม สัมปาทิก
 ได้ จัด หา มา เลี้ยง นั้น ก็ ได้ จัด มา โดย เต็ม กำ ลัง ความ เลื่อมใส ส่วน
 พระ สงฆ์ ซึ่ง ได้ รับ นิมนต์ นั้น ก็ มีความ ยินดี เต็ม ใจ เชื้อ เพื่อ นับ
 ว่า เป็น การ กุศล อัน พร้อม บริบูรณ์ ทั้ง สอง ฝ่าย

ส่วน สามีญ สมาชิก ฝ่าย ใน แล ภาคนี้ สมาชิก ที่ ได้ ร้อย ดอกไม้
 มา ตก แต่ง ใน หอ นั้น ก็ได้ ทำ โดย ผู้ มี อ่อน ประณีต เป็น ที่ วัน
 รมย์ ของ ผู้ ซึ่ง ได้ ไป ชม เชย ส่วน วัน ซึ่ง สมาชิก ทั้ง ปวง ได้ มา ถึง
 ชาย ของ ถึง ว่า ได้ บอก กำหนด ให้ ทราบ แต่ น้อย วัน ที่ เดียว ก็
 ยัง มีความ อุดาสท ทำ สิ่ง ของ ต่าง ๆ ด้วย ผู้ มี อ่อน ประณีต แล จัด หา
 รับ ของ มา ทั้ง ชาย ให้ เป็น เครื่อง ครึก ครื้น งดงาม เต็ม ตลอด
 ไป ทั้ง ลาน พระ ราชา วัง เป็น เหตุ ที่ ชัก ให้ การ ถอดของ หอพระ สมุท สนุก
 สนาน ครึก ครื้น ยิ่ง ขึ้น ส่วน เครื่อง ถนน ที่ ประ โคม นั้น เล่า ถึง ว่า
 เป็น ต่าง สำรับ กัน มาก ก็ได้ มา รวบ รวม กัน ทำ พรัก พร้อม ให้ เป็น
 การ เชิด เกริก ครึก ครื้น อย่าง ยิ่ง การ เล่น เว้ย เต๋อ ถึง ว่า ยัง ไม่ ลู้ เว้ย

ร้อย อย่างเช่น ฝรั่งเล่น ผู้ที่เล่นนั้นก็ตั้งใจที่จะทำจนสิ้นฝีมือ
นับว่า เป็น การ สนุก ซึ่งเกิดขึ้นใหม่ ๆ ยังไม่เคย มีมา แรกก่อน

ใน การ ผลอง หอพระสมุทครั้งนี้ กรรมสัม ปาทิก ทั้ง ปวง ได้
มีความ เห็น เห็น้อยเป็น อัน มากทั่ว หน้า กัน แต่ อุปนาคอกเหิน จะเป็น
ได้ ความ ลำ บาบ มาก กว่าผู้อื่น เพราะ เป็น เจ้า พนักงาน ผู้หญิง อยู่
แต่ผู้เดียว ไม่สู้ได้ รับ ความ อุดหนุน ผลดี เปลี่ยน กับผู้อื่นได้ แต่
เมื่อ จะว่าแล้ว กรรม สัม ปาทิก ทั้ง ปวง ก็เป็นผู้สมควร ที่จะได้รับ
รางวัลด้วย กัน ทั้ง สิ้น

ส่วน สมาชิก ทั้ง ปวง ซึ่งได้ มา ช่วยใน การ ผลอง หอ พระ สมุท นี้ ก็ มาก
ด้วยกัน ได้ ทำ การ โดย ความ อุตสาหเป็น อัน มาก สมควร ที่จะ ได้
รับ รางวัล แล รับ ความ ชอบใจ ได้ให้ รางวัลในกรรมสัมปาทิกแลสมาชิก
บาง นาย เป็น ส่วน ทุน ของตัวข้าพเจ้าเอง มิได้ใช้เงินใน หอพระ
สมุทไป แล้ว แต่ข้าพเจ้าไม่ สามารถ ที่จะ พิจารณา ข้อ ความละเอียดใน
ที่นี้ได้ จึง ขอ ยกไว้ให้ผู้อื่น ยาก ทราบ ดูรายงานละเอียดในการ
ผลอง หอ พระ สมุท ซึ่ง หมายถึง อักษร ค ต่อไปข้าง นำนั่น

การ ใช้เงิน รับ จ่าย

เงิน รับ จ่ายใน หอ พระ สมุท นี้ แต่เดิม มา มีความ ลำ บาบ ด้วย
เรื่องเก็บเงิน เป็น อัน มาก แต่ใน กรรม สัม ปาทิก นี้ การ เก็บเงิน
ค่อยสะดวกขึ้น แต่ถึง ทั้งนี้ ก็ยังมีที่ขัดข้อง อยู่บ้าง ข้าพเจ้า มี
ความ เสียดาย ที่ จะต้อง กล่าว ว่า การ เช่นนี้ไม่พอ ที่จะ เป็น เลข จน
เป็น การ จำ เป็น ที่ กรรม สัม ปาทิก ต้องให้ผู้อื่น ซึ่งไม่เสียเงิน ตามที่ ทวง

ถามเสียบ้างแล้ว แต่จำจะต้องแนะนำ กรรม สัม ปาทิก ต่อไป ภาย
หน้า ให้ได้ผู้ซึ่งไม่ มีความ ละอาย เช่นนี้ ไม่ควร จะให้คน ปน
อยู่ใน หมู่ผู้ซึ่ง ประ กอบไป ด้วย ความ ละอาย แต่ที่ แท้ บ้าง ที่จะเป็น
ด้วย การ หลง ลืม แล เผลอ และ ไป โดย มาก ข้าพเจ้า ขอ ทั้ง ความ หวัง
ใจไว้ ว่าต่อไป ภายหน้า การ ที่เป็น เช่นนี้ คง จะเบา บาง ลง ฤๅไม่มีเลย
ทีเดียว

จำ นวนเงิน ที่ประมาณ ว่า จะ ได้ ใน การ บำรุง หอ พระ สมุท วชิรญาณ
นี้ ว่าแน่ ไม่ได้ เพราะ มี ส่วน ขึ้น ส่วน ลง ตาม แต่ผู้ ซึ่ง จะ เติ้ม ใจ
ให้เท่าใด แต่คง ไม่ต่ำกว่า คน ละ ๒๐ บาท จึง ประมาณ เงิน
เอา อย่างน้อย ที่ สุด ปี ละ ๑๐๘ ชั่ง แต่ การ ที่เก็บ เงิน ครั้งนี้ ได้
แต่ ๑๐๐ ชั่ง ๘ บาท ๘ อัฐ ซึ่งเป็น ดังนี้ เพราะ สมาชิก ที่ไม่ได้
อยู่ใน กรุง เทพฯ มาก ส่วน ที่ค้าง เพราะ ยังเก็บ ไม่ได้ นั้น ก็มี อยู่บ้าง
เงิน อื่น ต่าง ๆ นอก จาก เงิน บำรุง หอ พระ สมุท คือ ขาย หนังสือ พิมพ์
วชิรญาณ วิเสศ แล ค่า ปรับ สมาชิก ยืม หนังสือ เกิน กำหนด เป็น ต้น
๔ ชั่ง ๔๔ บาท ๓๔ อัฐ เงิน ค้าง สมาชิก จำนวน บ้าง เช่น ๆ
ทั้ง แต่ ปี ชาน สัม ฤทธิศก ๑๒๔๐ มา จนถึง ปี กุณ นพศก ๑๒๔๘ สิบ
จำนวน ปี เป็นเงิน ๖๑ ชั่ง ๔๗ บาท

หนึ่ง ในการ ผดุง หอ พระ สมุท วชิรญาณ ครั้งนี้ มี เงิน ส่วน วิเสศ
ที่ได้ รับ นอก จาก ที่ จะ ได้ ประจำ ปี อีก มาก คือ สมาชิก ช่วย ใน การ
ผดุง บ้าง ขาย ของ ใน การ ผดุง หอ ได้ กำนวไร ส่ง เงิน กำนวไร มา ช่วย ใน
การ หอบ้าง เป็น จำนวน เงิน สมาชิก ช่วย ใน การ ผดุง หอ ๑๐๑ ชั่ง
๔๐ บาท เงิน กำนวไร ขาย ของ ๒๒ ชั่ง ๕๔ บาท ๒๔ อัฐ ขาย ตัว

ให้ผู้ซึ่งไม่ได้เป็นสมาชิกเข้าซื้อของตามวัน ๑๗ ชั่ง ๒๔ บาท ค่าแรงคอกไม้ที่สมาชิกฝ้ายใน ส่งให้หจก.พระสมุท ๔ ชั่ง ๗๓ บาท ๑๒ อัฐ ค่าเลี้ยงอาหาร เวลาค่ำ ๒ ชั่ง ๗๐ บาท ค่าหนังสือวิญญาน สฤงาสถิต ทั้ง หลังแขง หลังอ่อน ๑ ชั่ง ๑๖ บาท ๓๒ อัฐ รวมเงินรายรับนี้ ๑๕๐ ชั่ง ๓๘ บาท ๔ อัฐ รวมเงินรายรับทั้งสิ้นที่ได้รับตัวเงินในปี ๓๑๖ ชั่ง ๕๗ บาท ๔๖ อัฐ เหลือเงินมาแต่ปีที่ ๗ เงิน ๑๑ ชั่ง ๓๗ บาท ๔๗ อัฐ บรรจบกันกับเงินใหม่เป็นเงิน ๓๒๘ ชั่ง ๕๕ บาท ๒๘ อัฐ

จำนวนเงินจ่ายในการ ประจำเดือนนี้ รวม ๖๘ ชั่ง ๖๒ บาท การจ่ายเป็นครึ่งเป็นคราว ๓๐ ชั่ง ๕๘ บาท ๕๐ อัฐ จ่ายใช้หนี้บ่เก่า ๑๔ ชั่ง ๗๕ บาท เงินที่จ่ายในการ ผดของ หอพระสมุท ๔๘ ชั่ง ๕๑ บาท ๔๕ อัฐ รวมรายจ่ายทั้งสิ้น ๑๔๕ ชั่ง ๗ บาท ๓๑ อัฐ ถ้าจะคิดหัก รับหักจ่าย ตัวเงินบำรุงหอ ซึ่งเป็นเงิน ประจำกับการจ่ายประจำปี เป็นจำนวนรับ ๑๖๖ ชั่ง ๑๘ บาท ๔๒ อัฐ จ่าย ๘๕ ชั่ง ๓๕ บาท ๕๐ อัฐ คงเหลือเงิน ๗๐ ชั่ง ๖๓ บาท ๕๖ อัฐ ถ้าจะคิดหัก การ จร ต่อการ จร คือ ผดของ หอ พระสมุทด้วยกัน รับ ๑๕๐ ชั่ง ๓๘ บาท ๔ อัฐ จ่าย ๔๘ ชั่ง ๕๑ บาท ๔๕ อัฐ คงเหลือเงิน ๑๐๐ ชั่ง ๖๖ บาท ๒๓ อัฐ รวมคิดทั้ง การ ประจำ แล การ จร รับ ๓๑๖ ชั่ง ๔๗ บาท ๕๖ อัฐ จ่าย ๑๔๕ ชั่ง ๗ บาท ๓๑ อัฐ หักแล้วคงเหลือเงิน ๑๗๑ ชั่ง ๕๐ บาท ๑๕ อัฐ รวมกับเงิน ที่เหลือ มาแต่ปีที่ ๗ เป็น ๑๘๓ ชั่ง ๔๗ บาท ๖๒ อัฐ เงินที่เหลือนี้กรรม สัม ปาติค เหน ว่า ถ้าจะรักษาไว้ที่ หจก.พระสมุท

ก็จะเงินหนึ่งอยู่เปล่า จึงได้แบ่งให้เหรียญกษาปณ์ไปมอบฝากไว้
ที่ของกองเชียงใหม่แบ่งถึงกองพะเยาชั้น ร้อยชั่ง คิดดอกเบี้ยปีหนึ่ง
ร้อยละ ๕ เงินรายนี้ฝากในชื่อ หอพระสมุท เหรียญกษาปณ์
ผู้ที่เรียกเงินจากแบงค์ ถ้าเปลี่ยนกรรมสิทธิ์ใหม่ เหรียญกษาปณ์
ก็นำเหรียญกษาปณ์ใหม่ไปแบ่งกับอีก เป็นผู้ที่เรียกเงินจากแบงค์
ต่อ ๆ กันไป การชี้แจงด้วยเรื่องเงินรับเงินจ่าย ตัวเงินสดที่คง
อยู่ที่หอเวลานี้ ในกรรมสิทธิ์นี้ แลเทียบกับเงิน
รับจ่ายในนี้เท่า ทั้งจำนวนชื่อผู้ซึ่งได้ออกเงินให้หอพระสมุทเป็น
การจริง มีแจ้งอยู่ในบัญชีเหรียญกษาปณ์ ซึ่งหมายอักษร ข ต่อ
ลงไปข้างล่างนี้แล้ว

ข้าพเจ้าได้ชี้แจงข้อความทั้งปวง ในหอพระสมุท วชิรญาณโดย
ย่อ จบทุกตำแหน่งแล้ว ยังเหลืออยู่แต่ที่จะต้องยกของ ผู้
ซึ่งได้ทำการให้เป็นคุณแก่หอพระสมุท เป็นการชักชวนสมาชิก
ทั้งปวง ให้สนใจท่านทั้งปวงเหล่านั้น ที่ได้ช่วยอุดหนุนการ
หอพระสมุท ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์ทั่วกัน คือขอชมผู้ที่ได้รับ
ตำแหน่ง เป็นกรรมสิทธิ์อีกครึ่งหนึ่ง ว่าใช้แต่เวลาที่
มีงานฉลองหอพระสมุท ถึงเวลาอื่น ๆ ปกติ ก็ได้มีความอุสาห
ทำการตามหน้าที่ซึ่งแบ่งปัน โดยเต็มกำลังมิได้ย่อหย่อน ทั้ง
มีการอื่นที่ต้องทำอยู่ด้วยกันแทบทุกคนนั้น แต่มีความเสียใจ
ที่จะต้องกล่าวว่า พระองค์เจ้าศรีเสาวภาคย์ ซึ่งเป็นบรรณาธิการ
ได้ทำการทั้งในหน้าที่ของเธอหลายตำแหน่ง แลการหอพระสมุทนี้
ด้วย ทุนช่วยราชการมาก แลแล้วลงมือไป จึงขาดผู้ที่ทำการ

ใน ปลาย คราว นี้ ไป คน หนึ่ง การ ที่ ทำให้ อาการ มาก นั้น เป็น เพราะ
ข้าพเจ้า ไซ้ ให้ เจียน หนังสือ เรื่อง พระราชพิธี ซึ่ง เป็น การ แสลง แก่ โรค
เชื่อนั้น โดย มาก ด้วย ซึ่ง กรม หมัน สถิต ข้าราชการ สวัสดิ์ ประมุข มา เจ็บ
ลงใน ปลาย คราว นี้ จึง ต้อง มั่น มิ ได้ ทำ การ ใน ชั้น รายงาน นี้ อีก คน
หนึ่ง แต่ มีความ หวังใจ ว่า โดย ความ ประคับ ประคอง รักษา ทั่ว
คง จะ ไม่มี เหตุอันตราย อันใด

สมาชิก ทั้ง ปวง ผู้ ที่ ได้ อุดหนุน ด้วย เงิน ของ ข้า ของ ให้ เป็น กำ ลัง
แก่ ทอ พระ สมุท เกิน กว่า ปกติ ที่ ควร จะ เสีย แล สมาชิก กับ ทั้ง
ผู้ ซึ่ง มิ ไซ้ สมาชิก ซึ่ง ได้ ช่วย แ่่ง หนังสือ มา ลง พิมพ์ หนังสือ วชิรญาณ
วิเสศ ก็ เป็น ผู้ สมควร ที่ จะ ได้ รับ คำ ยก ย่อง สรรเสริญ เป็น อัน มาก

ข้าพเจ้า ขอ ลง ท้าย รายงาน ย่อ นี้ โดย แสลง ความ ขอใจ
ท่อน ทั้ง ปวง ซึ่ง ได้ มี คุณ แก่ ทอ พระ สมุท ตาม ที่ พรณามา แล้ว
แล ขอ อำนวย พร สมาชิก ทั้ง ปวง ให้ มีความ เจริญ สุข ศิริ สวัสดิ์ ทั่ว กัน

ขอ พระ สมุท วชิรญาณ

วันที่ ๑๒ ตุลาคม วันขึ้นโกสินทร์ศก ๑๐๘

รพาลงกรณ์ ผู้แทน สภานายก

ก
การที่ได้จัด

ในปีที่ ๔ ของ หอ พระ สมุท วชิรญาณ นี้ สมาชิกมีความยินดี
พร้อมกัน ลง พระนาม สมเด็จพระ บรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราช
กุมาร เป็นประธานยก หอ พระ สมุท วชิรญาณ พระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่
หัว ทรง พระราชดำริที่เห็นว่า สมเด็จพระ บรมโอรสาธิราช ยังมี พระ
ชนมายุยังน้อย จะไม่สามารถทรง การ ใน ตำแหน่ง ที่ ประธานยก หอ
พระ สมุท ได้ เหมือนหนึ่งแกลัง ยก ย่องขึ้นไว้ ให้ผู้อื่น ทำ การ แทนไป
แต่ที่จริง นั้น ท่าน สมาชิก ทั้งปวง พร้อมกันลง พระนาม สมเด็จพระ
บรมโอรสาธิราชเป็น ประธานยก หอ พระ สมุท วชิรญาณ ด้วย ความเต็ม
ใจ ของ ท่าน สมาชิก มา ๒ ปีแล้ว เพราะท่าน สมาชิก ทั้งปวง เห็นว่า
การใน หอ พระ สมุท วชิรญาณ ไม่ควร จะ มีความเจริญขึ้น ถ้าได้ สมเด็จพระ
บรมโอรสาธิราช เป็น ประธานยก แล้ว กรม สัมปตติก ซึ่ง เป็น พนักงาน
จัดทำ การ ใน หอ พระ สมุท วชิรญาณ ถ้า ท่าน สมาชิก ทั้งปวง ที่ จะ ช่วย
อุดหนุน บำรุง หอ พระ สมุท วชิรญาณ ก็ จะ มีความ นิยม ยินดี แล เป็น
ที่เกรง พระ บารมี ช่วย กัน อุดหนุน จัด การ บำรุง หอ พระ สมุท วชิรญาณ
โดย แสง แรง ให้เป็น ความ เจริญขึ้น กว่าแต่ ก่อน นั้น

พระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่หัว ก็ยังไม่ทรง วาง พระราช
หฤทัย ที่ จะ พระราชทาน พระ บรม ราชานุญาต ให้ สมเด็จพระ บรม
โอรสาธิราช ทรง ว่า การ ใน ตำแหน่ง ที่ ประธานยก หอ พระ สมุท ได้ แต่มี
พระราช อธิบายโดย พระราช ประสงค์ จะให้ หอ พระ สมุท วชิรญาณ
มีความ เจริญยิ่ง ขึ้น

จึงได้ทรงพระราชอุสาห รับ การ ตำแหน่ง ที่สถานายก หอ พระ
 สมุท วชิรญาณ แทน สมเด็จ พระบรมโอรสาธิราช ซึ่ง สมาชิกแทน
 สมควรเป็น สถานายก หอ พระสมุท นั้น ให้สมดัง พระราชประสงค์แล
 ความนิยม ของ สมาชิกทั้งปวง ที่จะให้หอ พระสมุท มีความเจริญต่อไป
 ถึงถึง นั้น ก็ยังไม่ทรง วาง พระราช ทฤไทย ที่ จะ ทรง จัด การ ใน หอพระ
 สมุท ตลอดจน เพราะ ราชการ แ่นดินใน พระองค์ ก็มี มาก ยิ่ง กว่า พระ
 บรม วงษา นุชฆ ท่านเสนาบดี หลายสิบ ส่วน หามีช่อง ที่ จะเว้นว่าง
 ราชการไม่ ถ้า จะ ไป ก็เพราะ พระราชอุบายหาช่องว่าง ราชการ
 ลงเวลาใด จึง ได้ทรงพระราชดำริห์ จัด การ ใน หอพระสมุทให้เป็น
 การ เรียบร้อยเจริญขึ้น ตาม สมควร แก่เวลา จึงทรงพระราช ดำริห์
 เลือกลำ พระบรม วงษา นุชฆ เข้าราชการ ที่ สมควร เป็นตำแหน่ง พนักงาน
 งาน ใน หอพระสมุทวชิรญาณ เข้า ท่านซึ่ง เป็น พนักงานเคยทำ มาแต่
 ก่อนบ้าง ถึงขึ้นใหม่บ้าง โดย พระราชประสงค์ ทรง วาง พระราช ทฤไทย
 ว่าท่านผู้ที่จะได้รับ ตำแหน่ง พนักงาน ทั้งปวงนี้ ก็มี ราชการ เต็ม ตาม
 หน้าที่อยู่แล้ว ถ้า ท่าน สมาชิก ทั้งปวง ซึ่ง มิได้ต้องเป็น พนักงานใน หอ
 พระสมุท ก็ คง จะมีน้ำใจอุสาหช่วย กัน อุท หนุ่น จัด การ บำรุง หอ
 พระสมุทให้ มีความเจริญขึ้น เป็นต้น ว่า รักษาแบบอย่างให้เป็น ที่ มั่น
 คง ส่งเงิน ตามกำหนด แล ช่วย แต่ง หนังสือ ทำ หนังสือ ที่เป็น ประโยชน์
 วิชาความรู้ มาเพิ่มเติมใน หอพระสมุท ให้สมดัง พระราชประสงค์ได้
 จึงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้ง สมเด็จ พระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎ
 ราชกุมาร เป็น สถานายก พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าภาพร
 ปรภา เป็น อุปนายก พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ

เป็นเลขาธิการ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่น สัมมต อมรพันธุ์ เป็น
 เสรฐัญญิก พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าไชยานุชิต เป็น สรวาณนิกร
 พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าศรีเสาวภางค์ เป็น บรรณารักษ์ พระ
 เจ้าบรรณารักษ์ กรมหมื่น สกิตย วิจารณ์ สวัสดิ์ เป็น ปฏิคม พระยา ศรี
 สิงห์เทพ เป็นผู้ช่วย เสรฐัญญิก พระยา ภาสกรวงษ์ เป็นผู้ช่วย สรวา
 นิกร หม่อมเจ้าประภากร เป็นผู้ช่วย บรรณารักษ์ หลวง อินทร
 มนตรี เป็นผู้ช่วย ปฏิคม ให้ประชุมพร้อมกัน จัด การ ขำรุง หอพระ
 สมุท วชิรญาณ ตั้งที่ กล่าว รายงาน ประชุม ต่อไปนี้

วัน ๒ เดือน ๑๑ แรม ๒ ค่ำ ปีชวด สัมฤทธิ ศก เวลา ย่ำ ค่ำ
 กรมหมื่น ปาติ สภา ประชุมพร้อมกัน ที่ หอ พระ สมุท วชิรญาณ ครั้งที่ หนึ่ง
 พระบาท สมเด็จพระ เจ้า อยู่หัว ประทับ แทน สภานายก พร้อม ด้วยกรม
 หมื่น ปาติ และ สมาชิก ปฤกษา จัด การ หนังสือนิพนธ์ วชิรญาณ ให้เจริญ
 คึกคัก แห่ง เรื่อง ความ ร้อยแก้ว ต่าง ๆ มา ลง พิมพ์ เสนอ กรมหมื่น ปาติ
 เป็นผู้ แห่ง ทุก คราว สมาชิก ที่ มีความ สามารถ เรียบเรียง แห่ง หนังสือนิพนธ์
 ก็ได้ ขอ แรง แห่ง หนังสือนิพนธ์ มา ลง พิมพ์ ตาม สมควร ขอ แรง ผู้ที่เป็น จิต
 กระวี ที่ มี ชื่อเสียง ปากฎ ทำ โคลง ได้ ก็ได้ แห่ง โคลง เป็น ความ ต่าง ๆ
 มา ลง หนังสือนิพนธ์ วชิรญาณ ทุก คราว แล ให้ คึก จัก หา เครื่อง ประดับ
 แห่ง ตั้ง ใน หอ พระ สมุท ให้ เป็น ที่ สอด งาม ทุก ห้าง ทำ บานูชี
 หนังสือนิพนธ์ ต่าง ๆ ซึ่งมี อยู่ใน หอ พระ สมุท วชิรญาณ ให้ เป็น ที่ เรียบ ง่าย หา
 หนังสือนิพนธ์ มา เพิ่ม เติม ขึ้น อีก จึง แบ่ง เป็น หน้า ที่ พนักงาน ให้ กรมหมื่น ปาติ
 เป็น ประธาน จัด การ ตรวจ ตาม พนักงาน หน้า ที่ แบ่ง ไว้ นี้ คือ สภานายก
 ทรง ตรวจ บังคับ การ ทั่วไป กรมหมื่น ดำรง ราชานุภาพ เลขา ธิการ เป็น

พนักงานบังคับ การ หอพระ สมุท วชิรญาณ แลช่วยใน การ ขอแรงผู้
 แต่ง หนังสือ คึก ทาเครื่อง ประดับ ตก แต่ง หอพระ สมุทให้งดงาม ทุก
 ห้าง กรมหมื่น สมมทอมร พันธุ์ เจริญญิก เป็น พนักงาน เก็บเงิน
 จาก สมาชิก มาจ่ายใช้ในการ บำรุง แล รักษาเงิน ของ หอพระ สมุท
 วชิรญาณ พระองค์เจ้า ศรี เสาวภาวงศ์ พระยา ศรี สิงหเทพ เป็น
 พนักงาน ขอแรง แล ตัดเคียน กรมหมื่น ปาติกร แล สมาชิก ที่ จะรับ แต่ง
 เรื่อง ความ ร้อย แก้ว แล แต่ง โกลง มา ลง หนังสือ พิมพ์ แล เป็น พนักงาน
 จกหมาย เหตุ การ ประชุม ที่ จะ มี ใน หอพระ สมุท ทุก ครั้ง กรมหมื่น
 สถิตย ขำรง สวัสดิ์ หม่อมเจ้า ประภากร เป็น พนักงาน ตรวจ เรียง
 หนังสือ ที่ ขอแรง สมาชิก แต่ง มา แล้ว ส่ง ไป ลง พิมพ์ ตรวจ การ ที่ เกี่ยว
 กับ การ ลง พิมพ์ แล แจก หนังสือ พิมพ์ แก่ สมาชิก ทัวไป พระองค์
 เจ้าไชยานุชิต กับ หลวงอินทร มนต์ เป็น พนักงาน รับ กรมหมื่น ปาติกร
 แล สมาชิก ที่ จะ มา ยัง หอพระ สมุท แล ดูแล รักษา การ ใน หอพระ สมุท
 ทัวไป พระยาภาสกรวงษ์ เป็น พนักงาน ทำบัญชี เรียบเรียง หนังสือ ที่ มี
 อยู่ใน หอพระ สมุท ให้เป็น ที่ เรียบ ร้อย ตรวจ เรียบ หนังสือ ที่ ผู้ ยืม ไป
 จาก หอพระ สมุท มา รวบรวมไว้ ตามที่ แล ตัดเขียน หนังสือ เรียงต่าง ๆ
 มาเพิ่มเติม ขึ้นไว้ สำหรับ หอพระ สมุท ให้เป็นการ เจริญขึ้น การ ประ
 ชุม ครั้ง ที่ ครั้ง นี้ หลวงวิจารณ์ อาวุธ นักรัษฎิก ทรง รับ รง ผู้เป็น
 ภาคิ สมาชิก ๒ กรมหมื่น ปาติกร เสนอ สมควร รับไว้ เป็น ภาคิ สมาชิก
 ต่อไป เวลา ๕ ทุ่ม ๒๕ นาที เลิก ประชุม

วัน ๒ เดือน ๑๑ แรม ๘ ค่ำ ปีชวด สัมฤทธิศก เวลาบ่าย ๕
 โมง ๔๗ นาที กรมหมื่น ปาติกร ประชุม พ้น ณ ที่ หอพระ สมุท วชิรญาณ

ครั้งที่ ๑ สถานายกทรงนำ เลขานุการทรงรับรอง ผู้เป็นภาคนี้
สมาชิก ๑๓ พระองค์ กรรรมสัมปาทิกสภาปรึกษาพร้อมกัน เห็นว่า
การที่จะรับภาคนี้สมาชิก นี้ก็ยังไม่เคยมี แต่มีได้ มีข้อห้ามใน
กฎหมาย หอพระสมุท วชิรญาณ อย่างไร จึงเห็นสมควรว่า หอพระ
สมุท วชิรญาณ นี้ ถ้ามีผู้ช่วยชุก หนุน มากขึ้น ก็เป็น ความเจริญ ของ
หอพระสมุท วชิรญาณต่อไป จึงเห็นสมควรที่จะรับท่านซึ่งมีพระนาม
ปรากฏ ๑๓ พระองค์นั้น เป็นภาคนี้ สมาชิกโดยสมควร พระวิจารณ์
อาธุมนำ เจริญญิกทรงรับรอง ผู้เป็นภาคนี้สมาชิก ๒ เจริญญิก
ทรงนำ สรวณียกรทรงรับรอง ผู้เป็นภาคนี้สมาชิก ๒ รวมภาค
สมาชิก ๔ กรรรมสัมปาทิกสภา เห็นสมควร รับไว้เป็นภาคนี้สมาชิก
ต่อไป เวลาเข้าแล้ว ๑๒ มินิตเลิกประชุม
วัน ๗ เดือน ๑๒ ขึ้น ๗ ค่ำปี ชวศ สัมฤทธิ์ศก เวลาบ่าย ๔
โมง ๓๕ มินิต กรรรมสัมปาทิกสภา ประชุมพร้อมกัน ที่หอพระสมุท
วชิรญาณ ครั้งที่ ๓ เจริญญิกทรงนำ บรรณารักษ์ทรงรับรอง
ผู้เป็นภาคนี้สมาชิก ๑ ผู้ช่วย เจริญญิกนำ บรรณารักษ์ทรงรับรอง
ผู้เป็นภาคนี้สมาชิก ๓ บรรณารักษ์ทรงนำ เจริญญิกทรงรับ
รอง ผู้เป็นภาคนี้สมาชิก ๑ รวมภาคนี้สมาชิก ๕ กรรรมสัมปาทิก
สภาปรึกษาพร้อมกัน เห็นสมควร รับไว้เป็นภาคนี้สมาชิกต่อไป แล้ว
เจริญญิกทรงปรึกษาว่า เติมนักหนา จะเรียก ค่าแสดงยศ ส่งหนังสือ
พิมพ์วชิรญาณไปยัง สมาชิกทั้งปวง นั้นให้ยกเลิกเสีย เพราะสมาชิก
ได้ช่วยออกเงินบำรุงหอพระสมุทอยู่แล้ว กรรรมสัมปาทิกสภา เห็น
สมควร ทดรองพร้อมกัน เวลาบ่าย ๔ โมง ๕๐ มินิตเลิกประชุม

วัน ๒ เดือน ๑๒ แรม ค่ำ ๑

เวลา ย่ำค่ำ แล้ว ๕๒ นาที

พระบาท สมเด็จพระ เจ้า อยู่หัว   เสด็จ พระราชทาน เสด็จ พระสมุท
 วชิรญาณ ประทับ แทน สภาออก   กรรมสัมปาทิก ธาตุสมาธิ
 ประชุม พร้อมกัน ครั้งที่ ๕   เสด็จ การ ทรง นำ เสด็จ ญัตติก ทรง รับ รอง
 ผู้เป็น ภาควิชา ๑   กรรมสัมปาทิก สภา เสนอ สมควร รับไว้ เป็น ภาควิชา
 สมาธิต่อไป   พระบาท สมเด็จพระ เจ้า อยู่หัว ทรง พระราชทาน ธิว่า
 ตั้งแต่ได้ จัก การ ตั้ง หะ พระ สมุท ขึ้น   ยัง ไม่ มีการ พิธี เปิด หะ พระ สมุท
 วชิรญาณ   ควร จะ ให้ มีการ พิธี เปิด หะ พระ สมุท ใน เดือน หก ขึ้น ๑๕ ค่ำ
 มี ผล แก่ ศก   ซึ่งเป็น ฤกษ์ คล้าย กับ วัน พระบรม ราชากิจ ใน พระบาท
 สมเด็จพระ เจมเกล้า เจ้า อยู่หัว   ควร จะ มี สวด พระ พุทธ มนต์ เบื้อง
 พระ ธรรมา   แต่ มีการ ประชุม สมาธิ ได้ พร้อม กัน ใน วัน นั้น   แต่ ที่ จะ
 ให้ เป็น การ วัน เวียง ประชุม กัน อยู่ นาน ๆ นั้น   ควร จะ มีการ อย่างไร ก็
 เสด็จ การ ทรง เสนอ ว่า   ควร จะ ให้ มี สวด ที่เป็น ประโยชน์ แก่ สมาธิ
 อ่าน เป็น คติ อย่าง นั้น   พระบาท สมเด็จพระ เจ้า อยู่หัว ทรง เสนอ ว่า
 ควร จะ มีการ แสวง วิชา ร้อย กร ของ คชก ไม่ ไร แต่ หะ พระ สมุท   จะ
 ได้ เป็น ที่ เกื้อกูล การ วิชา ซึ่ง นั้น ด้วย   เสด็จ การ ทรง เสนอ สมควร
 จะ มี วารวิธ แก่ ช่าง ร้อย กร ของ คชก ไม่ สด ที่ ตั้ง มา ตาม ลำดับ   การ ที่
 จะ แยก หนังสือ สมาธิ นั้น   ให้ ขอ แวง สมาธิ แก่ เอง ความ ต่าง ๆ
 คน ละ เอง มา ลง หนังสือ พิมพ์ แก่ กัน   พระบาท สมเด็จพระ เจ้า อยู่
 หัว ทรง เสนอ ว่า   จะ เสด็จ ให้ สมาธิ แก่ มา เป็น เอง ยึด ยาว ก็ เป็น
 ความ ว่า มาก   สุด แต่ ความ สด ของ สมาธิ ผู้ใด จะ แต่ง เป็น โคลง
 ฎา เป็น คำ สุภาษิต อย่าง นั้น ๆ   ขอให้ เสนอ เป็น โวหาร ของ สมาธิ

ทั่วไปได้จะเป็นการดี เมื่อเวลา มีการฉลองพระสมุทนั้น สม
 ควรให้ภานีสมาชิกมาพร้อมมูลกัน ในหอพระสมุทในที่สมควร แล้ว
 ให้มีเครื่องเล่นสนทนากัน เหมือนกรมขุนธนาธิการ เล่นเมื่องานเฉลิม
 พระชนม์พรรษา ให้สมเด็จพระเจ้าน้อยมาขอ เจ้าฟ้าภาณุรังษี
 สว่างวงศ์ กรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดชทรงจัดมาเล่น ส่วนเงิน
 รุนที่จะใช้ในการเบิกขอพระสมุทวชิรญาณนั้น จะไปขโมยเอา พระ
 ราชทานเป็นการพิเศษ สมเด็จพระเจ้าน้อยมาขอ เจ้าฟ้าภาณุรังษี
 สว่างวงศ์ กรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดชทรงเห็นว่า ที่ขอพระสมุท
 ควรจะมีวัดของกลางๆ ให้ไว้ที่รับประทานอาหาร กรมมัสปลา
 ทิกสภาหลายคนเห็นว่า จะเป็นการแข่งกันกับเรศของกรมปิ่น
 ที่จะมีขึ้นนอกประตูวิเศษไชยศรี จะเป็นที่ยกข้อตำหนิในการ
 เบิกเงินค่าอาหาร การเรื่องนี้ยังไม่เป็นที่ตกลงกัน พระบาท
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำริถาม เหวี่ยงญี่ ว่า การที่เก็บเงินแก่
 สมาชิกได้ความลำบากอย่างไรบ้าง เหวี่ยงญี่กราบบังคมทูลพระ
 กรุณาว่าไม่เป็น การลำบากนัก มีการขัดข้องอยู่แต่ที่ผู้นำสมาชิก
 มาบางคนไม่เสียเงินให้สูญไปก็มีบ้าง ไปขโมยเอา ให้ถามผู้นำ
 ผู้รับรองตามสมควร แล้วไปขโมยเอา พระราชทาน ทวทั้งกรม
 นั้น สถิตย ข้างวังสราญ เป็น กรมมัสปลาตึกสภาตำแหน่ง ปฎิคม
 พระยาภาณุวงศ์วรเดช เล่นตำแหน่ง ผู้ช่วยสาราณียกร ในหอพระสมุท
 วชิรญาณ เพราะท่านทั้งสองนี้ยังไม่ได้รับตราตั้ง จึงพระราช
 ทานให้เมื่อภายหลังนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราช
 ดำริว่า ในหอพระสมุทวชิรญาณ ควรจะมีผู้แปลอักษรภาษา

อรรถวิไว้ จะได้แปลข่าวต่าง ๆ เรื่องต่าง ๆ มาลงในหนังสือพิมพ์วชิรญาณ เสด็จการทรงเห็นว่า ควร จะซื้อหนังสือเรื่อง ความที่มีผู้แต่งขึ้นใหม่ลงใน หนังสือพิมพ์ด้วย เป็น การ ตก ลง ที่ จะหาต่อไป แต่เรื่อง ความต่าง ๆ ที่ กรรมสัมปาทิก สภาแล สมาชิกต่าง มาลง หนังสือพิมพ์วชิรญาณ นั้น เฉพาะ ให้ แจก กัน อ่าน คู่ กัน ทั้งแต่ใน สมาชิก เท่านั้น ห้ามไม่ให้ผู้ใดเอาไปตีพิมพ์ เป็น เล่น จำหน่ายใช้สอย ต่าง หาก นอกจากที่ได้ขอ อนุญาต ต่อ กรรมสัมปาทิกสภาก่อน เว้นการ ตก ลง พร้อมกัน เวลา ๓ ชั่วโมง เลิก ประชุม วัน ๔ เดือน ๑๒ แรม ๑๐ ค่ำ เวลาบ่าย ๔ โมง ๔๕ นาที กรรมสัมปาทิก สภา ประชุม พร้อมกัน ที่ หอพระ สมุท วชิรญาณ เป็น ครั้งที่ ๕ เสด็จการ ทรง นำ หม่อมราชวงศ์ สนิท วัชรอง ผู้เป็น ภาคีสมาชิก ๗ นาย กรรมสัมปาทิก สภา ปรึกษาพร้อมกัน เห็นสมควร รับไว้เป็น ภาคีสมาชิก หอพระ สมุท แล้วเลิก ประชุม

วัน ๗ เดือน ๑ ขึ้น ๕ ค่ำ เวลาบ่าย ๕ โมง ๔๕ นาที กรรมสัมปาทิก สภา ประชุม พร้อมกัน หอพระ สมุท วชิรญาณ ครั้งที่ ๖ สภานายก ทรง นำ อุปนายก ทรง วัชรอง ผู้เป็น ภาคีสมาชิก ๘ พระเจ้านั่งธยาธอ กรมหมื่นนครสวรรค์วรพินิต ทรง นำ พระเจ้านั่งธยาธอ พระองค์เจ้าเกษมศรีศุภโยค ทรง วัชรอง ผู้เป็น ภาคีสมาชิก ๒ นาย จำรง นำ เหวียนุญิต ทรง วัชรอง ผู้เป็น ภาคีสมาชิก ๒ พระเจ้านั่งธยาธอ กรมหมื่นนครสวรรค์วรพินิต ทรง นำ เหวียนุญิต ทรง วัชรอง ผู้เป็น ภาคีสมาชิก ๑ รวม ภาคีสมาชิก ๘ ภาคีสมาชิก ๕ นาย กรรมสัมปาทิก สภา ปรึกษา พร้อมกัน เห็นสมควร รับเป็น

ภาคนี้ สมาชิก แล ภาค สมาชิก หอพระ สรุปลับไป แล้วให้ ปรึกษาเรื่อง
ที่จะ ขอแรง สมาชิก เวียง เวียง ความ สุภาสิต ฤๅแต่ง เป็นโคลง ฉันท์
ตามแต่ สันติ มาลงพิมพ์เป็นเล่ม สมุด จากสมาชิกใน การเปิด หอ
พระ สมุด เห็น ทกนี้ นลล เอกศก แต่ใบ แร้ง ความไปขอ แรง สมาชิก
แต่ง นั้นเป็น น้า ที่เลขาธิการ รับทำต่อไป แล้วเลิก ประชุม

วัน ๑ เดือน ๑ ปี ๑๓ คำ ขวต สัมฤทธิ ศก เวลาบ่าย ๕
โมง ๑๕ นาที การร่วมน้ำพัก สภา ประชุม พร้อม กัน ที่ หอ พระ สรุปล
วชิรญาณ เป็น ครั้ง ที่ ๗ สภานายก ทรงนำ อุปนายก ทรง รับ รอง
ผู้เป็น ภาคนี้ สมาชิก ๑ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่น ประจักษ์ศิลป
าคม ทรงนำ เหวัญญิก ทรง รับ รอง ผู้เป็น ภาคนี้ สมาชิก ๑ ผู้ช่วย
เหวัญญิก นำ บรรณาธิการ ทรง รับ รอง ผู้เป็น ภาคนี้ สมาชิก ๑ รวม
ภาคนี้ สมาชิก ๑ ภาคนี้ สมาชิก ๒ การร่วมน้ำพัก สภา ปรึกษา พร้อม
กัน เหน สมควร รับเป็น ภาคนี้ สมาชิก แล ภาคนี้ สมาชิก ต่อไป แล้ว
เลิก ประชุม

วัน ๗ เดือน ๔ แรม ๑๔ คำ ขวต สัมฤทธิ ศก เวลาบ่าย ๑
โมง ๑๕ นาที การร่วมน้ำพัก สภา ประชุม พร้อม กัน ที่ หอ พระ สรุปล
วชิรญาณ เป็น ครั้ง ที่ ๘ หม่อมเจ้า วชิรพันธ์ นำ ผู้ช่วย บรรณาธิการ รับ
รอง ผู้เป็น ภาคนี้ สมาชิก ๑ เหวัญญิก ทรง นำ บรรณาธิการ ทรง
รับ รอง ผู้เป็น ภาคนี้ สมาชิก ๑ บรรณาธิการ ทรง นำ เหวัญญิก
ทรง รับ รอง ผู้เป็น ภาคนี้ สมาชิก ๑ พระวรพูนโกโศก นำ เสด็จ
เสนาภักดิ์ รับ รอง ผู้เป็น ภาคนี้ สมาชิก ๑ เลขาธิการ ทรง นำ ผู้ช่วย
สาราณียกร รับ รอง ผู้เป็น ภาคนี้ สมาชิก ๑ เหวัญญิก ทรง นำ หม่อม

ราชวงษ์ ลำเวียง รับรอง ผู้เป็น ภาควิชาสมาชิกร ๒ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวง เทเวธวงษ์ วัชรภาณุ ทรงนำ เหวี่ยงญิก ทรงรับรอง ผู้เป็น ภาควิชาสมาชิกร ๒ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่น ประจักษ์ ศิลปาคม ทรงนำ เหวี่ยงญิก ทรงรับรอง ผู้เป็น ภาควิชาสมาชิกร ๑ รวม ภาควิชาสมาชิกร ๑๐ กรมหมื่น ปาณิก เทน สมควร รับเป็น ภาควิชาสมาชิกร แล้ว เลิกประชุม

วันที่ ๖ เมษายน วันโกสินทร ศก ๑๐๘ เวลา ๑ โมง ๒๕ นิพนธ์ กรมหมื่น ปาณิก สภา ประชุม พร้อมกัน ณ หอพระ สมุทวชิรญาณ ครั้งที่ ๘ เหวี่ยงญิก ทรงนำ ผู้แทน สภา ณ หอพระ รับรอง ผู้เป็น ภาควิชาสมาชิกร ๓ พระองค์ ปาณิก ทรงนำ เหวี่ยงญิก ทรงรับรอง ผู้เป็น ภาควิชาสมาชิกร ๔ พระองค์ รวม ภาควิชาสมาชิกร ๗ พระองค์ กรมหมื่น ปาณิก สภา ประกาศพร้อมกัน เทน สมควร รับเป็น ภาควิชาสมาชิกร แล้ว เลิกประชุม

วันที่ ๔ พฤษภาคม วันโกสินทร ศก ๑๐๘ เวลาบ่าย ๔ โมง กรมหมื่น ปาณิก สภา ประชุม พร้อมกัน ณ หอพระ สมุทวชิรญาณ ครั้งที่ ๑๐ ประกาศแบ่งปัน พนักงาน จัด การ ของ หอ พระ สมุทวชิรญาณ เป็น ที่ ตก ลง พร้อมกัน ดังนี้

(๑) บัณฑิตา มากพลู ที่ จะ ตั้ง พระ ส. ธรรม สวด แล ฉนั้น แล สมาชิกร นั้น เป็น นำ ข้าราชการ ทรง จัด ส่ง เอก มา เงิน ที่ จะ ใช้ การ เหล่า นั้น ใช้ เงิน หอ พระ สมุท บัณฑิตา นั้น ถ้า มี ผู้ ช่วย ก็ เป็น การ ที่ ถ้า ไม่มี ผู้ ช่วย ให้ พนักงาน หอ พระ สมุท จัด ซื้อ

(๒) พินพาทย์ ที่ จะ ขอ แร่ง สมาชิกร มา ประโคม เป็น การ วัน เจริญ นั้น

เป็นหน้าที่ปฏิคม ทั้ง กำหนก นก แล รับ รong จัก ที่ให้ นั้ง คย ประโคม
ตาม เวลา กำนก

(๓) แวร ตกแต่ง ภายใน ภายใน นอก หอ พระ สมุท แล หอ แวร ที่ จะ
จาก เหลือ ทั้ง ปวง ให้ เป็น ที่ เวียบ ร้อย กับ การ ที่ จัก เสร้ง บุษบา อาศน์
สงฆ์ เหล่า นั้ เป็น น้า ที่ ระชาธิกร เป็น รุระ ตลอดจน ไป

(๔) การ ที่ จะ นิมนต์ วิสาณู สมาชิก มา สด มา คิน กับ การ ที่
จะ จัก หนังสือ จิวณญาณ สุภาวิต เมื่ จะ แรก แก่ สมาชิก ทั้ง ปวง แล ที่ จะ
รับ เงิน ที่ สมาชิก ช่วย ใน การ ครววน นั้ เป็น น้า ที่ เหวญญิก กับ ผู้ ช่วย
บรรณาธิกร จัก การ ตลอดจน ไป

(๕) สิ่ง ของ เสร้ง การ หวน ที่ จะ เล็ง สั เปอ แล การ เล็ง
น้า รอน ตลอดจน ทั้ง การ เล็ง สมาชิก ฝ่าย ใน เป็น พนักงาน สภา
น้า ทง จัก แต่ เงิน ที่ จะ ใช้ ทำ เสร้ง บร โภค นั้ เป็น เงิน ของ ภาทิ
สมาชิก ถ้า จาก ไม่ พอ ใช้ เงิน หอ พระ สมุท ที่ ไป

(๖) การ รับ รong สมาชิก ฝ่าย น้า จัก ที่ ระ จัก การ เล็ง หอ แล การ
ที่ เสร้ง เจริญ ให้ สมาชิก นั้ รับ ประทาน รับ หมา ก เลอ จาก อุปนายค มา
เล็ง สมาชิก ฝ่าย น้า ตลอดจน เวลา งาน เป็น น้า ที่ บรรณาธิกร กับ ผู้ ช่วย
เหวญญิก จัก การ ตลอดจน ไป

(๗) การ ที่ จะ จัก ให้ สมาชิก ผู้ ที่ มี วัน มา ขาย ของ เป็น การ วัน
เวิง ให้ ที่ วัน เป็น ระยะ ให้ เวียบ ร้อย แล จัก หา เสร้ง ภาชนะ ถ้า หวับ
จัก การ หวน เล็ง พระ สงฆ์ กระโถน ชัน น้า พร้อม เป็น น้า ที่ สภา
นิยกร กับ ผู้ ช่วย ปฏิคม จัก การ ให้ พร้อม เสร้ง

(๘) ของ ที่ จะ วาง จัก พวง จ เปน ให้ สด นั้ ตั้งแต่ ที่ จะ จัก หอ

ของ สิ่งไร วัตถุ เป็นอัน ลำดับ อย่างไร ให้ผู้ช่วย สาราณียกร เป็น ชูระ
จัก ช้อ แล จัก ช้น ของ ราชวัด ทลธก

(๙) เครื่องโต๊ะ ช่มช้น งาน ทลธกงาน เก้าอี้บ้น ที่ จะ เลียง เป็น
ของ สภานายก พระ ราชทาน มา ให้บรรณาธิกร จัก การ เลียง ตามสมควร
ข้อ ความ ที่ได้ ปร. ช่มช้น นี้ จะ ร้อง นำ ร้น ชูล เกลา ราชวธ ขอ
รับ พระ ราชทาน กระแส พระ บรม ราชดำริ ที่ ก่อน จึง จะ เป็น ที่ ทลธก ได้

เสร็จ เรื่อง ประชุม การ ทลธก หอ พระ สมุค แล้ว เหวญญิก ทรง
นำ ผู้ช่วย บรรณาธิกร รับ รอง ผู้เป็น ภาคิ สมชก ๒ พระ องค์ เจ้า
วรบรรณาการ ทรง นำ เหวญญิก ทรง รับ รอง ผู้เป็น ภาคิ สมชก ๔
เหวญญิก ทรง นำ ผู้ช่วย บรรณาธิกร รับ รอง ผู้เป็น ภาคิ สมชก ๑
เลขาธิการ ทรง นำ เหวญญิก ทรง รับ รอง ผู้เป็น วิสามัญ สมชก ๑
กรรมสัปปาติก สภา ปฤกษา พร้อม กัน เหน สมคกร รับ เป็น วิสามัญ สม
ชก ๑ เป็น ภาคิ สมชก ๗ ของ หอ พระ สรคทอไป เวลา บ่าย ๕ โมง
๑๐ นาที เลิก ประชุม

วันที่ ๕ พฤษภาคม วันทโกสินทรศก ๑๐๘ . เวลา บ่าย ๔ โมง
กรรมสัปปาติก สภา ประชุม พร้อม กัน ที่ หอ พระ สมุค วชิรญาณ ครึ่ง
ที่ ๑๑ เลขาธิการ ทรง นำ สาราณียกร ทรง รับ รอง ผู้เป็น ภาคิ
สมชก ๒ กรรมสัปปาติก สภา เหน สมคกร รับ เป็น ภาคิ สมชก แล้ว
เลิก ประชุม

วันที่ ๖ พฤษภาคม วันทโกสินทรศก ๑๐๘ . เวลา บ่าย ๔ โมง
๓๐ นาที กรรมสัปปาติก สภา ประชุม พร้อม กัน ที่ หอ พระ สมุค
วชิรญาณ ครึ่ง ที่ ๑๒ กรรม ทมึน สรวพลาทร สุภกิจ ทรง นำ เหวญญิก

ทรง รับ รอง ผู้เป็น ภา คี ส มา ชิก ๒ เลขาธิการ ทรง นำ ส าวาณิ ยกร
 ทรง รับ รอง ผู้เป็น ภา คี ส มา ชิก ๒ ปฏิกม ทรง นำ ผู้ช่วย ส าวาณิ ยกร
 รับ รอง ผู้เป็น ภา คี นี ส มา ชิก ๑ กรม ท มี่ น ประจักษ์ คิ ด ปา คม ทรง นำ
 เหว ญญิก ทรง รับ รอง ผู้เป็น ภา คี ส มา ชิก ๑ กรม ส ม ั ปา ทิ ก ส ภา เหน
 ส ม คว ร รับ เป็น ภา คี นี ส มา ชิก ๑ ภา คี ส มา ชิก ๕ แล ้ว เลิก ประ ชุม

วัน ที่ ๗ พุทธ ภา คม วั ต น โท ส น ทร ศ ก ๑๐๘ เวลา บ่าย ๕ โมง
 กรม ส ม ั ปา ทิ ก ประ ชุม พ ร ั ม กั น ที่ หอ พระ ส มุ ท วชิร ญา ณ ครั ้ง ที่ ๑๓
 พระ ยาวุ ธ ิการ เ คี น ำ เหว ญญิก ทรง รับ รอง ผู้เป็น ภา คี ส มา ชิก ๒
 กรม ส ม ั ปา ทิ ก ส ภา เหน ส ม คว ร รับ เป็น ภา คี ส มา ชิก แล ้ว เลิก ประ ชุม

วัน ที่ ๘ พุทธ ภา คม วั ต น โท ส น ทร ศ ก ๑๐๘ เวลา บ่าย ๔ โมง ครั ้ง
 กรม ส ม ั ปา ทิ ก ส ภา ประ ชุม ที่ หอ พระ ส มุ ท วชิร ญา ณ ครั ้ง ที่ ๑๔
 พระ องค์ เ จ้า วร วร ณา กร ทรง นำ ส าวาณิ ยกร ทรง รับ รอง ผู้เป็น ภา คี
 ส มา ชิก ๖ กรม ส ม ั ปา ทิ ก ส ภา เหน ส ม คว ร รับ เป็น ภา คี ส มา ชิก แล ้ว
 เลิก ประ ชุม

วัน ที่ ๙ พุทธ ภา คม วั ต น โท ส น ทร ศ ก ๑๐๘ เวลา บ่าย ๔ โมง
 ครั ้ง กรม ส ม ั ปา ทิ ก ส ภา ประ ชุม ที่ หอ พระ ส มุ ท วชิร ญา ณ ครั ้ง ที่ ๑๕
 หม่อม เ จ้า วั ต น ำ น ำ ส าวาณิ ยกร ทรง รับ รอง ผู้เป็น ภา คี ส มา ชิก ๓
 พระ องค์ เ จ้า วร วร ณา กร ทรง นำ ผู้ช่วย ปฏิกม รับ รอง ผู้เป็น ภา คี
 ส มา ชิก ๑๐ กรม ส ม ั ปา ทิ ก ส ภา เหน ส ม คว ร รับ เป็น ภา คี ส มา ชิก ๑๓
 นาย เลิก ประ ชุม

วัน ที่ ๑๐ พุทธ ภา คม วั ต น โท ส น ทร ศ ก ๑๐๘ เวลา บ่าย ๓ โมง
 กรม ส ม ั ปา ทิ ก ส ภา ประ ชุม พ ร ั ม กั น ที่ หอ พระ ส มุ ท วชิร ญา ณ ครั ้ง

ที่ ๑๖ พระองค์เจ้าบรรณารักษ์ ทรงนำ บรรณารักษ์ ทรงรับ รอง
ผู้เป็น ภาคีสมาชิก ๑ พระยา ราชวรานุกล นำ ผู้ช่วย เหวี่ยงญิก รับ
รอง ผู้เป็น ภาคีสมาชิก ๑ กรม สัมปาทิก สภา เทน สมควรวัย เป็น
ภาคีสมาชิก ๒ แล้วเลิก ประชุม

วันที่ ๑๒ พฤษภาคม วันโกสินทร ศก ๑๐๙ เวลาบ่าย ๔
โมง ๒๕ นาที กรม สัมปาทิก สภา ประชุม พร้อม กัน ที่ หอ พระ
สมุทวชิรญาณ ครั้งที่ ๑๗ หลวง สิทธิ นาย เวร นำ เลขาธิการ ทรง
รับ รอง ผู้เป็น ภาคีสมาชิก ๑ หม่อม ราชวงษ์ ลำ เริง นำ เหวี่ยงญิก
ทรงรับ รอง ผู้เป็น ภาคีสมาชิก ๑ พระองค์เจ้า สวัสดิ์โสภณ ทรง นำ
เลขาธิการ ทรงรับ รอง ผู้เป็น สมาชิก ๑ ผู้ช่วย ปฎิคม นำ สม.เตจ
พระเจ้า นัง ยาเธอ เจ้าฟ้า จาตุรนต์ วัคมี กรม พระ จักรพรรดิพงษ์
ทรง รับ รอง ผู้เป็น ภาคีสมาชิก ๑ ผู้ช่วย เหวี่ยงญิก นำ พระยา
ราชวรานุกล รับ รอง ผู้เป็น ภาคีสมาชิก ๓ รวม ภาคีสมาชิก ๗
กรม สัมปาทิก สภา เทน สมควรวัย เป็น ภาคีสมาชิก แล้วเลิก ประชุม

วันที่ ๑๓ พฤษภาคม วันโกสินทร ศก ๑๐๙ เวลา บ่าย ๔ โมง
ครึ่ง กรม สัมปาทิก ประชุม พร้อม กัน ที่ หอ พระ สมุทวชิรญาณ
ครั้งที่ ๑๘ ผู้ช่วย เหวี่ยงญิก นำ สรรณิกกร ทรง รับ รอง ผู้เป็น
ภาคีสมาชิก ๑ สรรณิกกร ทรง นำ เหวี่ยงญิก ทรงรับ รอง ผู้เป็น
ภาคีสมาชิก ๓ เหวี่ยงญิก ทรง นำ บรรณารักษ์ ทรงรับ รอง ผู้เป็น
ภาคีสมาชิก ๒ รวม ภาคีสมาชิก ๖ กรม สัมปาทิก ปฎิคม พร้อม กัน
เทน สมควรวัย เป็น ภาคีสมาชิก แล้วเลิก ประชุม

วันที่ ๑๔ พฤษภาคม วันโกสินทร ศก ๑๐๙ เวลา กลาง ค่ำ

กรรมสัมปาทิกสภาประชุมพร้อมกัน ที่หอพระสมุทวชิรญาณ ครั้งที่ ๑๔ พระองค์เจ้ารัตนทิศาธาร ทรงนำ เหวัญญิก ทรงรับของ ผู้เป็นภาคีสมาชิก ๑ ผู้ช่วย เหวัญญิก นำ เหวัญญิก ทรงรับของ ผู้เป็นภาคีสมาชิก ๓ กรรมสัมปาทิกสภา ปฤกษาพร้อมกัน เห็น สมควร รับเป็นภาคีสมาชิก รวม ๔ แล้วเลิกประชุม

วันที่ ๑๕ พฤษภาคมวันโกสสินทรศก ๑๐๘ เวลาบ่าย กรรม สัมปาทิก สภาประชุมพร้อมกัน ที่หอพระสมุทวชิรญาณ ครั้งที่ ๒๐ พระองค์เจ้าวรวรณากร ทรงนำ เหวัญญิก ทรงรับของ ผู้เป็นภาคี สมาชิก ๑ ผู้ช่วย เหวัญญิก นำ พระยา ศรี สวรรชภักดิ์ รับของ ผู้เป็นภาคีสมาชิก ๓ หลวง ศักดิ์ นาย เวร นำ เหวัญญิก ทรงรับของ ผู้เป็นภาคีสมาชิก ๑ พระองค์เจ้าไชยันตมงคล ทรงนำ หมื่น สวรรชัย สถยติการ รับของ ผู้เป็นภาคีสมาชิก ๑ รวมภาคีสมาชิก ๖ กรรม สัมปาทิกสภา ปฤกษา พร้อมกัน เห็น สมควร รับเป็นภาคี สมาชิก แล้วเลิกประชุม

วันที่ ๓๐ พฤษภาคมวันโกสสินทรศก ๑๐๘ เวลาบ่าย ๔ โมง ๕๐ นาที กรรมสัมปาทิกสภาประชุมพร้อมกัน ที่หอพระสมุทวชิรญาณ ครั้งที่ ๒๑ ได้ ปฤกษาพร้อมกัน เรื่องที่จะอุดหนุนให้ รางวัลแก่ช่างที่ร้อยกรอง ดอกไม้สด มาประดับ ตกแต่ง ใน การฉลอง หอพระสมุทวชิรญาณ ได้ทูลทูลทูลดอกไม้มากน้อยเท่าใด มีบานฉ่ำ เย็น แล้ว จึงพร้อมกัน ที่ราคา ดอกมะลิ พัน ละ สิบ สลึง ดอกจำปา ร้อย ละ สาม บาท ดอกจำปี ร้อย ละ บาทหนึ่ง ของผู้ใด สิ้น ดอกไม้ อย่างใดเท่าใด เหวัญญิก จะคิด จ่าย เงิน ให้เป็นรางวัล ตาม ราคาที่

ได้กำหนดไว้ นี้ แล้ว มี การ เชื้อต สมาชิกเข้าใหม่ ผู้ช่วย เหวญญิก นำ
 เหวญญิก ทรง รับ รอง ผู้เป็น ภาคีสมาชิก ๓ สรรณิกกร ทรง นำ
 เหวญญิกทรง รับ รอง ผู้เป็น ภาคีสมาชิก ๒ ชุน วรการโกศล นำ
 สรรณิกกร ทรง รับ รอง ผู้เป็น ภาคีสมาชิก ๑ พระยาวิเศษ ภาไชยนำ
 พระยา ศรี สุนทรโวหาร รับ รอง ผู้เป็น ภาคีสมาชิก ๑ กรรมสัมป
 ทิก สภา เหน สมควร รับ เป็น สมาชิก ๗ นาย แล้ว เลิก ประชุม

วันที่ ๔ มิถุนายน วันโกสินทร ศก ๑๐๘ เวลา บ่าย ๔ โมง
 ครั้ง กรรมสัมปาทิก สภา ประชุม พร้อม กัน ที่ หอ พระ สมุท วชิรญาณ
 ครั้งที่ ๒๒ พระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่หัว ทรง นำ อุปนายก ทรง รับ
 รอง ผู้เป็น ภาคีสมาชิก ๓ พระองค์ สมเด็จพระเจ้า น้องยาขอ
 เจ้าฟ้า จาทรนต์วัคมี กรม พระ จักรพรรดิพงษ์ ทรง นำ เหวญญิก
 ทรง รับ รอง ผู้เป็น ภาคีสมาชิก ๑ ผู้ช่วย เหวญญิก นำ ผู้ช่วย
 บรรณารักษ รับ รอง ผู้เป็น ภาคีสมาชิก ๑ กรรมสัมปาทิก สภา เหน
 สมควร รับ เป็น ภาคีสมาชิก ๓ พระองค์ เป็น ภาคีสมาชิก ๒ นาย
 เวลา บ่าย ๕ โมง ๑๐ นาที เลิก ประชุม

วันที่ ๒๒ มิถุนายน วันโกสินทร ศก ๑๐๘ เวลา บ่าย ๔ โมง
 กรรมสัมปาทิก สภา ประชุม พร้อม กัน ที่ หอ พระสมุท วชิรญาณ ครั้ง
 ที่ ๒๓ ผู้ช่วย เหวญญิก นำ พระ วรพุมิโกไชย รับ รอง ผู้เป็น ภาคีส
 มาชิก ๒ พระ อุไทย เทพ ธร นำ พระ สุริยทรา มาตย์ รับ รอง ผู้เป็น
 ภาคีสมาชิก ๒ พระนาง เจ้าพระราชเทวี ทรง นำ อุปนายก ทรง รับ
 รอง ผู้เป็น ภาคีสมาชิก ๒ กรรมสัมป ทิก สภา เหน สมควร รับ เป็น
 ภาคีสมาชิก ๒ เป็น ภาคีสมาชิก ๔ เวลา บ่าย ๕ โมง เลิก ประชุม

วันที่ ๑๔ กันยายน รัตนโกสินทร ศก ๑๐๘ เวลาเช้าแล้ว
 ประมาณ ๓๐ นาที กรรมการสมาชิกสภาประชุมที่ หอพระสมุดวชิร
 ญาณ ครั้งที่ ๒๔ หลวงสาครวาสีกรฤทธิ์นำ เหวียนุฎิกทรงรับ
 รอง ผู้เป็นภาคีสมาชิก ๑ พระยาวิเศษภักไชยนำ เหวียนุฎิก
 ทรงรับรอง ผู้เป็นภาคีสมาชิก ๑ สรวาณียกรทรงนำ เหวียนุฎิก
 ทรงรับรอง ผู้เป็นภาคีสมาชิก ๕ พระยาเกียรติ้นำ หลวง
 สกลนารักษ์รับรอง ผู้เป็นภาคีสมาชิก ๑ กรรมการสมาชิกสภาเทศ
 สมควรรับไว้เป็นภาคีสมาชิก ๘ นาย แลได้ประกาศต่อไปว่า สมาชิก
 เข้าใหม่เป็นกาลจนจะเปลี่ยน กรรมการสมาชิกอยู่แล้ว ควรจะเก็บ
 เงินทั้งแต่จำนวนนี้ ผิดไป จึงยอมรับท่านทั้งปวงเป็นภาคีสมาชิก
 แลได้ตั้งการเก็บเงินแลการอื่น ๆ ไว้ แต่การที่ควรกำหนดนี้
 แลจะเปลี่ยน กรรมการสมาชิกใหม่ ทั้งแบ่งหน้าที่ทำรายงานตามพระ
 ราชประสงค์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้แทนสถานายกให้ทรง
 พระราชดำริห์ไว้ ซึ่งจะเรียบเรียงรายงานประจำปีลงในหนังสือ
 วชิรญาณพิเศษเหมือนทุกปีมานั้นไม่ได้ จะต้องลงพิมพ์เป็นเล่มหนึ่ง
 ต่างหาก ให้กรรมการสมาชิกทำรายงานในหน้าที่ของตนให้แล้วใน
 วันที่ ๑๔ กันยายน ซึ่งเป็นวันที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ
 พระราชดำเนิน หอพระสมุดวชิรญาณ ให้ได้ทอดเกล้าถวายในเวลานั้น
 แบ่งเป็นหน้าที่กันดังนี้

- (๑) รายงานซ่อมแปลง ตกแต่ง หอพระสมุดวชิรญาณ เป็น
 พนักงานเลขาธิการ ทรงเรียบเรียง
- (๒) บัญชีสมาชิกขึ้นลง ครบเท่าใด

- (๓) บัญชีเงินรับ แล จำเป็น พนักงาน เหวญญิก ทรง เรียบ เรียง
- (๔) บัญชี หนังสือ ที่ได้ คัดลอก ขึ้น เข้าใจ สมาชิก ได้ ให้ แก่
 หอ พระ สมุท เท่าไร รวม ทั้ง ล้วน เป็น หนังสือ เข้าใจ เป็น พนักงาน
 ผู้ช่วย สรรณิกกร รับ เรียบ เรียง
- (๕) บัญชี หนังสือ พิมพ์ ตาม ราย เณนท แล ขอ แวง ได้ ลง
 พิมพ์ ไป แล้ว เท่าไร ยัง เท่าไร นอก ราย เณนท แล ขอ แวง ลง ไร เท่า
 ไร รวม ทั้ง ล้วน เท่าไร เป็น พนักงาน ผู้ช่วย บรรณารักษ์ เรียบ เรียง
- (๖) เรียง สรรณิกกร วิเศษ ผู้ช่วย เหวญญิก เรียง
- (๗) การ ปัก กวาก ตก แต่ง ให้ เรียบ เรียง ให้ หัก เวลา เสด็จ พระ
 ราช ดำเนิน วันที่ ๑๙ กันยายน นั้น สรรณิกกร ทรง รับ กับ ผู้ช่วย ปฏิคม
 แล เหวญญิก ทรง อ่าน ชื่อ สมาชิก ที่ ยัง ไม่ได้ ส่ง เงิน บำรุง ขึ้น ปรึกษา
 ให้ มี บิล ไป ทรง เงิน บำรุง ให้ ออก จาก สมาชิก เพราะ เรียก เงิน ไม่ได้
 ผู้รับ รอง ไม่ รับ ต่อ ไป บ้าง เวลา หุ่ยม เศษ เล็ก ประชุม

วันที่ ๑๙ กันยายน วันทโกสินทร ศก ๑๐๙ เวลา ย่ำ ค่ำ พระ
 บาท สมเด็จ พระเจ้า อยู่หัว เสด็จ พระราช ดำเนิน หอ พระ สมุท วชิรญาณ
 ประทับ แทน สรรณายก พวกร่วมด้วย กรรณ สัมปาติก แล สมาชิก ครั้ง ที่ ๒๕
 ปรึกษาว่า พระบาท สมเด็จ พระเจ้า อยู่หัว ทรง พระราช ดำริ หัก ทรง
 เรียง รายงาน การใน หอพระ สมุท ที่ กรรณ สัมปาติก ได้ จัก ไป ใน ปี ที่ ๙
 ขอ หอ พระ สมุท นั้น ทั้ง แก่ การ ที่ ได้ ทั้ง หอ พระ สมุท วชิรญาณ มา
 รายงาน นี้ ทรง พระราช ดำริ หัก ให้ ลง พิมพ์ เป็น เล่ม หนึ่ง ข้าง ทาก จาก
 หนังสือ วชิรญาณ วิเศษ ไม่ ลง ใน หนังสือ วชิรญาณ วิเศษ ฉบับ ที่ สุก บิ
 เหมือน กับ ปี ที่ ล่วง มา แล้ว มี พระราช ประสงค์ จะ ให้ ลง พิมพ์ รายงาน

เป็นสองส่วน ๆ ที่หนึ่งเป็นเนื้อความย่อ ๆ สั้น ๆ ส่วนที่สอง
เก็บความ รวบ รวมโดยพิศดาร ที่ละข้อ ๆ เช่น หมวด ๆ ไป เพื่อให้ผู้อ่าน
จะเข้าใจ การ ทราบ ความย่อ ก็จะได้ ทราบ ถึง ความย่อ เนื้อ ประสงค์ จะ
ทราบ ความละเอียด ก็จะได้ ทราบ ถึง ความละเอียดในส่วนที่สอง แต่เฉพาะ
ให้กรรมสัมปาทิกสภาแบ่งกันเรียบเรียง รายงานทุกเกล้า ๆ ถวาย จะ
ได้ทรง รวบ รวม แลเพิ่มเติม การที่ ควร อย่างไร ลง รายงาน เป็น
ส่วนที่ หนึ่ง แล้ว ของ กรรมสัมปาทิกเป็น ส่วนที่ สอง ที่ ละข้อที่ ละ
เรื่อง เนื้อหาไป ข้อความที่ได้ ตก ลง แฉ่ง นำที่ กัน เรียบเรียง นั้นทั้งนี้

(๑) การ ซ่อมแซม ตกแต่ง หอ พระ สมุท แต่เดิม มา จน ปี ที่
สุดท้าย ซ่อมแซม ตกแต่ง อย่างไร ทั้ง การ ผดอง หอ พระ สมุท ร้อย
เลขาธิการ แล สาราณียกร ทรง เรียง

(๒) บัญชีเงินราย แลจ่าย บัญชีสมาชิก ขึ้น แล จำหน่าย
แล การ ที่ได้รับ ภาษีนี้ สมาชิก เสร็จ ญัตติก ทรง เรียง

(๓) การ ที่ กรรมสัมปาทิกได้ ประชุม ปฤชา จัด การ คราวใดอย่าง
ไร ผู้ช่วย เสร็จ ญัตติก เรียง

(๔) จำนวน หนังสือ ที่มี อยู่เดิม แล ชื้อ ใหม่ เท่าใด กรรมสัม
ปาทิก สมาชิก ให้มา เป็น การ ช่วย ขำ รุง เท่าใด รวม เป็น หนังสือ เท่าใด
แบ่ง เป็น ส่วน อย่างไร เท่าใด ผู้ใด ได้ ชื้อ ใหม่ เท่าใด ผู้ช่วย สาราณียกร
เรียบ เรียง กำหนด วันที่ ๒๕ กันยายน ให้ได้ ทุกเกล้า ๆ ถวาย

แล พระบาท สมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ สภานายก
ในปีนั้น ๆ จำเดิม แต่ ปี แรก ที่ได้ จึง หอ พระ สมุท มา ทำ รายงาน
มา ทุกเกล้า ๆ ถวาย ทุก พระ องค์ จะโปรดเกล้าฯ ให้ ลง พิมพ์ เป็น เล่ม ๆ

ได้รวมไว้เป็น รายงานปีที่ ๑ ที่ ๒ ของหอพระสมุดวชิรญาณ มาต่อกับรายงานปีที่ ๙ นี้ ต่อไปภายหน้าจะได้เรียบเรียง รายงานปีที่ ๙ ที่ ๑๐ สืบไป

หนึ่งได้โปรดเกล้าฯ ให้เบิก หอ พระ สมุด เป็นที่พัก พระบรมราชานุชย ข้าราชการ ที่เข้า มาคย เฝ้า บูลตของ รุส พระ บาท เวลา กลางคืน ตั้งแต่ ย่ำค่ำ ไปถึง ๔ ทุ่ม วันพระ ตั้งแต่ ย่ำค่ำ ไปถึง ๒ ทุ่ม แลได้โปรดเกล้าฯ ให้จ่ายเงินใน หอ พระ สมุด จ้างช่างเขียนรูป สถานายก ทุก ๆ พระองค์ด้วย สีส่นน้ำมัน พระราชทาน แก่สถานายก เป็นเหมือนใบรางวัล จากสมาชิก ทั้งปวง เพราะ ที่ได้ รับ จัก การ มาคราวหนึ่ง ๆ ให้หมาย ศักวาธแล ปีที่ได้ รับ ตำแหน่ง สถานายกไว้ ที่รูป นั้น เป็นสำคัญ แล้วยุ่รับไว้ ที่ ห้าง ประชุม กรมมัลปาทิก จะได้ เป็นที่ระกุก สืบไป

แลได้โปรดเกล้าฯ ให้จ่ายเงิน พระราชทาน แก่ผู้มี รับใช้ อุปรนายก ๒๐ บาท จ่ายเงิน ให้แก่ผู้เก็บเงิน บำรุง หอ พระ สมุด ๕ คน ๆ ละ ๑๐ บาท รวมเป็นเงิน ๗๐ บาท เป็นรางวัล ที่ได้ ทำ การ เป็นประโยชน์ แก่หอ พระ สมุด โดย แสง แรง

หนึ่งทรงพระราชดำริห์ว่า จะได้ มี การ จัก อาหาร ของ บริโภค เคียง รับ แลก ไว้สำหรับ กรมมัลปาทิกแล สมาชิก ที่ จะได้ มา พัก ณ หอ พระ สมุด ให้ อุปรนายก เป็น พระ รุระ ใน กาล ที่ จะ จัก หา แก่ พอสมควร ตก ลง จะได้ จัก การ ใน กรมมัลปาทิก นำ ปีที่ ๙ ของ หอ พระ สมุด วชิรญาณ ต่อไป เวลา ๒ ทุ่ม ครึ่ง เลิก ประชุม

แล้วเสด็จ พระราชดำเนิน ทอดพระเนตร ใน ห้อง หอ พระ สมุด

ที่ต่าง ๆ พระราชทานเครื่องชุดลายครามแก่สมาชิกที่ได้ช่วยใน
การฉลอง หอพระสมุทโดยแข็งแรง สาม ท่านคือ เจ้าหมื่นสรรพเพช
ภักดิ์ ๑ นายร้อยโท หม่อมราชวงศ์สนิท ๑ หลวงกำจัดไพรินทร์ ๑
ท่านสมาชิกได้เล่าทูลของ ขุนพระบาทในที่ นั้น เป็นอัน มาก

วันที่ ๒๕ กันยายน วัดนโกสินทร ศก ๑๐๘ พระบาท สมเด็จ
พระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนิน หอพระสมุทวชิรญาณ ประทับ
แทนสถานายก พร้อม ด้วย กรรมการสัมปาทิกแลสมาชิก ครั้งที่ ๒๖
กรรมการสัมปาทิกได้นำรายงาน หอพระสมุทวชิรญาณในปีที่ ๘ อ่านทูล
เกล้าฯ แล้วโปรดเกล้าฯ ให้ตรวจตราแก้ไขเพิ่มเติมใหม่ให้เป็น
ที่เรียบร้อย มีดังนี้ ลงเส้น หมึกขึ้น กระดาษทูลเกล้าฯ ถวายให้ทัน
วันที่ ๓ ตุลาคม ที่ หอพระสมุทวชิรญาณ จะได้โปรดเกล้าฯ ให้
ออกพิมพ์ในวันวิกฤติ ๒ ของกรรมการสัมปาทิกปีที่ ๘ ของหอพระสมุท
วชิรญาณ ต่อไป

แล้วโปรดเกล้าฯ ให้เลขาธิการเรียงข้อพระราชบัญญัติสำหรับ
เหรียญวชิรญาณ หอพระสมุท ซึ่ง จะทำขึ้นไว้ สำหรับ พระราชทาน
แก่ผู้ที่ได้ทำการเป็นคุณประโยชน์ในวิชาหนังสือ คือแต่งหนังสือฎ
แปลหนังสือ ซึ่งมี ประโยชน์แก่ทางความรู้ แล ควร เป็นแบบแผน สืบ
ไป ถ้วนหน้า ในนาม ของ หอพระสมุทวชิรญาณ

แล้วทรงพระราชดำริว่า ในการฉลอง หอพระสมุทนั้น
อุปนายกทรง จิต หมายพลุ เจ้าหมื่นไวยวรนาถ จัด น้ำ ร้อนเลี้ยง เป็น
การ ลงทุน มาก ให้กรรมการสัมปาทิก จ่ายเงิน หอพระสมุท ถวายอุปนายก
ตามสมควร ให้เจ้าหมื่นไวยวรนาถได้รับ รางวัล ด้วย

พระเจ้าน้อยยาเธอ กรมหลวงเทวะวงษ์ วโรประการ นำปฏิทิน
ย่อสำหรับใช้วัน ค่ำ อย่างใหม่ ตาม สุริยคติ กาล แลวัน ค่ำ อย่างที่ใช้
ตาม จันทรคติ เทียบกับวัน จีน ฝรั่งเศส แลวัน ขึ้น ทูลเกล้าฯ ถวาย
โปรดเกล้าฯ ให้เลขาธิการแห่งความไปยั้งสมาชิกรั้งปวงให้ทราบ
เวลายามหนึ่ง ๓๐ นาทีเล็ก ประชุม

วันที่ ๓ ตุลาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๐๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนิน ออกพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท
ข้าง ทวัน ออก ประทับแทน สภานายก พระโสม ด้วยกรรมสัมปาทิก
แลสมาชิกรั้งที่ ๒๗ โปรดเกล้าฯ ให้พระวิสุทธิกษัตริย์อ่านพระราช
นิพนธ์รวม รายงาน ที่ กรรมสัมปาทิก เรียงนั้น เปน ความ ย่อ ตาม
ลำดับแล้ว กรมหลวงเทวะวงษ์ อ่าน รายงาน ตามหน้าที่ซึ่งได้แก้ไขเพิ่ม
เติม ทูลเกล้าฯ ถวาย เลขาธิการ ทรงอ่าน รายงาน การ ทด แต่ง
แล การ ผลของ ผู้ช่วยบรรณารักษ์ อ่าน รายงาน การ หนังสือพิมพ์
พระวิสุทธิกษัตริย์ ทรงอ่าน รายงาน การ บัญชีเงิน ผู้ช่วยพระวิสุทธิกษัตริย์
รายงาน การ ประชุมที่ได้จัด การไป

พระเจ้าน้อยยาเธอ กรมหลวงเทวะวงษ์ วโรประการ แล
เลขาธิการ ทราบ บังคม ทูลว่า สมควร จะมีโต๊ะ บิเลียด ที่ หอ พระสมุท
โต๊ะหนึ่ง พอเป็นที่ ประชุม สมาชิกรั้งโปรดเกล้าฯ ให้จ่ายเงิน หอ
พระสมุท ตั้งโต๊ะ บิเลียด มาให้สมาชิกรั้งเล่น ที่ หอ พระสมุทโต๊ะหนึ่ง
เก็บเงิน ค่าเล่นไว้สำหรับ การ ซ่อม แปรลง หอ พระสมุท ต่อไป

ทรง พระราชดำริว่า ได้โปรดเกล้าฯ ให้เบ็ด หอ พระสมุท
เป็นที่พัก สมาชิกรั้งนั้น เปน การ ที่สมควร แล้ว แต่ผู้ที่ไม่ได้เป็น

สมาชิกก็พลอยเข้าไปพักอาศัยด้วยเป็น การไม่สมควร   อย่าให้
 ผู้ซึ่งมิได้เป็น สมาชิกเข้าไปอ่าน หนังสือและนั่งประชุม   เหมือนกับ
 สมาชิกทั้งปวง ทำไป

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงนำ   เทวัญญิก ทรง รับ รอง
 ผู้เป็นวิสามัญ สมาชิก ๑.   กรมสามัญทหารบก ทรง รับ เป็น วิสามัญ
 สมาชิก   เวลา ๔   ทุ่มเศษ เลิก ประชุม

พระยาศรีสิงห์ เสด็จ   ผู้ช่วย เทวัญญิก

NATIONAL LIBRARY

จำนวน สมาชิก

สมาชิก ซึ่งได้ มีใน หอ พระ สมุทวชิรญาณ ๖ อย่าง คือ วิสามัญ
สมาชิก สามัญสมาชิก ภาคี สมาชิก ภาคินี้สมาชิก ภาคี
สมาชิก ขาคม สมาชิก สมาชิก ทั้ง ๖ อย่างนี้ มีราย ขึ้น แล จำหน่าย
ทั้ง จะได้ กล่าวต่อไป ข้าง หลัง ทั้ง เหตุผล ต่าง ๆ ด้วย

วิสามัญ สมาชิก

เดิม มี ๑๔ ได้ ลา สิกขาบทเป็น คฤหัสถ์ เป็น อัน ขาด จาก
วิสามัญสมาชิก องค์ ๑ ได้ รับใหม่ อีก ๒ องค์ รวมวิสามัญสมาชิก
เก่าใหม่ ๑๕ มากกว่า เดิม ๑

สามัญ สมาชิก

เดิม มี ฝ่าย น้า ๒๖ ฝ่าย ใน ๒๕ รวม ๕๑ ใน ปีนี้ ก็ คง ตาม เดิม

ภาคี สมาชิก

เดิม มี ๒๔๐ จำหน่าย สิ้นชีพ ๔ ออก จาก สมาชิก ๓๐
คง ๒๑๐ ขึ้นใหม่ ๑๑๗ รวมเก่าใหม่เป็น ๓๒๗ มากกว่า เดิม ๑๐๗
สมาชิกที่ รับใหม่ในปีนั้น ถ้า ยกปี ที่ ๔ ซึ่งเป็นปี แรก รับ
สมาชิก เสียแล้ว ไม่มีปีไหน ที่ จะ มากเท่า ปีนี้ เลย การ ที่ สมาชิก
เข้าใหม่ในปีนั้น มากกว่าปี ก่อน ๆ นั้น เพราะ เหตุ ที่ การ หอพระ สมุท
วชิรญาณ เจริญ ไพศาล ยิ่ง ขึ้น กิจที่ สิ้นที่ ปรากฏ ไปใน หมู่ พระ บรม

จงหา นวนะ แล ขำ ราชการ เปน อัน มาก อย่าง หนึ่ง เพราะ เหตุ ผู้ ที่ ได้
 เล่า เรียบ ศึกษา การ หนังสือนี มี มาก ช่น มีความ ปรารถนา ที่ จะ ได้ อ่าน
 หนังสือนี ต่าง ๆ อัน รวบรวม ไว้ ที่ จะ หยิบ ขึ้น ได้ โดย ง่าย ไม่ ขัด ขว้าง
 อย่าง หนึ่ง เพราะ เหตุ ที่ หนังสือนี พิมพ์ เปน ของ แ่่ง ใหม่ ที่ ขึ้น มี ข้อ
 ความ ที่ เปน คุณ เปน ประโยชน์ การ ลังไร ที่ ไม่ รู้ ก็ รู้ ขึ้น ได้ ทำให้
 เกิด วิชา ความ รู้ กว้าง ขว้าง มี ผู้ ปรารถนา ที่ จะ ได้ วั้ ได้ อ่าน มาก ช่น
 อย่าง หนึ่ง เพราะ เหตุ ที่ ผู้ เปน สมาชิก ได้ มี ข้อ เสี่ยง ปรารถนา ช่น กว่า
 ผู้ ที่ มิ ได้ เปน สมาชิก ใน ช่น คน จำพวก เดียว กัน อย่าง หนึ่ง แล เหตุ
 ช่น ๆ อีก บ้าง เพราะ เหตุ ช่น ภาคิ สมาชิก ได้ เข้า ใหม่ ใน ปี นี
 จึง ได้ มี มาก ช่น กว่า ปี ก่อน ๆ

อนึ่ง สมาชิก ที่ จำหน่าย ออก นั้น เพราะ ไม่ ได้ ส่ง เงิน บำรุง หอ
 พระ สมุท วชิรญาณ ค้าง มา ๕ จำนวน บ้าง ๔ จำนวน บ้าง ๓ จำนวน
 บ้าง พระบาท สมเด็จ พระ เจ้า อยู่หัว ผู้ แทน สถานายก โปรด เกล้า ฯ
 ให้ งาม ไป ถึง ตัว บ้าง ถึง ผู้ นำ บ้าง บาง คน ผู้ นำ ขอ ให้ จำหน่าย เสย
 จาก สมาชิก จึง ได้ จำหน่าย ออก บาง คน มี หนังสือนี งาม ไป ถึง ตัว
 ไม่ ทอบ แล ไม่ ส่ง เงิน บำรุง พระบาท สมเด็จ พระ เจ้า อยู่หัว ผู้ แทน สภา
 นายก โปรด เกล้า ฯ ให้ คัด ออก เสย จาก ฃาญชี จึง ได้ จำหน่าย
 ออก บ้าง

ภาคินี สมาชิก

ในปี นี พระบาท สมเด็จ พระ เจ้า อยู่หัว ผู้ แทน สถานายก ทรง
 พระราช ดำริห์ พว้อม ด้วย กรรม สัมปาทิก สภา ว่า สามัญ สมาชิก ใน หล

พระสมุทวชิรญาณ นี้ทั้งฝ่าย นำฝ่ายใน แต่ภาควิชาสมาธิกันนี้ได้เปิด
 รับ แต่ฝ่ายนำ ภาควิชาสมาธิกันนี้หาได้เปิดรับไม่ เมื่อว่าตาม
 กฎหมาย หอพระสมุทวชิรญาณแล้ว ก็ไม่มีข้อห้าม ปราบไว้อย่าง
 หนึ่ง อย่างไรก็ดีในเรื่องภาควิชาสมาธิกันนี้ สมควรที่จะ รับ ภาควิชาสมาธิกัน
 ให้เข้าเป็นผู้บารุง หอพระสมุทวชิรญาณ ด้วย เพราะไม่เป็น การขัด
 ข้อง กับ กฎหมาย อย่าง หนึ่ง อย่างไรก็ดี เมื่อมีผู้พูด ทนุ ทนุ บารุง
 หอพระสมุทวชิรญาณ มากขึ้น ความเจริญก็ยิ่ง มีมาก ขึ้น ทรง
 พระราชดำริเห็น การ นี้ จึงโปรดเกล้าฯ ให้ รับ พระบรมวงษานุวงษ
 แลข้าราชการ ฝ่ายในเป็นภาควิชาสมาธิกัน ให้ได้รับ ประโยชน์ใน หอ
 พระสมุทวชิรญาณ เหมือน อย่าง ภาควิชาสมาธิกัน ฝ่ายนอก สิ่ง ทุก
 ประการ ได้เปิด รับ ภาควิชาสมาธิกันเป็น ครั้ง แรก เมื่อ ณ วัน ๒
 เดือน ๑๑ แรม ๙ ค่ำ ปีชวศก สัมพุทธศักราช ๒๔๕๐ แล้ว
 ก็ได้เปิด รับ ภาควิชาสมาธิกันในคราวหลัง ๆ ต่อเนื่อง มา รวมจำนวน
 ภาควิชาสมาธิกันทั้งสิ้น ๓๖ สันชีพ ๑ คง ๓๕
 ภาควิชาสมาธิกัน นี้ ได้ มีขึ้น เมื่อ เปิด หอพระสมุทวชิรญาณ รับ
 สมาธิกัน ครั้ง แรก เห็นได้ว่าก็ ไม่มาก คนนัก มีเพียง ๗ คน เท่านั้น
 ต่อมาก็ไม่ได้ มีใคร นำผู้ใดผู้หนึ่ง มา เป็น ภาควิชาสมาธิกัน อีก แล ภาควิชา
 สมาธิกัน ทั้ง ๗ นั้น สันชีพ เสียแต่ ก็น ๑ คง ๖ ใน บั้น สันชีพ
 อีก ๑ เข้า เป็น ภาควิชาสมาธิกัน ๒ คง มี ภาควิชาสมาธิกันใน บั้นนี้ ๓ เท่านั้น
 อาคมสมาธิกันนี้ ทั้งได้เปิด หอพระสมุทวชิรญาณ รับสมาธิกัน
 คราว แรก ก็ได้ มีคน เพียงเท่านั้น ต่อมาก็ไม่มีผู้หนึ่งผู้ใด มา
 เป็น อาคมสมาธิกัน อีกเลย แล อาคมสมาธิกัน ซึ่งมีอยู่คนเดียว นั้น

ก็สิ้นชีพไปเสียแล้ว

ในบัดนี้ นับว่าไม่มีอาคม สมาธิอีกเลย

ศิริ รวม ยอก สมาธิทั้งปวง

วิธานัญ สมาธิ

เดิม

๑๔

ชอก

๑

จนใหม่

๒

คง

๑๕

เทียบกับ บัณฑิต

มากกว่า

๑

วิธานัญ สมาธิ

ย้ายหน้าเดิม

๒๖

ย้ายในเดิม

๒๕

รวมเดิม

๕๑

คง

๕๑

เทียบกับ บัณฑิต

เท่ากัน

ภาควิทยา สมาธิ

เดิม

๒๔๐

สิ้นชีพ

๔

ชอก

๑๐

รวมจำแนก

๑๔

ชั้นใหม่

๑๑๓

คง

๓๔๓

เทียบกับปีก่อน

มากกว่า ๑๐๓

ภาคินีสมาชิก

ชั้นใหม่

๓๖

สิ้นชีพ

๑

คง

๓๕

อภากีสมาชิก

เดิม

๖

สิ้นชีพ

๑

เป็นภาคีสมาชิก

๒

รวมจำหน่าย

๓

คง

๓

เทียบกับปีก่อน

น้อยกว่า ๓

อาคมส์มาชิก

เดิม

๑

สิ้นชีพแล้ว

ไม่มีตัว

รวมสมาชิก

ที่คงมีตัวอยู่ ทั้งสิ้น

วิสามัญสมาชิก	๑๕
สามัญสมาชิกฝ่ายหน้า	๒๖
สามัญสมาชิกฝ่ายใน	๒๕
ภาคีสมาชิก	๓๔๓
ภาคินีสมาชิก	๓๕
อภาคีสมาชิก	๓
รวม	๔๔๗

จำนวนสมาชิกที่ได้มายังหอพระสมุดวชิรญาณในปีนี้ ตั้ง
 แต่วันจันทร์ เดือน ๑๑ แรมค่ำ ๑ ปีชวดล้มฤทธิศก ๑๒๕๐ จนถึง
 วันที่ ๖ ตุลาคมรัตนโกสินทร์ ๑๐๘ คนหนึ่งมามากครั้งบ้างน้อย
 ครั้งบ้าง นับตามตัวผู้ที่ได้มา ๒๓๕ ท่านได้เซ็นชื่อ ๓๓๐๒ ครั้ง
 การที่สมาชิกได้มาหอพระสมุดวชิรญาณนี้ เมื่อคิดเทียบ
 เคียงกับปีก่อนด้วยรายเซ็นชื่อ ก็เห็นได้ว่าสมาชิกได้มาเซ็นชื่อ
 มากกว่าปีก่อน การที่มากขึ้น ไซ้จะเป็นเพราะมีการฉลอง
 อย่างเดียวก็หามิได้ ถึงนอจากการฉลองก็มีสมาชิกไปมาอยู่ไม่
 ใครขาด แลสมาชิกที่มาแล้วแลไม่ได้ลงชื่อไว้ ไม่ได้นับในที่นี้
 ก็มีอีกเป็นอันมาก

ต่อไปนี้จะได้ลงรายชื่อสมาชิก ตามบัญชีจำนวนที่มีมาแล้ว
ข้างต้น มีรายชื่อแลลำดับที่เป็นก่อนแลหลัง ตามพวกของ
สมาชิกที่เป็นอย่างต่าง ๆ กัน เพื่อให้สมาชิกทั้งปวงสำเหนียก
ทราบตัวผู้ซึ่งเป็นสมาชิก ง่ายขึ้นกว่าจะดังเกิดในหนังสือพิมพ์
ซึ่งออกตามคราวที่รับสมาชิกราย ๆ ทั่วไป มีรายจำหน่ายแล
ขึ้นใหม่แลคง แจกชดอยู่แล้ว

วิลามัญญสมาชิก

คง

๑	พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระเปวรียวาลยาลงกรณ์	
๒	พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นวชิรญาณวโรรส	
๓	สมเด็จพระวันรัต	ทัช
๔	สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์	ลา
๕	หม่อมเจ้าพระธรรมมุนิศอาด	ลีชเวศ
๖	พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพระอรุณนิภาคุณากร	
๗	หม่อมราชวงศ์ พระราชพงษ์ปฏิพัทธ์	ถัน
๘	พระพรหมมุนี	เหมื่อน
๙	พระธรรมราชาอนุวัตร	ต่าย
๑๐	พระอมรโมลี	ยัง
๑๑	พระกิตติสารมุนี	แฟง

๑๒ พระเมธาธรรมรศ

ชื่อน

๑๓ พระอริยมุนี

เดช

ขึ้นใหม่

๑๔ หม่อมเจ้าพระสถาพรพิริยพรต

พจนดงค์

๑๕ พระเทพกระวี

นิม

จำหน่ายออก

พระอมรารักษ์

ชื่อน

คำมัญญสมาธิกัณยานุ

๑ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร

๒ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นนครสวรรค์

๓ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงพิชิตปรีชากร

๔ พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ

๕ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นอดิศรอุดมเดช

๖ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นนครสวรรค์ราชกุมาร

๗ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม

๘ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพรหมวรางกูร

๙ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นราชศักดิ์มโสร

๑๐ สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดัย กรมพระจักรพรรดิพงษ์

- ๑๑ พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าเกษมศรีศุภโยค
 ๑๒ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นศิริวัชรสังกาศ
 ๑๓ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นสรรพสาตรศุภกิจ
 ๑๔ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นสรรพสิทธิประสงค์
 ๑๕ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงเทวะวงษ์วโรประการ
 ๑๖ สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์
 กรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดช
 ๑๗ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นสมมตอมรพันธุ์
 ๑๘ พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าไชยันต์ มงคส
 ๑๙ พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าจันทพรหัตถ์ธำมธาร
 ๒๐ พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าไชยานุชิต
 ๒๑ พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าวรวรณากร
 ๒๒ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ
 ๒๓ พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าศรีเสาวภาคย์
 ๒๔ พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าโสณบัณฑิต
 ๒๕ พระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์
 ๒๖ พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าวัฒนานุวงศ์

ล้ามัญลมาชิกฝ่ายใน

- ๑ พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าประพาฬรัศมี
 ๒ พระเจ้าพี่นางเธอ พระองค์เจ้าทักษิณา

๓	พระเจ้าผีนางเธอ	พระองค์เจ้าโสมวดี
๔	พระเจ้าน้องนางเธอ	พระองค์เจ้าประไพศรี
๕	พระเจ้าน้องนางเธอ	พระองค์เจ้าภักตร์พิมลพรรณ
๖	พระเจ้าน้องนางเธอ	พระองค์เจ้าเสาวภาคย์พรรณ
๗	พระเจ้าน้องนางเธอ	พระองค์เจ้าศรีนาคสวาศ
๘	พระเจ้าน้องนางเธอ	พระองค์เจ้าประจักษ์ฐาภวารี
๙	พระเจ้าน้องนางเธอ	พระองค์เจ้ากนกวรรณเลขา
๑๐	พระเจ้าน้องนางเธอ	พระองค์เจ้าอรุณวดี
๑๑	พระเจ้าน้องนางเธอ	พระองค์เจ้าวชิรรัตนกัญญา
๑๒	พระเจ้าน้องนางเธอ	พระองค์เจ้าพวงสร้อยสอาง
๑๓	พระเจ้าน้องนางเธอ	พระองค์เจ้าอรไทยเทพกัญญา
๑๔	พระเจ้าน้องนางเธอ	พระองค์เจ้าประไพศรีสอาด
๑๕	พระนางเจ้า	พระวราเทวี
๑๖	พระเจ้าน้องนางเธอ	พระองค์เจ้านารีรัตนา
๑๗	พระเจ้าน้องนางเธอ	พระองค์เจ้าบรรจบเบญจมา
๑๘	พระเจ้าน้องนางเธอ	พระองค์เจ้านงคราญอุดมดี
๑๙	สมเด็จพระนางเจ้า	พระบรมราชเทวี
๒๐	พระเจ้าน้องนางเธอ	พระองค์เจ้ากาญจนากร
๒๑	พระเจ้าน้องนางเธอ	พระองค์เจ้าบุษบงษ์บัณ
๒๒	พระนางเจ้า	พระวราเทวี
๒๓	พระเจ้าน้องนางเธอ	พระองค์เจ้าไชยดวง

- ๒๔ พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์
 ๒๕ พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าประจักษ์

ภาคีลมาชิก

รับที่ ๔

คง

๑	พระยาภาณุวงศ์	พร
๒	หม่อมเจ้าเพิ่ม	ในกรมหมื่นภูมินทรภักดี
๓	หลวงปฏิบัติราชประสงค์	อ.มูลเดอ
๔	พระยามหาเทพ	บุตร
๕	หม่อมเจ้าขาว	ในกรมพระเทเวศร์วัชรินทร์
๖	พระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์	หลาน
๗	พระอภัยนัศพลารักษ์	เบี้ย
๘	พระยานรรัตนราชมานิต	โต
๙	หม่อม บัณฑิต กวัญ	
๑๐	พระวรพงษ์เธอ พระองค์เจ้าสายสินีทวงษ์	
๑๑	พระวรพงษ์เธอ พระองค์เจ้าขจรจรัสวงศ์	
๑๒	พระยาราชประสิทธิ์	หงษ์
๑๓	พระยาพิพิธโกศลวรยศ	โค
๑๔	พระยาสวรรค์ดิมนตรี	เจิม

๑๕	พระวรเดชคักดาภู	เจ็ก
๑๖	หม่อมเจ้านิลวรรณ	ในกรมหมื่นอดุลยลักษณสมบัติ
๑๗	พระยาสิทธิราชเดโชไชย	โต
๑๘	นายจ่ารง	ชม
๑๙	จมื่นสุฤทธิพิทักษ์ ไกร	อุกฤษฏ์
๒๐	หลวงสโมสรวลการ	ทัต
๒๑	หลวงวาทีตบรเทศ	ชิต
๒๒	พระยาสมุทรานุรักษ์	สิน
๒๓	หลวงพิทักษ์ ยุทธภัณฑ์	เทศ
๒๔	หม่อมทศทิศ ภาเดช	ผิว
๒๕	หม่อมเจ้าวัฒนา	ในกรมหมื่นสิทธิสุขุมการ
๒๖	พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจรรยาโรจเรืองศรี	
๒๗	จมื่นสราภัยสฤตการ	ทองดี
๒๘	เจ้าพระยารัตนบดินทร์	บุญรอด
๒๙	พระยาโชฎีกราชเศรษฐี	เถียน
๓๐	พระยามนตรีสุริยวงษ์	ชื่น
๓๑	หม่อมเจ้าอลังการ	ในกรมสมเด็จพระบวรราชปรับักษ์
๓๒	พระพรหมบริรักษ์	ถวิล
๓๓	พระยาอนุชิตชาญไชย	ฟุ้ง
๓๔	พระยามหามนตรี	เวก
๓๕	พระราชวรินทร์	ถาย

๓๖	พระยานนทบุรี	ทัด
๓๗	พระยาราชานุประพันธ์	ตุลใจ
๓๘	นายประพาศมณเฑียร	ยัง
๓๙	ขุนชาญสรกต	อิม
๔๐	พระเจ้าราชวรวงษ์เธอ กรมขุนบดินทรไพศาลโสภณ	
๔๑	จมื่นจงรักษากองศ์ซ้าย	กร
๔๒	พระยาสุนทรสงคราม	พนั
๔๓	จมื่นจงกักตองศ์ขวา	ศิริ
๔๔	พระยาไชยยศสมบัติ	ฉำ
๔๕	หลวงอินทรมนตรี	เขียม
๔๖	พระยาสวัสดิ์ความวิชัย	พัก
๔๗	พระพลัษฎานุรักษ์	สุก
๔๘	เจ้าหมื่นศรีสุรรักษ์	กระจำ
๔๙	เจ้าหมื่นไวยวรนาถ	จัน
๕๐	จมนวิสิฐไชยศักดิ์วาสุ	อ้อต
๕๑	หลวงสุรยุทธโยธาทาญ	ตัน
๕๒	พระวรภักษ์พลภร	ทิม
๕๓	พระยาไพฑูริไชย	จีน
๕๔	พระรัตนโกษา	แป๊ะ
๕๕	พระจินดาจักรวรัตน์	เดช
๕๖	หลวงศิลปสาธรา	อิม

๕๗	หลวงกำจัดไพร่ในทรี	ดิด
๕๘	พระยาสุนทรบุรี	โต
๕๙	พระยาชัยสุนทร	เทวะหนึ่ง
๖๐	พระยาไชยวิชิต	สิงโต
๖๑	หม่อมเจ้าเจ็ก	ในกรมหมื่นมเหศวรศิววิลาศ
๖๒	พระพรหมสุเตช	อื่น
๖๓	พระวรวงษ์เธอ พระองค์เจ้าปรีดา	
๖๔	พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นสวัสดิวรางสวัสดิ์	
๖๕	พระไพรัชพากย์ภักดี	ทวน
๖๖	พระเจ้าราชวรวงษ์เธอ กรมขุนเจษฎาผลพูนสวัสดิ์	
๖๗	หลวงนครภัยพิเชต	ยม
๖๘	พระตรุณวิเศษ	กัน
๖๙	พระนรินทรภักดี	เขม
๗๐	นายสนองราชบรรหาร	เล็ก
๗๑	พระนันทาพิธภักษ์	ขึ้น
๗๒	พระยาสมบัตยาธิบาล	ปาน
๗๓	พระอรุณมพลาภิบาล	ทัด
๗๔	หม่อมเจ้าปรีดา	ในกรมขุนนิยเคศวร
๗๕	พระวรวงษ์เธอ พระองค์เจ้าปฤษฎางค์	
๗๖	พระยาดำรงราชพลขันธ์	ฉกแก้ว
๗๗	พระยาพิพัฒน์โกษา	คู่

๗๘	เจ้าหมื่นสรรเพชญ์ภักดี	บุษย์
๗๙	หลวงเสนาบดีกรมการ	ธาดา
๘๐	ขุนศรีชาญพลไกร	เถอ
๘๑	หมื่นนิเวศน์โยธ	พัน
๘๒	นายร้อยเอก นายป๋วย	
๘๓	หลวงอำมาตย์วงศาราช	ยัน
๘๔	นายร้อยเอก นายอิน	
๘๕	หลวงวิจิตรเสนาบดี	จัน
๘๖	หลวงวิบูลย์ภักดี	แถม
๘๗	หมื่นเสนาบดีรักษ	บุญ
๘๘	พระอินทราธิบดี	เจริญ
๘๙	หลวงราชวรวิเศษ	อัม
๙๐	หม่อมราชวงศ์ไฉน	
๙๑	พระยาอภัยภักดี	แย้ม
๙๒	พระสุธรรมโมไตร	ทัย
๙๓	พระอินทรเทพ	ทัพ
๙๔	พระอินทรรักษา	เมีย
๙๕	หลวงทรงศักดิ์	ทองดี
๙๖	พระยาศรีธรรมราช	พร้อม
๙๗	พระวิภาคภูบาล	เย. แมคคาร์ที
๙๘	พระยาประสิทธิ์ศุภการ	ละม้าย

๙๙	หลวงศรจักรานุกิจ	ยรรยง
๑๐๐	พระยาอรรคราชนารักษ์	เนตร
๑๐๑	หลวงฤทธิชัย	พุด
๑๐๒	พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นไพศาลบริรักษ์	เอี่ยม
๑๐๓	พระยาเพชรบูรณ์	เอี่ยม
๑๐๔	หลวงสวัสดิ์นาค	ลูก
๑๐๕	พระยาอนุรักษ ราชมณเฑียร	เผือก
๑๐๖	นายสนิท	ไต้ยัก
๑๐๗	เจ้าหมงคลวิริยารุช	ประวัติ
๑๐๘	พระชลยุทธโยธินทร	เอ. เดอ วิชล
๑๐๙	นายรองพิในบวรราชกิจ	เฟิ้ม
๑๑๐	หลวงโยธาบริบาล	อยู่
๑๑๑	พระยาศรีธรรมราชภักดี	หนูเล็ก
๑๑๒	หลวงสุวเดชเสนา	บุตร
๑๑๓	พระสุรินทรมาดย	พลอย
๑๑๔	หลวงอำนาจสุเรน	ถัน
๑๑๕	พระพิเรนทรเทพ	ทองคำ
๑๑๖	พระสถลรัถยาธิบาล	นุ้ย
๑๑๗	หม่อมเจ้าวัชรินทร์	ในกรมขุนบดินทรไพศาลโสภณ
๑๑๘	นายจำเริญ	โนรี
๑๑๙	พระสุริยภักดี	อุ่ม

๑๒๐	หลวงราชายตาชก	ดา. กอสดา
๑๒๑	พระนิเทศชลธี	เอ. เป. ลอฟตัส
๑๒๒	มิลเดอ ดี. บี. ปรัตเล	
๑๒๓	จมีนลุมพิกมาน	ตัน
๑๒๔	หลวงพิพิธภักดี	โหมด
๑๒๕	หลวงไกรภริยา	เที่ยง
๑๒๖	พระยาศรีสังหเทพ	อ่วม
๑๒๗	พระยามหาอำมาตยาธิบดี	หุ่่น
๑๒๘	นายจ้ายง	ลอน
๑๒๙	หม่อมดำรงรามฤทธิ	ฉาย
๑๓๐	หลวงภักดีชุมพล	ลุด
๑๓๑	พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้านันทวัน	
๑๓๒	หลวงสวัสดิโกษา	ชม
๑๓๓	พระอินทรเดช	ถึงวล
๑๓๔	พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโตเล็ก	
๑๓๕	พระยาราชพงษานุรักษ์	ชม
๑๓๖	พระพรหมคุณนร	ไ้ยะ
๑๓๗	พระโทธเดชสุระการี	พุ่ม
๑๓๘	นายราชภักดีภักดี	เชฐ
๑๓๙	พระยาศรีสุนทรโวหาร	น้อย
๑๔๐	พระยาจำแลนบดี	ชา

๑๕๑	จำเริญเขตประทีปใน	ปลื้ม
๑๕๒	พระยาเจริญราชไมตรี	ชื่น
๑๕๓	จมีนราชนาคร	เต็ม
๑๕๔	หลวงอรรคนันธุมิตร	จิตร
๑๕๕	หม่อมเจ้าประวิธ	ในกรมขุนราชสีหวิกรม
๑๕๖	หลวงอินทรโกษา	เฉียบ
๑๕๗	เจ้าพระยาพลเทพ	พุ่ม
๑๕๘	นายเล่ห์ อารุช	สมบุญ
๑๕๙	นายทองชน	พร้อม
๑๖๐	พระยาสุรินทร ฤาไชย	เทศ
๑๖๑	พระศรีเสนา	วัน
๑๖๒	พระยาวิเศษ ฤาไชย	จ่าย
๑๖๓	พระศรีธรรมดาส์ น	เซย
๑๖๔	พระดีฐการภักดี	แผ่
๑๖๕	พระวิจารณ์ อารุช	สวน
๑๖๖	พระสัมพันธวงศ์เธอ	กรมหมื่นนฤบาลมุกษมาตย์
๑๖๗	พระมดุงศุลกาภุคย์	หนู
๑๖๘	ขุนนครเขตรเกษมศรี	พลอย

รัชนี
พิมพ์ ๕

๑๖๙ พระนิเวศวิสุทธ

เก

๑๖๐	ขุนนราธิบาลเสมียนตรา	แก้ว
๑๖๑	หม่อมเจ้าคัสณา	ในกรมหลวงวงศาตาดิลก
๑๖๒	เย. ดับบลิว. เฮนริก	
๑๖๓	พระยานรินทรราชเสนี	บัน
๑๖๔	พระมนตรียพจนกิจ	เหว่า

รับปีที่ ๖

๑๖๕	จมีนไชยภุษา	โชติ
๑๖๖	พระราชพิณิจัย	ดัด
๑๖๗	ขุนประชาตติกิจ	แฉ่ม
๑๖๘	นายแย้มมหาดเล็ก	
๑๖๙	จำเริญงานรัศรุต	เชย
๑๗๐	พระยาเสนาภูเบศร์	โต
๑๗๑	พระยาอิศรานุภาพ	เอี่ยม
๑๗๒	พระยามณฑิยาบาล	คง
๑๗๓	พระบวรวงษ์ เอิอ	พระองค์เจ้าวิไลยวรวิลาศ
๑๗๔	พระบวรวงษ์ เอิอ	พระองค์เจ้ากาญจโนภาศรัคมี
๑๗๕	พระยาศิริโอสถวรรมย์	นุช
๑๗๖	หม่อมราชวงศ์ สนิท	
๑๗๗	นายวิจารณ์สรพกิจ	เผือก
๑๗๘	พระศุภวิตวินิจัย	ฤกษ์

๑๗๙	นายกวร	เพ่ง
๑๘๐	หลวงพิทักษ์ อารณ	สมบุญ
๑๘๑	พระยาโยธาเขื่อนขันธ์	โต
๑๘๒	พระยารัฐโกษา	อัน
๑๘๓	พระยาราชบุรี	ด้วง
๑๘๔	หลวงมนตรีโกษา	ชาย
๑๘๕	นายสิงห์หาดเล็ก	
๑๘๖	พระยาพิชัยชาญฤทธิ์	วัน
๑๘๗	พระพิเชษฐสงคราม	โพ
๑๘๘	เจ้าท้าวบุตร	พร
๑๘๙	พระบริบูรณ์โกษากร	ฮวด
๑๙๐	หลวงชลกุ่มพานิช	โอจิว
๑๙๑	ขุนภูมิภาคพิรุฑ	มั่ง
๑๙๒	พระประมวณประมาณพล	ฮั่น
๑๙๓	พระศรีกาฬสมุทร	เปลี่ยน
๑๙๔	จมีนราชานุบาล	บุญมาก
๑๙๕	พระยาเวียงในนฤบาล	หรั่ง
๑๙๖	หลวงรวมรักษา	ถม
๑๙๗	จมีนราชามาตย์	จ้อย
๑๙๘	พระยาภูมิการบดี	คลี
๑๙๙	พระยาไตรโกษา	เทค

๒๐๐	พระราชานุประดิษฐ์	นาต
๒๐๑	พระยาภักดีภูบาล	แขก
๒๐๒	หลวงพินิจวิเทศภัณฑ์	น่วม
๒๐๓	พระยาไพฑูริย์ สมบัติ	เดช
๒๐๔	พระยาบริรักษ์ราชา	โมรา
๒๐๕	พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมลักษณางษ์	
๒๐๖	พระยัษฎนครคึกคักรักษา	โกสัมบ
๒๐๗	พระบริสุทธิโลหภูมิพนธราชบัณฑิต	กล่อม
๒๐๘	อี.บี.มิเชล	
๒๐๙	พระภิมมราชา	ตุต
๒๑๐	หม่อมเจ้าสวาศ	ในกรมหลวงวงษาธิราชสนิท
๒๑๑	หม่อมเจ้าประภากร	ในกรมสมเด็จพระบวรราชประพันธ์

~~~~~
 รัชสมัย ๗

๒๑๒	พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้ากิตติยากรวรลักษณ	
๒๑๓	พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้ารพีพัฒน์ศักดิ์	
๒๑๔	พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าประวิตรวรมโนดม	
๒๑๕	พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าจิรประวัตรเดช	
๒๑๖	ขุนวิจิตรวรศาสตร์	มณ
๒๑๗	นายเปล่ง เนติบัณฑิต	
๒๑๘	เจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง	เพ็ง

๒๑๙	หลวงจำนงนิเวศกิจ	ชาลดี:เฮนรี. แรมเซ
๒๒๐	พระคิพย์ กำแหงปลัดเมืองพัทลุง	ไ้ระ
๒๒๑	พระยาตรังค์ภูมาภิบาล	เยี่ยม
๒๒๒	หลวงเทพภักดียกยอปลัดเมืองพัทลุง	นั้
๒๒๓	พระยาเกียรดี	เหมือน
๒๒๔	พระเสนานวรงค์ภักดี	ขาว
๒๒๕	พระเสนินฤเบศร	บัน
๒๒๖	พระสมบัตยานุรักษ์	หงษ์

รับใหม่ปีที่ ๙

รับวันจันทร์ เดือน ๑๑ แรม ๒ ค่ำปีชวด ๑๕๕๐

๒๒๗	พระอนันต์สมบัติ	เเม
๒๒๘	หลวงอุดมภักดี	พวง

รับวันจันทร์ เดือน ๑๑ แรม ๓ ค่ำปีชวด ๑๕๕๐

๒๒๙	พระอุไทยเทพอน	เล็ก
๒๓๐	พระยาเพชรภิบาลนฤเบศร	ทัด

๒๓๑	หม่อมเจ้าระเบียบ	ในกรมขุนราชสีหวิกรม
๒๓๒	หม่อมราชวงศ์ลำเริง	

รับวันเสาร์ เดือน ๑๒ ขึ้น ๗ ค่ำปีชวด ๑๕๕๐

๒๓๓	นายจำนงราชกิจ	กมล
๒๓๔	พระวรวงศ์โกไค	ชุ่ม

๒๓๕ หลวงร้อยพิหารณ์ เลี่ยม

๒๓๖ หลวงเสนาภักดี ไทย์

๒๓๗ หม่อมราชวงศ์จิตร

รับขึ้นขันธเดือน ๑๒ แรมค่ำ ๑ ปีชวด ๑๒๕๐

๒๓๘ หลวงวินิจวิทยาการ ทิม

รับวันพฤษภาคม เดือน ๑๒ แรม ๑๐ ค่ำ ปีชวด ๑๒๕๐

๒๓๙ หลวงสารภินทวิสุทธิ ต่วน

๒๔๐ ขุนผดุงสัตตธาดาคน ชม

๒๔๑ ขุนอาจอรณนิกร ชาติ

๒๔๒ นายร้อยตรี นายบัว

๒๔๓ หลวงบริศุทธภินท์ คง

๒๔๔ นายร้อยตรี นายปลั่ง

๒๔๕ หลวงหัตถสารศุภกิจ ฟู

รับวันเสาร์ เดือน ๑ ขึ้น ๕ ค่ำ ปีชวด ๑๒๕๐

๒๔๖ นายหนู

๒๔๗ นายช่วง

๒๔๘ หลวงอุปนิชิตสารบรรณ ต่วน

๒๔๙ จำนานาญทั่วตัว อยู่

๒๕๐ มอรัตน์

รับวันอาทิตย์ เดือน ๑ ขึ้น ๓ ค่ำ ปีชวด ๑๒๕๐

๒๕๑ นายร้อยโท นายจร

รับวันอาทิตย์ที่ ๕ พฤษภาคม ๑๐๘

๒๗๐ พระบรมวงษเธอ พระองค์เจ้ากัณยาณประวดี

๒๗๑ พระยาวิชิตภักดีเมืองไชยา ข้า

รับวันจันทร์ที่ ๖ พฤษภาคม ๑๐๘

๒๗๒ หม่อมเจ้าอนุชาตสุขสวัสดิ์ ในกรมหมื่นนครสวรรค์

๒๗๓ หม่อมเจ้าจันทร์ ในกรมหมื่นนครสวรรค์

๒๗๔ หลวงฤทธิจักรำกร เป้า

๒๗๕ นายร้อยตรี หม่อมราชวงศ์

๒๗๖ ขุนฉายาสาทิศกร ทองดี

รับวันอังคารที่ ๗ พฤษภาคม ๑๐๘

๒๗๗ ประแดงจันทร์ อักษร ดวี

๒๗๘ นายขันหุ้มแพร ลม

รับวันพุธที่ ๘ พฤษภาคม ๑๐๘

๒๗๙ พระศรีวิธานุกุลกิจ จัน

๒๘๐ พระอุภัยพิพากษา เขี่ยม

๒๘๑ หลวงคุณทรพิมล ทิน

๒๘๒ หลวงอนสารสิทธิกร มงคล

๒๘๓ หลวงพิพิธสมบัติ ลา

๒๘๔ พระเจริญราชชน พึ่ง

รับวันพฤหัสบดีที่ ๙ พฤษภาคม ๑๐๘

๒๘๕ หม่อมเจ้าปาน ในกรมหมื่นภูมิจิตรภักดี

๒๙๖	หลวงราชครูณวัณ	เย็น
๒๙๗	หลวงพิทักษ์มานพ	สอาด
๒๙๘	หลวงโกษากรวิจารณ์	ดิศ
๒๙๙	หลวงพิบูลย์สมบัติ	ทองอยู่
๓๐๐	จมนี่ประธานมณฑล	แขก
๓๐๑	หลวงอุทยานาภิบาล	เจริญ
๓๐๒	หลวงหิรัญไพรัช	หุ่ม
๓๐๓	หลวงโกศาพนิจ	ตาด
๓๐๔	หลวงอภัยสมบัติ	หัด
๓๐๕	หลวงศิริสมบัติ	เชย
๓๐๖	หลวงวิเศษสมบัติ คลังสินค้า	รุ่ง
๓๐๗	ขุนศรีลาคร	ดิศ
รับวันเสาร์ที่ ๑๑ พฤษภาคม ๑๐๘		
๓๐๘	หลวงวิเศษสมบัติ คลังมหาสมบัติ	เพี้ยน
๓๐๙	พระยารามณรงค์	อัน
รับวันอาทิตย์ที่ ๑๒ พฤษภาคม ๑๐๘		
๓๐๐	พระบรมนาถวิมลมาตย์	หัด
๓๐๑	นายพิจิตรวรการ	เจือ
๓๐๒	หม่อมเจ้าถนอม	ในกรมหมื่นมเหศวรศิววิลาส
๓๐๓	หม่อมเจ้าเทพ	ในกรมขุนภวไนยนฤเบนทรธิบาล
๓๐๔	หลวงจินดารักษ์	พิน

๓๐๕ หลวงอนุวัตร ภูเบศร์ ทัด

๓๐๖ หลวงพจนวิลาศ เจริญ

รับวันจันทร์ ที่ ๑๓ พฤษภาคม ๑๐๘

๓๐๗ หลวงบริหารหิรัญราช ถ้าย

๓๐๘ นายเชย

๓๐๙ นายเลี่ยม

๓๑๐ นายชู

๓๑๑ ขุนอักษรธมบุรณ เลี่ยมนตรากรมวัง ยัง

๓๑๒ หลวงไชยยศสมบัติ พลัด

รับวันอังคาร ที่ ๑๔ พฤษภาคม ๑๐๘

๓๑๓ หลวงสุวิยานุวัตร เกิด

๓๑๔ พระยาวรสัมภารากร เลื่อน

๓๑๕ พระราชเศรษฐี ลิน

๓๑๖ หลวงคเชนทรามาตร วร

รับวันพุธ ที่ ๑๕ พฤษภาคม ๑๐๘

๓๑๗ หลวงราชกิจเกษนิกร แซ

๓๑๘ พระยาอินทราชิบติลีหราชรองเมือง เนียม

๓๑๙ พระยาศรีนทรราชเสนี ตัญ

๓๒๐ หลวงภิรมโกษา ดิศ

๓๒๑ นายรองเด่นห์ ชม

๓๒๒ นายสายนมหาดเล็ก

รับวันพฤหัสบดีที่ ๓๐ พฤษภาคม ๑๙๘๘

- ๓๒๓ ขุนมหาวิไชย เทศ
 ๓๒๔ พระมนตรีราช หวัง
 ๓๒๕ ขุนรักษากิจนภักดี เพิ่ม
 ๓๒๖ พระรักษาทพ เพิ่ม
 ๓๒๗ เจ้าแสงฤทธิธรรณราช ชม
 ๓๒๘ นายทองดีมหาเล็ก
 ๓๒๙ พระพิทักษ์กิตติสมุทเขตร บุตร
 รับวันศุกร์ที่ ๑๔ มิถุนายน ๑๙๘๘
 ๓๓๐ พระยาเพชรราชอภัย เลี่ยม
 ๓๓๑ หลวงวิจิตรถัมภ์ รื่น
 รับวันเสาร์ที่ ๒๒ มิถุนายน ๑๙๘๘
 ๓๓๒ พระยาราชเสนา หัด
 ๓๓๓ หลวงภักดีฉมรงค์ ฉิน
 ๓๓๔ หลวงสถลธนาธิราช ธิชัย
 ๓๓๕ พระพรเนตรบุญชาติกิจ แดง
 รับวันเสาร์ที่ ๑๔ มิถุนายน ๑๙๘๘
 ๓๓๖ หลวงฤทธิพลไชย นัว
 ๓๓๗ พระสุนทรพิพิธ ชุ่ม
 ๓๓๘ พระยาดุสิตทรานุกิจ ชม
 ๓๓๙ หลวงบริรักษ์ภูเบศร์ สัน

๓๖๐	พระยาอภัยบริรักษ์	เนตร
๓๖๑	หลวงบุรีบาล	หรั่ง
๓๖๒	พระยาจรรยาภะการ	กอซิมเต็ก
๓๖๓	หลวงรามัญนันทเขตร์คดี	เนียม

เจ้าหน้าที่

พระยาธรรมสารนิติ	ดาด
นายถ้วน พระยาภูเก็ชฌนการ	
พระโตรเลขฐานุรักษ์	ชม
หลวงลาทรราชายุต	ผึ่ง

เจ้าหน้าที่ออกจากลมาชิก

นายร้อยเอก	นายพิน
เคฟ.ตอแนนต์	วิชัย
กัปตัน	คาล.เตนกอยล์
นายฉัตร	
หลวงจำนงทวยหาญ	เวก
มิสเดอ เก.เกอลิน	
นายเสนองานประภาษ	หรั่ง
นายน้อยสุขเกษม	
นายน้อยสมภมมิตร	
ยี่.เซา	

ภาคนี้ลงมาอีก

ชั้นใหม่ ปีที่ ๘

คิง

รับวันจันทร์เดือน ๑๑ แรม ๘ ค่ำปีชวด ๑๒๕๐

๑	พระอรรคชายาเธอ	พระองค์เจ้าอุบลรัตน์นารีนาค
๒	พระอรรคชายาเธอ	พระองค์เจ้าสายสวลีภิรม
๓	สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ	เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์
๔	สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ	เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์
๕	สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ	เจ้าฟ้าเยาวมาลย์อภิญญา
๖	พระเจ้าลูกเธอ	พระองค์เจ้าศิริวิไลยลักษณ์
๗	พระเจ้าลูกเธอ	พระองค์เจ้าวรลักษณาวดี
๘	พระเจ้าลูกเธอ	พระองค์เจ้าอัมรินทร์วรนิเวศ
๙	พระเจ้าลูกเธอ	พระองค์เจ้าจุฑาวัชรราชกุมารี
๑๐	พระเจ้าลูกเธอ	พระองค์เจ้าสุวภัทรวดี
๑๑	พระเจ้าลูกเธอ	พระองค์เจ้าอรพินทุ์เพญภาคย์
๑๒	พระเจ้าลูกเธอ	พระองค์เจ้ามณฑวรินทร์วโรภาค
๑๓	พระเจ้าลูกเธอ	พระองค์เจ้าปิยเดวีร์ ภัทราวุธ

รับวันเสาร์เดือน ๑ ขึ้น ๕ ค่ำปีชวด ๑๒๕๐

๑๔	พระเจ้าราชวรวงษ์เธอ	พระองค์เจ้าบุตรี
๑๕	เจ้าจอมมารดาตัมภิม	

- ๑๖ เจ้าจอมมารดาเกสร
 ๑๗ เจ้าจอมมารดาพร้อม
 ๑๘ เจ้าจอมมารดาวาด
 ๑๙ เจ้าจอมมารดาจัน
 ๒๐ เจ้าจอมมารดาทิพย์เกสร
 ๒๑ เจ้าจอมมารดาอ่อน
 ๒๒ เจ้าจอมมารดาวง
 รับวันอาทิตย์เดือน ๑ ขึ้น ๑๓ ค่ำปีชวด ๒๕๕๐
 ๒๓ เจ้าจอมมารดาเข็ม
 รับวันเสาร์ที่ ๒ เมษายน ๑๙๐
 ๒๔ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าดวงประภา
 ๒๕ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุทธาภรณ์
 ๒๖ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวงจันทร์
 ๒๗ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเนติโณม
 ๒๘ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประโลมโลก
 ๒๙ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโคกสว่าง
 ๓๐ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพิริยมิตรสร้อย
 รับวันจันทร์ที่ ๒ พฤษภาคม ๑๐๙
 ๓๑ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภัททาวดี
 รับวันอังคารที่ ๕ มิถุนายน ๑๙๙
 ๓๒ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าแมนเย็น

๓๓ พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากนิริ

รวันเสาร์ที่ ๒๒ มิถุนายน ๑๘๘

๓๔ เจ้าคุณเฒ่า

๓๕ เจ้าคุณคลี

จำหน่ายสิ้นพระชนม์

๑ พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจามรี

อภาคีลมาชิก

รับในปีที่ ๕

คง

๑ หม่อมมนเรศร์ราชา

มโนเรศ

๒ พระอภัยพลภักดิ์

ฉาก

๓ นายเปลี่ยน

จำหน่ายสิ้นชีพ

๑ ขุนปฏิภาณพิจิตร

ท่อน

จำหน่ายแปนภาคีลมาชิก

๑ หม่อมเจ้าปาน

ในกรมหมื่นภูมินทรภักดี

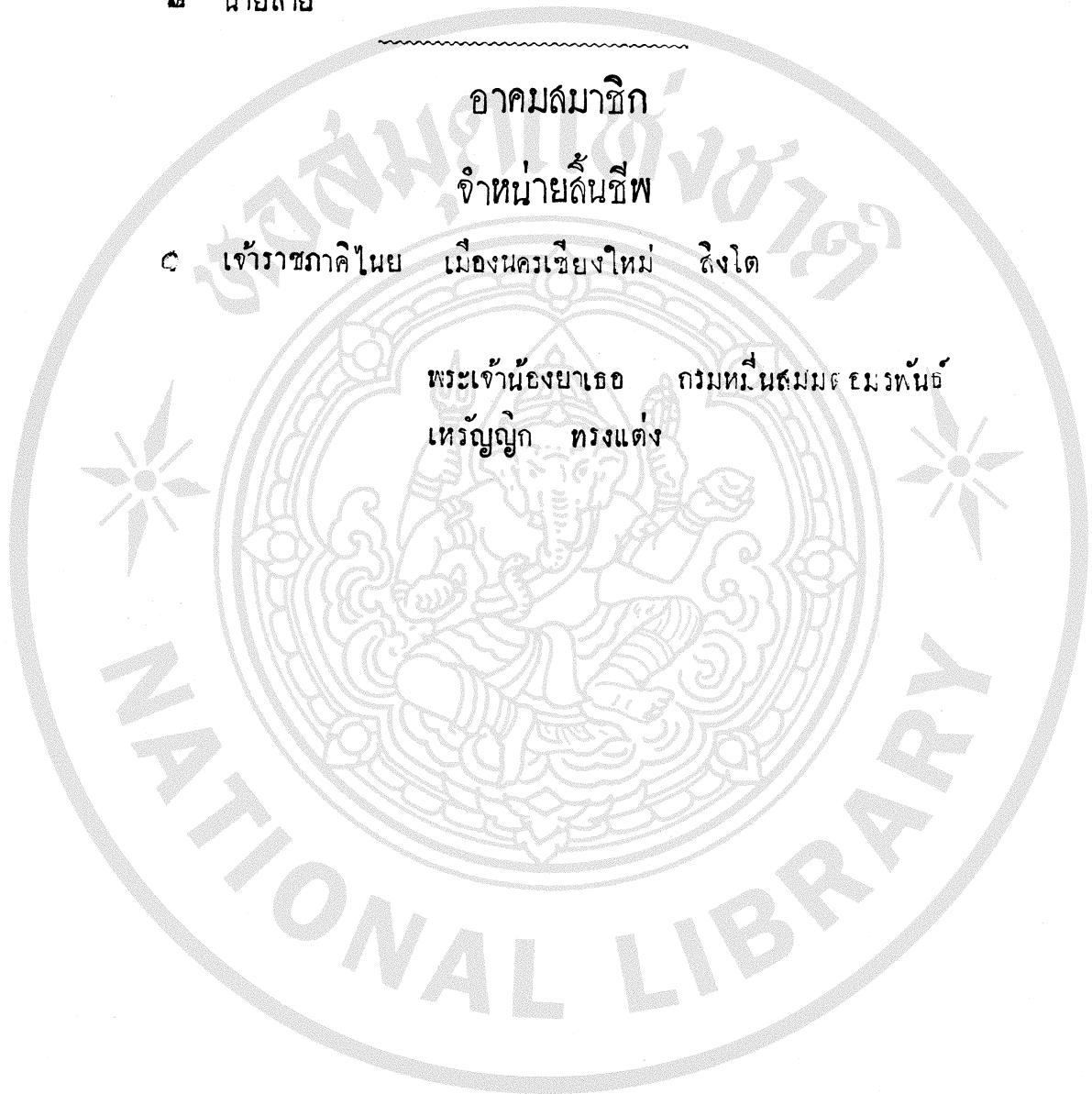
๒ นายสาย

อาคมลมาชิก

จำหน่ายล้นชีพ

๘ เจ้าราชภาติไนย เมืองนครเชียงใหม่ สิงโต

พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นสุมมต อมรพันธ์
เทวีบุญก ทรงแต่ง

บัญชีหนังสือ

บัญชีจำนวนหนังสือไทย ที่มีอยู่ในหอพระสมุดวชิรญาณ
ลงพิมพ์อักษรบาญชีแล้ว เมื่อจุลศักราช ๑๒๔๘ ปี ทั้งพิมพ์และ
เขียนมียอดจำนวนดังต่อไปนี้

ชื่อหนังสือ

พระราชดารเลขาหมายเหตุ	๔๗	เรื่อง	๑๔๖	เล่ม
ตำนานเรื่องต่าง ๆ	๓๓	ว	๓๓	ว
กฎหมายพระราชบัญญัติประกาศ ๑๐๔	ว		๑๐๕	ว
หนังสือเทศแลเรื่องสดา	๔๘	ว	๑๐๙	ว
นิทานปกรณ	๑๓	ว	๒๔	ว
ตำราต่าง ๆ	๘๕	ว	๑๒๗	ว
โคลงกาพย์	๗๕	ว	๘๐	ว
ฉันท	๕๕	ว	๕๗	ว
เรื่องเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ	๑๕๑	ว	๔๘๐	ว
รวม	๖๘๗	เรื่อง	๘๕๑	เล่ม

เมื่อภายหลังลงพิมพ์อักษรบาญชีสมุดแล้ว ได้รับหนังสือ
เรื่องต่าง ๆ แลเจ้าพนักงานได้คัดลอกฉบับอื่นไว้อีก เป็น
หนังสือ ๕๙ เรื่อง รวมเป็น ๙๒ เล่ม มีจำนวนชื่อดังนี้

บทมาลาแปล	๑	เรื่อง	๑	เล่ม
มหาสารัมภ์	๑	ว	๑	ว
ฉันท์ลำดับกษัตริย์กรุงเก่า	๑	ว	๑	ว
โคลงนิราษแม่น้ำน้อย	๑	ว	๑	ว
บาทกฤษณารยอนพ่าย	๑	ว	๑	ว
โคลงนิราษพระยาตรัง	๑	ว	๑	ว
เพลงนมัสการพระบรมธาตุนิราษไปเมืองตรัง	๑	ว	๑	ว
กาพย์ห่อโคลงนิราษนควรรค์	๑	ว	๑	ว
กาพย์ห่อโคลงชมพิกขมไม้	๑	ว	๑	ว
ลิลิตตำราเขาโค	๑	ว	๑	ว
ปรหมมาลา	๑	ว	๑	ว
โคลงกลบท	๑	ว	๑	ว
โคลงกลบท	๑	ว	๑	ว
โคลงทนายของเก่า	๑	ว	๑	ว
สุตรเลข	๑	ว	๑	ว
ตำราสังกรานต์	๑	ว	๑	ว
ตำราดาวหาง	๑	ว	๑	ว
โคลงแลลิลิตตำราพรตน์	๑	ว	๑	ว
พระตำหรับขี้ช้าง	๑	ว	๑	ว

โคลงพระราชนิพนธ์ ในรัชกาลที่ ๕

ว่าด้วยรกรงเสริญพระบารมีสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

รัชกาลที่ ๕ แลลำดับวงศ์ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ

แด่พระเจ้าลูกเธอในรัชกาลที่ ๕ ด้วย

นิราชมืองพัทลุง

เรื่องกษัตริย์ตามลัทธิคัมภีร์

เรื่องเอียวพระยาควาณ

พระราชพงษาวดารกรุงเก่า

เล่ม ๑, เล่ม ๒, เล่ม ๓, เล่ม ๑๐

พงษาวดารเมืองเชียงใหม่

ลำดับวงศ์เจ้าลาวเมืองเชียงใหม่

ลำดับวงศ์เจ้าลาวเมืองนครลำปาง

ลำดับวงศ์เจ้าลาวเมืองลำพูนไชย

ที่ชนะนิกรยัสสัณ

ปฐมภณวาร

ท้าวหม่อมขุน

เรื่องพระอาทิตย์พระจันทร์พระราหู

จุดพ่นคำหลวง

ท้าววิสุทธิโยนิ

หิโตประเทศ

นิทานสุภาษิตเรื่องสุทนต์

มูลกจาบยบุตร

๑ เรื่อง ๑ เล่ม

๑ ๖๖ ๑ ๖๖

๑ ๖๖ ๑ ๖๖

๑ ๖๖ ๒ ๖๖

รวม ๑ ๖๖ ๕ ๖๖

๑ ๖๖ ๑ ๖๖

๑ ๖๖ ๑ ๖๖

๑ ๖๖ ๑ ๖๖

๑ ๖๖ ๑ ๖๖

๑ ๖๖ ๒ ๖๖

๑ ๖๖ ๑ ๖๖

๑ ๖๖ ๑ ๖๖

๑ ๖๖ ๑ ๖๖

๑ ๖๖ ๑ ๖๖

๑ ๖๖ ๑ ๖๖

๑ ๖๖ ๑ ๖๖

๑ ๖๖ ๑ ๖๖

๑ ๖๖ ๑ ๖๖

มุลกายนันธนี	๑	เรื่อง	๑	เล่ม
ค่านวนพระชนมพรรษา	๑	ว	๑	ว
วุดโตทัย	๑	ว	๑	ว
โคลงกระบวนพยุหยาตรา	๑	ว	๑	ว
โคลงกระบวนกฐิน	๑	ว	๒	ว
โคลงเพชรมงกุฏ	๑	ว	๑	ว
โคลงนิราศวัดระก	๑	ว	๑	ว
พระประจเลขา	๑	ว	๑๗	ว
เสภาอาบหะสน์	๑	ว	๕	ว
พระไชยเชษฐ	๑	ว	๑	ว
พระสุวรรณไกรสร	๑	ว	๒	ว
กลอนลิลิตชาฎก่าด้วยเมื่อประสูติพระเวสสันดร	๑	ว	๑	ว
พินทอง	๑	ว	๖	ว
พระศรีพัน	๑	ว	๑	ว
เฉลิมไตรภพ	๑	ว	๑	ว
ประกาศตั้งกรมในรัชกาลปัจจุบัน	๑	ว	๑	ว
ฉันท์ตำราพระยาภรณ์คำร้าย	๑	ว	๑	ว
ม่อมวงศ์พระเจ้าแผ่นดินกรุงรัตนโกสินทร์	๑	ว	๑	ว
ฉันท์พิไชยสงคราม	๑	ว	๑	ว
โคลงขอพระเกียรติขุนชำนาญไวยากรแต่ง	๑	ว	๑	ว
นิราศพิภก	๑	ว	๑	ว

พงษาวดารบางช้าง

๑ เรื่อง ๑ เล่ม

รวม ๕๙ เรื่อง ๙๒ เล่ม

ในระหว่างกรรมลัมปาตักสถานนี้ ได้รับหนังสือไทยที่มีผู้ให้แก่หอ
พระสมุด มีจำนวนต่อไปนี้

เจ้าหมื่นศรีศรีรักษ์ มาชิก ให้หนังสือไทย

ราชกิจจานุเบกษา

๑ เรื่อง ๑ เล่ม

ตรุโนวาท

๑ วรร ๑ วรร

พระเทพมุนี ให้หนังสือไทย

คำแปลฎหมาย

๑ เรื่อง ๑ เล่ม

พระเจ้านั่งยาเธอพระองค์เจ้าไชยน์ตมมงคล

ประทานหนังสือไทย

นารีรมย์

๑ เรื่อง ๑ เล่ม

บรรณรักษ์ ประทานหนังสือไทย

ใต้เหมงหอบเสี้ยว

๑ เรื่อง ๑ เล่ม

ประกาศสงกรานต์ ปีฉลูเอกศก

๑ วรร ๓ วรร

ประกาศให้ใช้น้อย่างใหม่

๑ วรร ๓ วรร

ประกาศเรื่องเงินที่ไม่เกี่ยวข้องในอั้งยี่

๑ วรร ๒ วรร

ผู้ช่วยสารานิยกร ให้หนังสือไทย

โรงสุราคำกลอน

๑ เรื่อง ๒ เล่ม

หม่อมเจ้าวัชรินทร์ ให้หนังสือไทย

สุนทรภาศิต

๑ เรื่อง ๑ เล่ม

วิลาชะแฉกะ รุณักขันธ

๑ เรื่อง ๑ เล่ม

สถิติบัญชีลูกกลาแลนิพพานะกะดา	๑	เรื่อง	๑	เล่ม
พระศรีวิไชยชาฎก	๑	ว	๑	ว
พรรณาคุณพระรัตนไตรย	๑	ว	๑	ว
มาตยาพงศ์ลำดับวงศ์เจ้าพระยาสุรธาไชย	๑	ว	๑	ว
ประกาศการเกี่ยวข้อในทางเดินเรือเมล์	๑	ว	๑๓	ว
บัญชีได้ฝ่ายเหนือตั้งแต่ฉบับที่ ๑ ถึงที่ ๑๓				
พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นนเรศวรฤทธิ์	๑	ว	๑	ว
นำหนังสือตำราขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย				
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานไว้				
สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ วิสามัญสมาธิโกให้หนังสือไทย				
โคลงระยะทางกองทัพ	๑	เรื่อง	๑	เล่ม
ขุนโอราทวรกิจให้หนังสือไทย				
โคลงนิทานนายตักแตน	๑	เรื่อง	๑	เล่ม
เทรณัญญิกประทานหนังสือไทย				
ประกาศขอพระสมุทวชิรญาณ	๑	เรื่อง	๒	เล่ม
วิธีนมีสการต่าง ๆ	๑	ว	๑	ว
ปฏิคมประทานหนังสือไทย				
จินดาธุริยวงศ์	๑	ว	๑	ว
ผู้ช่วยบรรณารักษ์ประทาน				
ศาลาธรรมบพทอักษรสังคหี	๑	เรื่อง	๑	เล่ม
คนเฝ้ากระอักษรขอม	๑	ว	๑	ว

เจ้าพระยามหินทรศักดิธำรงค์ให้หนังสือไทย			
รามเกียรติ์พระราชนิพนธ์เจ้ากรุงธนบุรี	๑ เรื่อง	๑ เล่ม	
นายถึกพนักงานแต่งตำราเรียนให้หนังสือไทย			
คำฉันท์ สรเสริญวัดจักรวรรดิ	๑ เรื่อง	๑ เล่ม	
สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์			
กรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดช	ประทานหนังสือไทย		
เรื่องปี่ลาคะทาสะ	๑ เรื่อง	๑ เล่ม	
พระเจ้าน้องยาเธอพระองค์เจ้าวิวัฒนการ	ประทานหนังสือไทย		
เรื่องอาหารบราตรี	๑ เรื่อง	๒๔ เล่ม	
กลอนเรื่องไม้โกรธ	๑ รว	๒ รว	
พระเจ้าน้องยาเธอพระองค์เจ้าบุตรีภาตินีสมาชิกราช	ประทานหนังสือไทย		
เรื่องพระมหากษัตริย์	๑ เรื่อง	๘ เล่ม	
พระราชวรินทร์สมาชิกราช	ให้หนังสือไทย		
วิเนยปฏิภมมาแต่เมืองแฉะ	๑ เรื่อง	๒ เล่ม	
วิธีอุปสมบทกรรมชกษะพม่าเขียนในแผ่นงา	๑ รว	๒ รว	
รว	รว	เขียนในแผ่นทองแดง	๑ รว ๑ รว
หลวงคิดปลารสรวร	ให้หนังสือจากฤคิลา	๑ รว	๑ รว
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้แทนสยามยก	ทรง		
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานหนังสือไทย			
เรื่องพาลาวตาร	๑ เรื่อง	๑ เล่ม	

คำอ้อลาว พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระ

พระที่นั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

) ๑ เรื่อง ๓๘ เล่ม

นางกอกประสิทธิ์การกอมปนิลมิเตตให้หนังสือไทย

อโชนา		๑	เรื่อง	๒	เล่ม
ไกรทอง	๒ ขบ	๑	ว	๖	ว
ไชยเชษฐ	ว	๑	ว	๖	ว
โคบุตร	ว	๑	ว	๑๒	ว
คำวี่	ว	๑	ว	๖	ว
พระประจักษ์	ว	๑	ว	๖	ว
จักรแก้ว	ว	๑	ว	๓๖	ว
วิเชียรบุรี	ว	๑	ว	๖	ว
พระมณีพิไชย	ว	๑	ว	๔	ว
สุวรรณหงษ์	ว	๑	ว	๔	ว
นารายณ์เมืองปราจีนบุรี	ว	๑	ว	๒	ว
อวาศโวหาร	ว	๑	ว	๒	ว
นิทานชาติหอย	ว	๑	ว	๒	ว
กลโกง	ว	๑	ว	๒	ว
ศรีสวัสดิ์	ว	๑	ว	๒	ว
สุภาวดี	ว	๑	ว	๒	ว
ลัดดาบัพพพิณฑิลาตั้งเข	ว	๑	ว	๒	ว

จดุบัจยบัจเวกชนวธิ ๒ จบ ๑ เรื่อง ๒ เล่ม
ปฏิทินบัตรแสดงจดหมายเหตุ ๑ รว ๑ รว

รวม ๕๕ เรื่อง ๒๓๐ เล่ม

หนังสือต่างประเทศที่มีผู้ให้ในกรรมดัมปาติกที่ ๘ นั้น

ส่งมาให้เป็น

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ วิสาขมุนี

พระสมุทในรัชกาลที่ ๕

ดีเยอร์เนลลออฟดิรอนแบลเอเซียติกไซไซ

เล่มที่ ๑๙ วนที่ ๑ เล่ม

เอติออฟเครตปริเตนแอนด์ ไอร์แรนด

รว

รว

เล่มที่ ๕๐ วนที่สอง ๑ รว

เอสเตินโมนาคีซัม

๑ เรื่อง ๑ รว

ยาดเตแมนยูแอนออฟฟุซัม

๑ รว ๑ รว

อภิธานับปะทึบัการากุติกษแนร์กาชาวาฟี

๑ รว ๑ รว

เมย์นตราซึเรียกติกษแนร์แลเบงกลี

๑ รว ๑ รว

พระเจ้าน้อยยาเธอกรมหลวงเทววงค์วโรประการ ประทานหนังสือฝรั่ง
แอลสกรอบบ์เดย์ปริเตนนิกลาเล่ม ๒๔ฉบับที่เก่า ๑ เรื่อง ๑ เล่ม

เทรียญุก ประทานหนังสือฝรั่ง

ดิวแอลเซนแนกอินสกริบแซมไซแอมมวย

๑ รว ๑ รว

เลขาธิการประทานหนังสือฝรั่ง

โลกเซอร์เพลกดูดยาม

๑ เรื่อง ๑ เล่ม

รวมหนังสือต่างประเทศ ๘ เรื่อง ๙ เล่ม

ในระหว่างกรรมสัมปาทิกลาสน์ เจ้าพนักงานได้ลอกคัดหนังสือ
ตามที่ท่านสมาชิกให้ยืมแต่ละหนังสือต่าง ๆ ลอกคัดขึ้นไว้เป็นหนังสือ ๔๙
เรื่องเป็นหนังสือ ๕๑ เล่ม มีจำนวนต่อไปนี้ดังนี้

โคลงไปนมัสการพระแท่น	๑	เรื่อง	๑	เล่ม
โคลงนิทานนายตักแตน	๑	ว	๑	ว
เรื่องกุมารคำกลอน	๑	ว	๑	ว
โคลงเฉลิมพระเกียรติ	๑	ว	๑	ว
กลอนอักษรวิจิตร	๑	ว	๑	ว
ประกาศพระราชพิธีฉัตรมงคล	๑	ว	๑	ว
เรื่องทำขวัญในการตัดจุลทำขวัญนาค	๑	ว	๑	ว
พระรศาคำนับ	๑	ว	๑	ว
แสดงกิจจานุกิจ	๑	ว	๑	ว
เพลงยาวพ่อ	๑	ว	๑	ว
เพลงยาวเกษ	๑	ว	๑	ว
เพลงยาวทรงดีเรื่องร้อง	๑	ว	๑	ว
เรื่องสุวรรณทงษ์	๑	ว	๑	ว
เรื่องพิภพทอง	๑	ว	๑	ว
เรื่องทัสนาม	๑	ว	๑	ว
เรื่องวรรณนิพนธ์	๑	ว	๑	ว
เรื่องบทดอกกลว้อย	๑	ว	๑	ว
เรื่องการะเดด	๑	ว	๒	ว

เรื่องพระคัลปสุริยวงศ์	๑	เรื่อง	๑	เล่ม
เพลงยาว (หม่อมกิมเลน)	๑	ว	๑	ว
เรื่องพระราชดำรัสเมื่อจวนสวรรคต	๑	ว	๑	ว
พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงกรมหมื่นบวรวิไชยชาญ	๑	ว	๑	ว
เรื่องพระมหิศวรางค์พระพุทธรูป	๑	ว	๑	ว
จดหมายเหตุที่ผู้รังเกียจเข้ามากรุงเทพมหานคร	๑	ว	๑	ว
เรื่องจดหมายเหตุบังเกิดนิมิตต่าง ๆ	๑	ว	๑	ว
พงษาวดารมคอ	๑	ว	๑	ว
ตำราพรหมณ์แข่งน้ำ	๑	ว	๑	ว
พระตำหรับผู้ขี่ช้าง	๑	ว	๑	ว
คำนวเลข	๑	ว	๑	ว
เรื่องราชสวัสดิ์โลกธรรมตา	๑	ว	๑	ว
เรื่องทศสัญญา ๑๐ ประการ	๑	ว	๑	ว
เรื่องพระปฐมสมโพธิ	๑	ว	๓	ว
เรื่องสนุคนั่น	๑	ว	๑	ว
โคลงว่าด้วยสรเสริญเลให้ศีลพรพระยาสุรศักดิ์มนตรี	๑	ว	๑	ว
โคลงทาย	๑	ว	๑	ว
โคลงแก้โคลงทาย	๑	ว	๑	ว
โคลงทายของเก่า	๑	ว	๑	ว
โคลงนิทานเบ็ดเตล็ด	๑	ว	๑	ว

โคลงมหาชาติ ๑๓ กัณฑ์	๑ เรื่อง ๑ เล่ม
โคลงโลกธรรม	๑ วรร ๑ วรร
กาพย์ห่อโคลงชมนกกมไม้	๑ วรร ๑ วรร
ทวาทศราชีโคลงบาทกฤษณ	๑ วรร ๑ วรร
บาทกฤษณญวนพ่าย	๑ วรร ๑ วรร
กลอนสรรเสริญอำมรินทร์	๑ วรร ๑ วรร
ระยะทางเสด็จพระราชดำเนินไปประพาศเมืองอินเจีย	๑ วรร ๑ วรร
โคลงพระครูไชย	๑ วรร ๑ วรร
โคลงสุภาษิต	๑ วรร ๑ วรร
กล่อมพระที่นั่งบางปะอิน	๑ วรร ๑ วรร
เรื่องจินตาสรีวงศ์	๑ วรร ๑ วรร

รวมหนังสือ ๕๔ เรื่อง ๕๑ เล่ม

รวมเรื่องหนังสือไทยทั้งเก่าใหม่ที่มีอยู่ในหอพระสมุดเป็นหนังสือ ๘๕๐ เรื่อง รวมเป็นหนังสือ ๑๕๓๓ เล่ม

หนังสือเรื่องเหล่านี้ นอกจากหนังสือพิมพ์ ที่เป็นของสำหรับหอพระสมุดได้ออกพิมพ์ มีเรื่องวชิรญาณวิเศษรายเดือน และวชิรญาณวิเศษรายปี และวชิรญาณสุภาษิต เหล่านี้เป็นต้น หาได้รวบรวมอยู่ในยอดบาญชีนี้ไม่ เพราะเป็นหนังสือเรื่องละมากเล่มสำหรับจำหน่ายจึงได้มีบาญชีต่างหาก หาได้รวมกับหนังสือเรื่องที่เป็นหนังสืออ่านทั่วไปไม่

ในระหว่างกรรณัมปาติกสภานี้ สมาชิกได้ยื่นหนังสือเรื่องต่าง ๆ

ไปจากหอพระสมุดจนถึงวันที่ ๒๔ กันยายนนี้เป็นหนังสือ ๑๕๑๑ เล่ม
 เทียบกับหนังสือรายปีในระหว่างกรรมดัมปาติกลา ปีจุลศักราช
 ๑๒๔๙-๕๐ เป็นหนังสือ ๑๓๙๙ เล่ม ในกรรมดัมปาติกลานี้ หนังสือ
 ที่ได้ยืมไปมากกว่ากรรมดัมปาติกลาก่อน ๑๒๙ เล่ม หนังสือ
 ที่ยืมไปนี้ เป็นหนังสือเรื่องพระราชนิพนธ์ รามเกียรติ์ และอิเหนา
 กับหนังสือเรื่องพระอะไถยของสุนทรภู่ แลวงศ์สุวรรณเป็นอย่างมาก
 มีจำนวนรามเกียรติ์ ๖๑ ครั้ง อิเหนา ๕๐ ครั้ง พระอะไถย ๓๙
 ครั้ง วงศ์สุวรรณ ๓๓ ครั้ง หนังสือ ๕ เรื่องนี้ หอพระสมุด
 มีอย่างละฉบับ ยังน้อยอยู่กว่าผู้ที่ต้องการยืม

บัญชีสมุดฝรั่งแลต่างประเทศ

สมุดฝรั่งที่เป็นภาษาอังกฤษ ฝรั่งแลเยอรมันแปลต้น ที่เย็บ
 เป็นเล่มเล็กแลเล่มใหญ่แล้ว นอกจากหนังสือพิมพ์เป็นจำนวนของ
 เดิม ๒๐๓๔ เล่ม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรด
 เกล้า ฯ พระราชทานสมุดในหอพระสมุดข้างที่ แลสมุดที่หอ
 มิวเซียมมาไว้ที่หอพระสมุดด้วย รวมเป็น ๕๕๖๕ เล่ม ทั้งเก่าใหม่ที่ได้
 พระราชทานแลมีผู้ให้เป็นหนังสือ ๗๖๐๙ ได้ประดัยตู้ไว้ตามจำนวน
 ต่อไปดังนี้

ชั้นล่าง ห้องด้านประตูพินาไซศรี ๑๓ ตู้เป็นหนังสือ ๓๑๐๐
 เล่ม

ชั้นล่าง ห้องด้านพระมหาปราสาท ๘ ตู้ เป็นหนังสือ

คือ ๒๔๑๗ เล่ม

ชั้นบน หอวังพระมหาปราสาท ๘ ตู้ เป็นหนังสือ

คือ ๑๕๔๑ เล่ม

รวมหนังสือต่างประเทศ ๓๖๐๘ เล่ม

หนังสือเล่มสมุดฝรั่งเหล่านี้ เรื่องหนึ่งเป็นสมุดซ้ำกันหลายเล่มก็มี มีคเตอร์กรีนได้ทำบาญชีคัดลอกหนังสือไว้บ้าง แต่หาได้เรียงตามอักษรไทย ทำบาญชีตามตัวหนังสือที่มีเรื่องอยู่ แลหาได้บอกผู้แต่งแลคักราชที่ลงพิมพ์แลคราวใดไม่ ครั้นเรารู้มาขึ้นหอพระสมุดใหม่ หนังสือนี้ก็กระจัดกระจายหมด คัดลอกบาญชีที่มีคเตอร์กรีนทำไว้เป็นอันใช้ไม่ได้ ต้องทำใหม่ทั้งสิ้น

แลในกรมดัมปาติกสภานี้ ผู้ช่วยสารานุกรม ได้วานมีคเตอร์วิลเลียม ซึ่งรับราชการอยู่ในกรมศุลการเป็นผู้ตรวจทำอักษรบาญชีเรียงลำดับตามอักษร แลจัดเป็นชนิดเรื่องต่าง ๆ ได้จ้างเสมียนฝรั่งมาคัดบาญชีชื่อหนังสือ เรื่องคราวตีพิมพ์แลคักราชเป็นรายวันบ้าง ประจำบ้าง การทำบาญชียังค้างอยู่ไม่แล้วถ้าเรืจที่นักรมดัมปาติกสภานี้ เพราะต้องทำการนานวัน แต่คงจะทำการบาญชีสมุดฝรั่งนี้ให้สำเร็จจงได้ ตกลงกันจะจัดอย่างใหม่จึงไม่ต้องจารใน

ครีษอดรวมสมุดที่มีอยู่ในหอพระสมุดทั้งหนังสือไทยแลต่างประเทศ
ดังนี้

หนังสือที่ตีพิมพ์บาญชีแล้ว ๖๘๗ เรื่อง ๘๕๑ เล่ม

ภายหลังลงพิมพ์บาญชีแล้ว
เจ้าพนักงานได้คัดลอกขึ้นไว้อีก

๕๗ เรื่อง ๑๔๒ เล่ม

ในกรมสัมปาทิกสถาน ได้รับ
หนังสือ ที่มีผู้ให้แก้หอพระสมุด

๕๕ วรร ๒๓๐ วรร

เจ้าพนักงานได้ลอกคัดในกรม
สัมปาทิกสถาน

๕๗ วรร ๕๑ วรร

หนังสือต่างประเทศที่มีผู้ให้หอพระ
สมุดในกรมสัมปาทิกสถาน ๘๓

๘ วรร ๑๖ วรร

หนังสือต่างประเทศ ของเก่า

๒๐๓๔

๗๕๗๗ เล่ม

วรร

วรร พระราชทานมาจาก
หอพระสมุดข้างใน
และหอมีวเขียนมาไว้

๕๕๕๕

รวมหนังสือไทย ๘๕๐ เรื่อง ๑๒๓๓ เล่ม

วรร วรร ต่างประเทศ ๓๖๐๘ เล่ม

รวมทั้งสิ้น ๘๕๔๑ เล่ม

พระยาภาสกรวงศ์ ผู้ช่วยสาราณียกร แต่ง

การหนังสือพิมพ์

(๑) การที่ทรงจัด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเริ่มที่จะทรง
จัดการ โดยพระราชประสงค์ จะทรงทำนุบำรุง หนังสือ
สื่อพิมพ์ขบวนการเพื่อ ให้รู้เรื่องเจริญขึ้นกว่าปีก่อน ๆ ที่ล่วง
แล้วมา ได้มีพระราชดำรัสในคำนำกรรมลับปาติก ซึ่งได้
ออกไปแล้วในหนังสือขบวนการเล่มที่ ๑ (เมื่อวัน ๑
เดือน ๑๑ แรม ๘ ค่ำปีชวดสัมฤทธิศก ๑๒๕๐) ว่า “ช่วย
แต่หนังสือที่เป็นประโยชน์มาลงหนังสือพิมพ์ขบวนการ ก็นับว่าเป็น
การที่ได้ช่วยอุดหนุนให้การขอพระสมุทมีความเจริญได้”

แลในเวลาประชุมคราวแรก (เมื่อวัน ๒ เดือน ๑๑ แรม
๒ ค่ำปีชวดสัมฤทธิศก ๑๒๕๐) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ได้ทรงประกาศพระราชดำริว่า “การหนังสือพิมพ์มีแต่เรื่องเก่า ๆ เป็น
พื้น ไม่เป็นที่รื่นเริงชวนอ่านชวนฟัง ในบัดนี้จะให้แต่งเรื่องความ
ต่าง ๆ เป็นเรื่องใหม่ ๆ เรียบเรียงเป็นเรียงควม ลงคราว
ละ ๒ เรื่อง ให้กรรมลับปาติกแต่งคราวละเรื่อง ขอแรง
สมาชิกที่มีความสามารถจะเรียบเรียงได้ ให้แต่งมาคราวละเรื่อง
เหมือนกัน ต้องให้กรรมลับปาติกกลับไปคนละหลาย ๆ เรื่อง เพื่อ
จะได้วนกันไป ในกรรมลับปาติก ขอแรงสมาชิกคนละ ๒ } เรื่อง

ก็จะเป็นการพอได้ ประการหนึ่งให้กรรมสัมปาทิกสมาธิก แล
 ผู้ซึ่งไม่ได้.ปณสมาธิกก็ดี มั่นตาที่เป็นจินตะกะระวี มีชื่อ
 เสียงปรากฏในการทำโคลง แต่งโคลงมาลงคราวละข้อความ ทุก
 คราวออกหนังสือพิมพ์ไป ๖๖ แล้วได้ทรงกะกำหนดเรื่องความ ที่จะ
 ได้เรียบเรียงเป็นเรียงความ ๓๗ เรื่อง บางเรื่องได้แบ่งส่วน
 ออกไปอีก นับรวมทั้งส่วนที่แบ่งออกนั้นเป็น ๔๕ เรื่อง เพราะ
 ในเวลาที่ประชุมนี้ ทรงกำหนดเวลาออกหนังสือพิมพ์เดือนละ ๔
 ครั้งตามเคย จึงทรงกำหนดเรื่องเดือนละ ๘ เรื่อง ๑๒ เดือน
 เป็น ๙๖ เรื่อง ในคราวแรกได้ลงคำนำพระราชพิธีไปแทนเรื่อง
 ๑ หนึ่ง จึงคงแต่ ๙๕ เรื่อง ได้ทรงกำหนด ข้อความ
 ที่จะได้แต่ง.ปณโคลง ๕๘ ข้อ เมื่อกำหนดคราวออกตามเคย
 เกินคราวออกไป ๑๐ ข้อ เมื่อจะขัดขวางด้วยเหตุอย่างไรอย่าง
 หนึ่ง จะทำให้ขาดคราวไป ได้ทรงเลือกสมาธิกที่สามารถจะ
 เรียบเรียง ๑ ความได้ไว้ ๔๓ ท่าน ทรงเลือกผู้ที่สามารถจะ
 แต่งโคลงได้ไว้ ๕๓ ท่าน เป็น ๕๔ ทั้งพระราชนิพนธ์ ได้
 ทรงแบ่งหน้าที่พนักงาน ให้กรรมสัมปาทิกเป็นธุระจัดการ ใน
 การหนังสือพิมพ์ คือ พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าศรีเสาว
 ภาวงศ์ บรรณารักษ์ พระยาศรีสิงหนเทพ ผู้ช่วยเสนาบดี
 เป็นพนักงานขอแรงแลคอยตักเตือนกรรมสัมปาทิกแลสมาธิก ที่รับ
 เรียบเรียงความแลแต่งโคลงมาลงหนังสือพิมพ์ พระเจ้าน้องยาเธอ
 กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ เลขานุการ เป็นผู้ช่วยในการขอแรง

แต่งหนังสือขึ้นด้วย กรมหมื่นสถิตย์ธำรงสวัสดิ์ ปุจฉา หมด
เจ้าประภากร ผู้ช่วยบรรณารักษ์ เป็นพนักงานกะเรียงหนังสือ
ที่ขอแรงมาแล้วส่งไปลงพิมพ์ แล้วตรวจการที่เกี่ยวกับโรงพิมพ์ เป็น
ผู้ดูแลในการขายหนังสือพิมพ์ด้วย

เมื่อทรงแนะนำพนักงานแล้ว ได้ทรงกำหนดเรื่องที่จะทรง
พระราชนิพนธ์ ทั้งเรียงความแลคำโคลง ดังจะมีแจ้ง

(ในข้อ ๒ }) ต่อไปนี้

กรมหมื่นป้าทิกแลลมาชิก ที่ได้อยู่ในที่ประชุมนั้น เห็น
โดยกระแสพระดำรัสพร้อมกัน ได้เลือกเรื่องที่จะเรียงความ แล
ข้อความที่จะแต่งเป็นโคลง ตามขอบพระทัยแลขอบใจตกลงบ้าง
กรมหมื่นป้าทิกแลลมาชิกบางพระองค์ ได้ทรงเลือกให้ตกลงบ้าง ได้
รับสั่งว่าจะเรียงเรื่องอื่นนอก จากเรื่องที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง
กำหนดไว้ ส่งมาลงพิมพ์เป็นการเพิ่มเติมบ้าง

บางรายเรียงเรียงความแลคำโคลงนี้ เวลาเลิกการประชุมแล้ว
พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าศรีเสาวภาคย์ ทรงรวบรวม
ไปรักษาไว้จัดการตามหน้าที่

ต่อมาอีก ๒ } เวลา พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นดำรง
๓ }

ราชานภาพ เลขาธิการ มีจดหมายทูลเกล้าแจ้งความ ไปยัง
กรมหมื่นป้าทิกแลลมาชิก บ้นดาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ได้ทรงเลือกไว้แล้วนั้น ซึ่งไม่ได้มาประทับแลไม่ได้มาอยู่ในที่

ประชุม จดหมายนั้นรับ ๆ สักสถานายก ขอแรงให้
ช่วยเรียงความแต่แต่งโคลง ในท้ายจดหมายว่า “ขอให้ไปตรอง
ที่พระจันทร์ขยับเธอ พระองค์เจ้าศรีเลวปางค์ บรรณารักษ์
ซึ่งได้ทรงเป็นพนักงานในการนี้”

กรรมสัมปาทิกแลสมาชิกที่เลขาธิการได้มีจดหมายไปนั้น บาง
พระองค์ บางท่าน ก็ได้ทรงเลือกแลเลือกเรื่องที่จะเรียบเรียง
เป็นเรียงความ แลรับข้อความที่จะแต่งเป็นโคลงไปแล้ว บาง
พระองค์ บางท่าน ก็ไม่รับเรียงเรื่องที่ได้ทรงกำหนดไว้ นั้น ขอ
เรียบเรียงแลแปลเรื่องอื่นส่งมาแทน บางพระองค์ บางท่าน ก็ยังไม่
ได้ทรงเลือกแลเลือกเรื่องความอันใดไป

จำนวนเรื่องก็กรรมสัมปาทิกแลสมาชิกได้รับเรียบเรียง ตาม
รายขอแรง แลจำนวนเรื่องนอกกรายขอแรง จะมีแจ้ง

(ในข้อ ๒๓) เป็นต้น) ต่อไป

เรื่องก็กรรมสัมปาทิกแลสมาชิกได้ไปนั้น บางเรื่องก็ได้ส่ง
มาแล้ว บางเรื่องก็ยังไม่ได้ส่งมา ส่วนคำโคลงนั้น รับไป
แล้วทำไม่ทันกาล บรรณารักษ์ ต้องให้ผู้อื่นแต่งแทนผู้หนึ่ง ถึงแก่
กรรมผู้หนึ่ง นอกจากนั้นได้แต่งส่งมาแล้วโดยมาก ยังไม่
ได้แต่งส่งมาบ้าง เรื่องเรียงความแลคำโคลงที่กรรมสัมปาทิกแล
สมาชิกส่งมานั้น มากบ้างน้อยบ้าง เป็นเรื่องยืดยาวไม่
อาจที่จะลงพิมพ์ให้แล้วไปในคราวเดียวได้โดยมาก จึงได้ลงต่อ

ไปในคราวต่อ ๆ มา แลเพราะพระราชนิพนธ์ก็ทรงพิศดาร เพื่อ
จะให้ประโยชน์เป็นอันมากถ้าเรื่งแก่ผู้ที่ได้อ่านได้ฟังต่อไป ในคราว
หนังสือพิมพ์ครั้งหนึ่ง ๆ จึงมีเรื่องหลาย ๆ เรื่อง มากกว่าที่
ได้ทรงกำหนดไว้ว่าคราวละ ๓ เรื่อง แลยังไม่ได้ออกครบเรื่อง
ตามที่ทรงกำหนดไว้ด้วย

เมื่อเรื่องมีมากดังนี้ จึงได้โปรดเกล้า ฯ ให้ออกคราวละ
มาก ๆ หนึ่ง จนถึงลงเป็นแบบว่าคราวละ ๑๒ หน้า มาก
กว่าเก่าคราวละ ๘ หน้าทุก ๆ คราว ดังจะมีแจ้ง (ในข้อ ๑๖)
ต่อไป

เมื่อเพิ่มหน้าขึ้นเช่นนี้แล้ว ส่วนพระราชนิพนธ์ก็ต้องลงแทบ
จะทุกคราวไป ตั้งแต่แผ่นที่ ๑๓ สืบมาเป็นอันต้องลงทุกคราวไม่
ขาดได้ ในเรื่องอื่น ๆ ได้ เรื่องหนึ่ง ๆ ก็ยังไม่จบ
ในคราวเดียวได้ ยังต้องลงต่อ ๆ มาดังที่ว่ามาแล้วนั้น แล
บางเรื่อง समाชิท ประทานมาแล้วแต่ยังไม่ได้ลงพิมพ์ไปก็มี

(๒) จำนวนเรื่องในรายขอแรงแลชีผู้รับ เรื่องเรียงความ
ในรายขอแรง เรื่องใดผู้ใดรับไปได้เรียงลงมาแล้วฤกษ์อย่างไร
แลได้ลงพิมพ์ไปแล้วฤกษ์อย่างไร มีแจ้งอยู่ในตารางข้างหน้าต่อ
ไปนี้

ในส่วนกรรมสิทธิ์ป่าตก

เลขที่	ชื่อพื้นที่	จำนวน	เรื่องตั้งแล้วและยัง	พิมพ์แล้วและยัง	คราวยังก
๑	พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	พิมพ์แล้ว ๑๑	๑๑
๒	การแบ่งเขต	๑๑	ยังไม่ได้พิมพ์	พิมพ์แล้ว ๑๑	๑๑
๓	การแบ่งเขต	๑๑	ยังไม่ได้พิมพ์	พิมพ์แล้ว ๑๑	๑๑
๔	การแบ่งเขต	๑๑	ยังไม่ได้พิมพ์	พิมพ์แล้ว ๑๑	๑๑
๕	การแบ่งเขต	๑๑	ยังไม่ได้พิมพ์	พิมพ์แล้ว ๑๑	๑๑
๖	การแบ่งเขต	๑๑	ยังไม่ได้พิมพ์	พิมพ์แล้ว ๑๑	๑๑
๗	การแบ่งเขต	๑๑	ยังไม่ได้พิมพ์	พิมพ์แล้ว ๑๑	๑๑
๘	การแบ่งเขต	๑๑	ยังไม่ได้พิมพ์	พิมพ์แล้ว ๑๑	๑๑
๙	การแบ่งเขต	๑๑	ยังไม่ได้พิมพ์	พิมพ์แล้ว ๑๑	๑๑
๑๐	การแบ่งเขต	๑๑	ยังไม่ได้พิมพ์	พิมพ์แล้ว ๑๑	๑๑

เลข	ชื่อหนังสือ	ชื่อผู้รับ	ไปถึงแล้วแต่ยัง	พิมพ์แล้วแต่ยัง	ตรวจออก
๑๑	เรื่องหมอบ	บรรณารักษ์	ส่งมาแล้ว	พิมพ์แล้ว	๙
๑๒	การศพ	บรรณารักษ์	ยังไม่ได้รับ		
๑๓	ผ้าป่าราษฎร	ว	ส่งมาแล้ว	พิมพ์แล้ว	๓
๑๔	ให้พระแสงเรือ	ปฏิคม	ยังไม่ได้รับ		
๑๕	ลยภรรยาแห่งเรือ	ว	ส่งมาแล้ว	พิมพ์แล้ว	๑
๑๖	การมโหรีศพ	ว	ยังไม่ได้รับ		
๑๗	ขบรับ	ว	ส่งมาแล้ว	พิมพ์แล้ว	๙
๑๘	ความเจ็บ	ว	ยังไม่ได้รับ		
๑๙	เรื่องเรือน	ผู้ช่วยเหรัญญิก	ว		
๒๐	การวิวาห์มงคล	ว	ส่งมาแล้ว	พิมพ์ยังไม่	๑๔
๒๑	ไปตามารดาภิเษกบุตร	ว	ว	พิมพ์แล้ว	๘

เลข	ชื่อหนังสือ	ผู้เรียบเรียง	เรียงตั้งแล้วแต่ยังไม่	พิมพ์แล้วแต่ยังไม่	ตรวจออก
๒๒	การศกพระ	ผู้ช่วยเหรัญญิก	ยังไม่ได้ลง		
๒๓	การณของวัด	ว	ว		
๒๔	การคำขาย	ผู้ช่วยเสนาบดีกรม	ว		
๒๕	เรื่องสวน	ว	ตั้งยังไม่พิมพ์	พิมพ์ยังไม่พิมพ์	๑๐
๒๖	เรื่องป่า	ว	ยังไม่ได้ลง		
๒๗	เรื่องเขา	ว	ว		
๒๘	น้ำกินน้ำใช้	ว	ว		
๒๙	ว่าแต่แห่งใด	ผู้ช่วยบรรณารักษ์	ว		
๓๐	การกรมสวน	ว	ว		
๓๑	ประเพณี	ว	ว		
๓๒	ประเพณีคอมพิวเตอร์	ว	ตั้งยังไม่พิมพ์	พิมพ์ยังไม่พิมพ์	๗

รวมพระราชนิพนธ์ ๒ เรื่อง โปรดเกล้าฯ ให้ลงพิมพ์ไปบ้าง
แล้ว ๑ เรื่อง รวม ๔๔ คราวออก

รวมที่เลขาธิการทรงเรียบเรียง ๓ เรื่อง โปรดให้ลงพิมพ์ไปบ้าง
แล้ว ๑ เรื่อง รวม ๒ คราวออก

รวมที่เสนาบดีทรงเรียบเรียง ๕ เรื่อง โปรดให้ลงพิมพ์ไป
แล้ว ๒ เรื่อง รวม ๗ คราวออก

รวมที่บรรณารักษ์ทรงเรียบเรียง ๓ เรื่อง โปรดให้ลงพิมพ์ไป
ไปแล้ว ๒ เรื่อง รวม ๑๒ คราวออก

รวมที่ปลัดทรวงเรียบเรียง ๕ เรื่อง ปรทานให้ลงพิมพ์ไป
แล้ว ๒ เรื่อง รวม ๙ คราวออก

รวมที่ผู้ช่วยเสนาบดีเรียบเรียง ๕ เรื่อง สั่งลงพิมพ์ไปเรียบร้อยแล้ว
๑ เรื่อง พิมพ์ไปบ้างแล้ว ๑ เรื่อง รวม ๑๔ คราวออก

รวมที่ผู้ช่วยเสนาบดีเรียบเรียง ๕ เรื่อง สั่งลงพิมพ์ไปบ้าง
แล้ว ๑ เรื่อง รวม ๑๐ คราวออก

รวมที่ผู้ช่วยบรรณารักษ์เรียบเรียง ๔ เรื่อง สั่งลงพิมพ์ไปบ้าง
แล้ว ๑ เรื่อง รวม ๗ คราวออก

รวมทั้งสิ้น ๓๒ เรื่อง สั่งให้ลงพิมพ์ไปแล้ว ๗ เรื่อง
สั่งให้ลงพิมพ์ไปบ้างแล้ว ๕ เรื่อง รวมที่ได้ลงพิมพ์ ๑๒ เรื่อง
รวม ๑๐๙ คราวออก

พระราชพิธี ๑๒ เดือน แบ่งออกเป็น ๑๒ ส่วนตาม
รายเดือน คิดเป็น ๑๒ เรื่อง รวมกับการแต่งตัว ๑ เรื่อง

เป็น ๑๓ เรื่อง ซึ่งนับเป็น ๓ เรื่องนี้ตามที่ทรงกำหนดไว้
 ในที่ประชุม กำหนดด้วยคราวออกหนังสือพิมพ์ดังที่กล่าวมาแล้ว
 (ในข้อต้น) เรื่องทหารนั้นทรงแบ่งออกเป็น ๘ ส่วน ตาม
 กำหนดคราวออกหนังสือพิมพ์ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แบ่งประทาน
 พระชลยุทธโยธินทรไปเรียง ๒ ส่วน คงทรงแต่ ๖ ส่วน
 คิดเป็น ๖ เรื่อง รวมเป็นเรื่องทีเลขาธิการทรงรับไป ๙ เรื่อง
 รวมทั้งสิ้นตามส่วนที่กำหนดนี้ จึงเป็น ๑๘ เรื่อง ถ้าคิด
 ตามนี้ พระราชนิพนธ์เป็นพิมพ์เบแล้ว ๑๐ เรื่อง ๆ ทหารพิมพ์เบ
 แล้ว ๒ เรื่อง รวมทั้งสิ้น เป็นสิ่งลงพิมพ์เบไปแล้ว ๑๔ เรื่อง
 พิมพ์ไปบ้างแล้ว ๔ เรื่อง รวมที่ไว้ลงพิมพ์ ๒๒ เรื่อง
 ในพระราชพิธี ๑๒ เดือนนั้น ถ้ากำหนดพระราชพิธีละเรื่อง ๆ
 เป็น ๒๖ เรื่อง รวมกับเรื่องทั้งปวงเป็น ๖๒ เรื่อง

ในส่วนสมาชิก

เลข	ชื่อหนังสือ	ชื่อผู้รับ	เรียงส่งแล้วแต่ยัง	พิมพ์แล้วแต่ยัง	คราวออก
๑	การศรัทธา	สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช	ยังไม่ได้ส่ง		
๒	เสวยอาหาร	วว	วว		
๓	ถนนหนทาง	กรมหมื่นนครสวรรค์	วว		
๔	เรือใบ	วว	วว		
๕	การทำนา	กรมหลวงพิษณุ	ส่งจนแล้ว	พิมพ์จนแล้ว	๑๑
๖	เรื่องม้า	กรมหมื่นนเรศวร	ส่งยังไม่จบ	พิมพ์ยังไม่จบ	๒
๗	ไม้ต่าง ๆ	กรมหมื่นนเรศวร	ยังไม่ได้ส่ง		
๘	นาฬิกา	กรมหมื่นนเรศวร	ส่งยังไม่จบ	พิมพ์ยังไม่จบ	๓๑
๙	เตาเผา	วว	ยังไม่ได้ส่ง		
๑๐	ช่างไม้	พระองค์เจ้าเกษมศรี	วว		

เลข	ชื่อหนังสือ	ชื่อผู้เรียบเรียง	เรียงส่งแล้ว แลยัง	พิมพ์แล้ว แลยัง	ตรวจคณก
๑๑	เครื่องหมม	พระองค์เจ้าเกษมศรี	ส่งจบแล้ว	พิมพ์แล้ว	๒
๑๒	มหาชาติ	กรมหมื่นนครสวรรค์	วว	วว	๒
๑๓	กฎหมาย	กรมหลวงเทววงษ์	ส่งยังไม่จบ	พิมพ์ยังไม่จบ	๑
๑๔	สัตว์ของเคียง	พระองค์เจ้าจันทร์ทิศา	ส่งจบแล้ว	พิมพ์แล้ว	๒
๑๕	เรื่องเงิน	พระองค์เจ้าวรารมณ	วว	พิมพ์แล้ว	๕
๑๖	ภาษากร	วว	ยังไม่ได้อ่าน		
๑๗	ช่างเขียน	เจ้าฟ้ากรมขุนนริศร์	วว		
๑๘	นายกับแม่	พระองค์เจ้าโสณบัณฑิต	วว		
๑๙	เรื่องดนตรี	พระองค์เจ้าไชยนต์	ส่งยังไม่จบ		
๒๐	เรื่องขนม	พระองค์เจ้าจรัญ	ส่งจบแล้ว	พิมพ์ยังไม่จบ	๒
๒๑	เรื่องช้าง	พระองค์เจ้าขจร	ยังไม่ได้อ่าน	พิมพ์แล้ว	๓

เลข	ชื่อหนังสือ	ผู้พิมพ์	เรียงส่งแล้วแต่ยัง	พิมพ์แล้วแต่ยัง	คราวออก
๒๒	เรื่องเลือกของเล่น	หม่อมเจ้าเพิ่ม	ส่งยังไม่จบ	พิมพ์ยังไม่จบ	๕
๒๓	การจำนำ	หม่อมเจ้าวชิรนทร์	ส่งจบแล้ว	พิมพ์จบแล้ว	๑
๒๔	ช่างทอง	พระยานวรัตน์	ส่งจบแล้ว	วว	๒
๒๕	เรื่องขนพระบาท	พระยาราชสมบัติการ	ยังไม่ส่ง		—
๒๖	ช่างทำเรือ	พระยาราชสมบัติการ	วว		—
๒๗	มวยปล้ำกระบะของ	พระยาเจริญบุรีศรี	ส่งจบแล้ว	พิมพ์จบแล้ว	๓
๒๘	วิชาเลข	พระมนต์	วว	วว	๓
๒๙	ดอกไม้เพลิง	จมีนบุรี	ส่งยังไม่จบ	พิมพ์ยังไม่จบ	๑
๓๐	เรื่องโกนจุก	ขุนวิจิตรวรสาร	ยังไม่ส่ง		—
๓๑	ช่างเย็บข้างบก		วว		—
๓๒	ทหารดองสวน	พระชลยทศ	วว		—

รวมที่สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์
กรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดช ทรง ๒ เรื่อง ยังไม่ได้ประทาน
มาทั้ง ๒ เรื่อง

รวมที่พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นนเรศวรฤทธิ์ ทรง
๒ เรื่อง ยังไม่ได้ประทานมาทั้ง ๒ เรื่อง

รวมที่พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคมทรง ๒ เรื่อง
ประทานให้ลงพิมพ์ไปข้างแล้ว ๑ เรื่อง รวม ๓๑ คราวออก

รวมที่พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าเกษมศรีศุภโยค
ทรง ๒ เรื่อง : ประทานให้ลงพิมพ์จบไปแล้ว ๑ เรื่อง รวม
๖ คราวออก

นอกจากนั้น องค์ละ ๑ เรื่อง ท่านละ ๑ เรื่องทั้งสิ้น
รวมทั้งสิ้น ๓๒ เรื่อง ลงพิมพ์จบไปแล้ว ๑๐ เรื่อง ลงพิมพ์
ไปข้างแล้ว ๖ เรื่อง รวมทั้งสิ้นที่ได้ลงพิมพ์ไปแล้ว ๑๖ เรื่อง
รวม ๘๒ คราวออก

นับโดยแบ่งส่วนดังที่ว่าแล้วนั้น รวมในส่วนกรมสมุหปาทิก
ลงพิมพ์จบไปแล้ว ๑๘ เรื่อง ลงพิมพ์แล้วยังไม่จบ ๔ เรื่อง
ยังไม่ได้ลงพิมพ์ ๒๕ เรื่อง ในส่วนสมาชิก ลงพิมพ์จบไป
แล้ว ๑๐ เรื่อง ลงพิมพ์แล้วยังไม่จบ ๖ เรื่อง ยัง
ไม่ได้ลงพิมพ์ ๑๗ เรื่อง

เรื่องที่ยังไม่มีผู้เลือกรอก ๑๔ เรื่อง คือ การทับศัพท์ ๑ เรื่อง
ช่วงก๊อ ๑ เรื่อง ช่วงปั่น ๑ เรื่อง ช่วงหล่อ ๑ เรื่อง

ช่างกลึง ๑ เรื่อง ช่างไม้ ๑ เรื่อง ช่างเหล็ก ๑ เรื่อง
 การหาปลา ๑ เรื่อง เครื่องเล่นเด็ก ๆ ๑ เรื่อง เครื่องหมาก
 พลุ ๑ เรื่อง ย้อมผ้าย้อมสี ๑ เรื่อง กรองดอกไม้สด ๑ เรื่อง
 ยานทางบก ๑ เรื่อง พราณณี ๑ เรื่อง รวมทั้งสิ้น เป็นเรื่อง
 ที่ได้ทรงกะไว้ ๙๕ เรื่อง

(๓) จำนวนเรื่องนอกจากที่ทรงกะไว้ กรรมลัมปาทิก

แลลมาชิก ที่ได้รับเรื่องในจำนวนที่ทรงกำหนดไว้แล้ว บาง
 พระองค์ก็ได้ทรงเรียบเรียงเรื่องนอกจากที่ทรงกำหนดไว้นั้น ถึงมา
 เป็นการเพิ่มเติมอีกส่วน ๑

เลข	ชื่อหนังสือ	ชื่อผู้พิมพ์	สั่งพิมพ์แล้วและยัง	พิมพ์แล้วและยัง	คราวออก
๑	เทศกาดพระบาท	เลขาภิบาล	สั่งพิมพ์แล้ว	พิมพ์แล้ว	๔
๒	อธิบายชื่อเดือนอย่างใหม่	เทวัญอุก	สั่งพิมพ์ยังไม่พิมพ์	พิมพ์ยังไม่พิมพ์	๑
๓	การฉลองหอ	ปริศม	สั่งพิมพ์แล้ว	พิมพ์แล้ว	๓
๔	เรื่องสังสกฤต	ผู้ช่วยสรวารณนิกร	๖๖ ๖๖	ยังไม่ได้ลงพิมพ์	
๕	วิชาอุกคิต	ผู้ช่วยบรรณารักษ์	สั่งพิมพ์ยังไม่พิมพ์	พิมพ์ยังไม่พิมพ์	๔
๖	ไทรโยคปมอย่างไร่	สมเด็จพระเทพรัตนทิพย์	สั่งพิมพ์แล้ว	พิมพ์แล้ว	๗
๗	อธิบายของมนุษย์	๖๖ ๖๖	๖๖ ๖๖	๖๖ ๖๖	๒
๘	ความรู้ในพงษาวดาร	กรมหลวงพิชิต	๖๖ ๖๖	๖๖ ๖๖	๓
๙	วิทยานภาพ	กรมหมื่นประจักษ์	สั่งพิมพ์ยังไม่พิมพ์	ยังไม่ได้ลงพิมพ์	
๑๐	บัณฑิตนา	กรมหลวงเทว	สั่งพิมพ์แล้ว	พิมพ์แล้ว	๕
๑๑	สังขยานภาพนาม	หม่อมเจ้าวิชิต	๖๖ ๖๖	ยังไม่ได้ลงพิมพ์	

เลข	ชื่อหนังสือ	ชื่อผู้รับ	ส่งจนแล้วแต่ยัง	พิมพ์แล้วแต่ยัง	คราวออก
๑๒	โคลงบทกนิมิต	พระยาวิชาเยนทร์	ส่งจนแล้ว	ยังไม่ได้ลงพิมพ์	
รวมในกรรณสมปาทิก ๕ เรื่อง ส่งจนแล้ว ๓ ยังไม่จบ ๒ พิมพ์จนแล้ว ๒ ยังไม่ได้พิมพ์ ๑					
รวมในสมัชชิก ๗ เรื่อง	ส่งจนแล้ว ๖	ยังไม่จบ ๑	พิมพ์จนแล้ว ๔	ยังไม่ได้ลงพิมพ์ ๓	๑๗
รวมทั้งสิ้น ๑๒ เรื่อง	ส่งจนแล้ว ๙	ยังไม่จบ ๓	พิมพ์จนแล้ว ๖	ยังไม่ได้พิมพ์ ๓	๒๔

สมัชชิกบางพระองค์บางท่าน ไม่ได้ทรงรับแลรับเรื่องซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกำหนดไว้
ขอตั้งเรื่องขึ้นมาแทนดังที่ได้กล่าวมาแล้ว มีจำนวนเรื่องแลนามเท่าในตารางต่อไป

เลข	ชื่อกับนามสกุล	ชื่อผู้รับ	ส่งมอบแล้ว	พิมพ์แล้ว	ตรวจออก
๑	ความรู้และความสนใจ	พระองค์เจ้าปฤษฎางค์	ส่งมอบแล้ว	พิมพ์แล้ว	๒
๒	ความรู้และความสนใจ	ว	ส่งมอบแล้ว	พิมพ์แล้ว	๑
๓	ความรู้และความสนใจ	พระองค์เจ้าปฤษฎางค์	ส่งมอบแล้ว	พิมพ์แล้ว	๒
๔	ความรู้และความสนใจ	นายเปศล	ว	ว	๒
๕	ความรู้และความสนใจ	พระองค์เจ้าปฤษฎางค์	ว	ว	๑

ส่วนท่านที่ไม่ได้เกณฑ์
ได้เรียงเรื่องลงหนังสือส่งมาฉบับแล้ว
๒ เรื่องยังไม่ได้ลงพิมพ์

ได้เรียงหนังสือส่งมาฉบับแล้ว ๒ เรื่อง
นายรองบำรุงบรรพต ได้เรียงเรื่องเดิมนั้น ส่งมาฉบับแล้ว ๒ เรื่อง

" (๔) รวมเรื่องเรียงความที่ดัดแปลงพิมพ์ในเล่ม ๕ น เรื่องที่ได้ดัดแปลงไปแล้วจนจบ ในเรื่องทรงกำหนดไว้ ส่วนกรรมลัมปาทิก ๑๙ เรื่อง ส่วนสมาชิก ๑๐ เรื่อง รวม ๒๙ เรื่อง ๑ นอกทรงกำหนดไว้ ในส่วนกรรมลัมปาทิก ๒ เรื่อง ในส่วนสมาชิก ๘ เรื่อง รวม ๑๐ เรื่อง รวมทั้งสิ้น ๓๙ เรื่อง

เรื่องทรงพิมพ์ไปแล้วแต่ยังไม่จบ ในเรื่องทรงกำหนดไว้ ส่วนกรรมลัมปาทิก ๔ ส่วนสมาชิก ๒ รวม ๑๐ เรื่อง ๑ นอกทรงกำหนดไว้ ส่วนกรรมลัมปาทิก ๒ ส่วนสมาชิก ๑ รวม ๓ เรื่อง รวมทั้งสิ้น ๑๓ เรื่อง รวมทรงดัดแปลงไปแล้วจนจบ แลยังไม่จบ ๕๒ เรื่อง

(๕) จำนวนคำโคลงขอแรงแลขอผู้รับ ข้อความโคลงในรายชื่อขอแรงขอได้ผู้ได้รับไป ได้เรียงส่งมาแล้วทุกอย่างไว้ แลได้ดัดแปลงไปแล้วทุกอย่างไว้ มีแจ้งอยู่ในตารางข้างหน้าต่อไป

ใบคำนวณกรรมสมบัติ

เลข	ข้อความ	ชื่อผู้รับ	ตั้งแล้ว	พิมพ์แล้ว	แบบ
๑	ความคู่ช	พระราชนิพนธ์	ตั้งแล้ว	พิมพ์แล้ว	๑๕
๒	ความพร้อมเพรียง	ว		ยกเลิกเพราะพบแล้ว	
๓	ความแตกร้าง	บรรณารักษ์		ว	
๔	ความจน	เลขาธิการ	ตั้งแล้ว	พิมพ์แล้ว	๒
๕	ความกระวนกระวาย	เหรียญก	ว	ว	๑๓
๖	ความซึ้ง	ปฏิคม	ว	ว	๒
๗	ความเชื่อ	ผู้ช่วยสารณียกร	ว	ว	๑๖
๘	ความนับถือ	ผู้ช่วยบรรณารักษ์	ว	ว	๑๗
รวมพระราชนิพนธ์ ๒ ข้อ ความ นอกจากนี้ของคณะ ๑ ข้อ ท่านละ ๑ ข้อ					
รวมทั้งสิ้น ๘ ข้อ ยกเสีย ๒ ข้อ คงแต่ ๖ ข้อ รวมเป็น ๗๑ บท					

ในส่วนสมาชิก

เลข	ข้อความ	ชื่อผู้รับ	ส่งแล้วแต่ยังไม่ถึง	พิมพ์แล้วแต่ยังไม่ถึง	นับ
๑	ความทุกข์	กรมหมื่นวชิรญาณ	ส่งแล้ว	พิมพ์แล้ว	๑๑
๒	ความเมตตา	พระภิกษุเจ้าวรวงศ์	ว ว	ว ว	๑๒
๓	ความอดทน	กรมหมื่นเชษฐาธิเบนทร์	ว ว	ว ว	๑๓
๔	ความรัก	พระยาสุรสีห์	ว ว	ว ว	๑๔
๕	ความดี	หม่อมราชวงศ์ถนัด	ว ว	ว ว	๑๕
๖	ความดีของคน	สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี	ว ว	ยกเพราะพอแล้ว	—
๗	ความแก้แค้น	หม่อมราชวงศ์ถนัด	—	ว ว	—
๘	ความจริง	พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์	ส่งแล้ว	พิมพ์แล้ว	๑๐
๙	ความดี	พระองค์เจ้าเกษมศรี	ว ว	ว ว	๑๗
๑๐	ความชอบ	กรมหมื่นนครสวรรค์	ว ว	ว ว	๑๘

เลข	ข้อความ	ชื่อผู้รับ	ส่งแล้วแต่ยัง	พิมพ์แล้วแต่ยัง	นับยก
๑๑	ความผิด	จมนองภักดีองค์	ส่งแล้ว	พิมพ์แล้ว	๖
๑๒	ความเร็ว	กรมหมื่นประจักษ์	วว วว	วว	๑๓
๑๓	ความฉลาด	วว	วว วว	วว	๓
๑๔	ความกล้า	กรมหลวงเทววงษ์	วว วว	วว	๑๒
๑๕	ความหวังใจ	วว	วว วว	วว	๕
๑๖	ความท้อใจ	พระองค์เจ้าจันทรวร	วว วว	วว	๖
๑๗	ความซ้า	พระยาราชคัมภารกร	วว วว	วว	๑๐
๑๘	ความสละสลวย	วว	วว วว	วว	๑๑
๑๙	ความนิมิต	พระองค์เจ้าเพชร	วว วว	วว	๗
๒๐	ความซื่อตรง	พระองค์เจ้าโสณบัณฑิต	*	ยกเพราะพอแล้ว	—

* หลงอุปนิษิตทำแทน ส่งแล้ว

เลข	ข้อความ	ชื่อผู้รับ	ส่งแล้วแต่ยัง	พิมพ์แล้วแต่ยัง	นับบท
๒๑	ความคดีโกง	พระองค์เจ้าจุริฎ	ส่งแล้ว	ยกเพราะพอแล้ว	๑๐
๒๒	ความเพิน	หม่อมเจ้าอลังการ	วว วว	พิมพ์แล้ว	๑๒
๒๓	ความเปอ	หม่อมเจ้าวชิรนทร	วว วว	วว	๑๒
๒๔	ความอน	พระยาราชนิกูล	วว วว	วว	๑๒
๒๕	ความแซง	เจ้าชำนัญทวาว	วว วว	วว	๑๔
๒๖	ความทจจวิต	พระมนตร	วว วว	วว	๑๕
๒๗	ความลจวิต	นายจำนง	วว วว	วว	๑๒
๒๘	ความล้วยส่วย	หม่อมราชวงศ์จิตร	วว วว *	วว	๑๕
๒๙	ความโง	หลวงสโมส	วว วว	วว	๑๕
๓๐	ความฉลาด	ขุนเดิมตลาคัน	วว วว	วว	๑๐

* เดิมเกณฑ์ หม่อมเจ้ากรณเจียรนัยแล้วเพราะทำไม่ทันเวลา

เลข	ข้อความ	ชื่อผู้รับ	ส่งแล้วแต่ยัง	พิมพ์แล้วแต่ยัง	นับบท
๓๑	ความหยิ่ง	หลวงวิจิตรวาทการ	ส่งแล้ว	พิมพ์แล้ว	๘
๓๒	ความศรัทธา	หลวงกำแหงไตรทิพย์	วว วว	วว	๑๓
๓๓	ความสนใจใคร่รู้	พระองค์เจ้าพระวรวงศ์	วว วว	วว	๑๕
๓๔	ความเมตตา	กรมหลวงพิษณุโลก	—	ขบพระหทัยแล้ว	—
๓๕	ความหวังดีโดยไม่ประมาณ	เจ้าพระยาสุรสีห์	ส่งแล้ว	พิมพ์แล้ว	๘
๓๖	ความเกลียดชัง	พระองค์เจ้าไชยบาล	วว วว	วว	๕
๓๗	ความกล้าหาญ	พระยาราชวรินทร์	วว วว	วว	๕
๓๘	ใจดี	หลวงดำรงภักดี	วว วว	วว	๕
๓๙	ความตระหนี่	จมนครินทร์	วว วว	วว	๘
๔๐	มัทนา	พระผดุงศฤงคาร	วว วว	วว	๗

รวมพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคมทรงแต่ง ๒ ขั้ว รวมพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวง
เทววงษ์โวประการทรงแต่ง ๒ ขั้ว รวมพระยาราชสมบัติถาวรทรงแต่ง ๒ ขั้ว นอกจากนี้เองคัลละ ๑ ขั้ว
ท่านละ ๑ ขั้ว

รวมทั้งสิ้น ๓๘ ขั้วความ ยกเสีย ๕ ขั้ว คงแต่ ๓๓ ขั้ว เป็น ๓๒๑ บท

ผู้เสนอจากกรมศิลปากร

เลข	ข้อความ	ชื่อผู้รับ	ส่งแล้วแต่ยังไม่	พิมพ์แล้วแต่ยังไม่	นับ
๑	ความสงไสย	ขุนภักดีวิชา	ส่งแล้ว	พิมพ์แล้ว	๙
๒	ความโลภ	พระเทพมุนี	ว ว	ว ว	๑๖
๓	ความชั่ว	นายโตอาจาวี	ว ว	ยกเพราะพอแล้ว	—
๔	ความเลินเล่อ	พระธรรมกิต	ว ว	พิมพ์แล้ว	๑๗
๕	ความหมั่น	หลวงราชพงษ์	ว ว	ว ว	๙
๖	ความเที่ยงตรง	หม่อมเจ้าชายดำ	ว ว	ว ว	๕
๗	ใจร้าย	ขุนโอรส	ว ว	ว ว	๖
๘	ความเจริญ	พระเทพกระวี	ว ว	ว ว	๙
๙	ความเลื่อม	พระราชานุพัทธ์	ว ว	ว ว	๑๐

เลข	ข้อความ	ชื่อผู้รับ	ส่งแล้วแต่ยัง	พิมพ์แล้วแต่ยัง	นับบท
๑๐	ความอุบาย	หลวงลิขิต	ส่งแล้ว	พิมพ์แล้ว	๘
รวม ๑๐ ข้อ ยกเลย ๑ ข้อ คงแต่ ๙ ข้อ เปน ๘๖ บท					

รวมทั้ง ๓ ส่วน ๕๔ ข้อความ ยกเลย ๘ ข้อ คงแต่ ๔๖ ข้อ เพราะเวลาหนังสือพิมพ์
 ออกเพิ่มขึ้น มากกว่าที่ทรงกำหนดไว้แต่เดิม ๒ ครั้ง
 ผู้แต่งในกรรมลัมปาก ๗ พงพระราชนิพนธ์ ในสมาธิก ๓๗ นอกจากกรรมลัมปากแลสมาธิก ๑๐ รวม
 เปน ๕๔ ในกรรมลัมปาก ยกเลย ๑ ในสมาธิกยกเลย ๕ นอกจากกรรมลัมปากแลสมาธิกยกเลย ๑ รวม
 ยกเลย ๗ คงผู้แต่งที่ได้ลงพิมพ์แต่ ๔๗

(๖) จำนวนโคลงนอกบรรยายขอแรง โคลงแต่งใหม่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทาน สมาชิกบาง
 พระองค์ได้ถึง คำโคลงนอกจากที่ทรงกำหนดไว้เปนการเพิ่มเติม จำนวนเรื่องและพระนามมีแจ้งในตารางต่อไป

เลข	ข้อความ	ชื่อผู้ส่ง	ส่งจบหรือยัง	พิมพ์แล้วแต่ยังไม่ส่ง	นับ
๑	พระราชทานพรปีใหม่	พระราชโอรส	ส่งแล้ว	พิมพ์แล้ว	๔๕
๒	กุลาสดัดดี	พระองค์เจ้าวรวิมล	๖๖ ๖๖	๖๖ ๖๖	๑
๓	ลัทธิธรรมพระบรม	หม่อมเจ้าเพ็ญ	๖๖ ๖๖	๖๖ ๖๖	๑๐
รวม ๒ เรือง ๑ ข้อเป็น ๓ เป็นโคลง ๑๕ บท					

โคลงเก่า โคลงทวาทศมาศ ที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยา
 รวมพระบรมราชโองการแต่ง คบเป็นของหอพระสมุดวชิรญาณ กรมพระยา
 คราวแปลโคลง ๔ บท กรมพระยา

รวมทั้งโคลงแต่งใหม่แลโคลงเก่าเป็น ๔ เรือง

(๗) รวมคำโคลงที่ได้ลงพิมพ์ในเล่ม ๕ นี้ ในข้อความทรงกำหนดไว้ ส่วนกรรมสัมพันธ์ปาก ๖ ขัน

ส่วนลมาชิก ๓๓ ขัน นอกจากกรรมสัมพันธ์ปากแลลมาชิก ๑๑ ขัน รวมเป็น ๕๐
นอกจากข้อความทรงกำหนดไว้ ส่วนกรรมสัมพันธ์ปาก ๑ เรื่อง ลมาชิก ๒ เรื่อง ฉบับสำหรับ
หอพระสมุดวชิรญาณ ๑ เรื่อง รวมเป็น ๔ เรื่อง รวมทั้งสิ้น ๕๔ เรื่อง

(๘) คำกลอน นอกจากเรียงความแปลโคลงแล้ว ไม่ได้ทรงกำหนดเรื่องไว้ ไม่มีล่วนขอแรง
แล้วแต่ผู้ใดจะบำรุงให้เป็นความเจริญ ในหนังสือวชิรญาณพิเศษเล่ม ๕ น มีคำกลอนอยู่ ๒ เรื่อง คือคำ
กลอนพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๓ ทรงแสดงไทยในบุญขึ้น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุตรี ทรง
เขียนถวายในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสุทธานายการี ๑ คำกลอนในอาหรับราตรีนิทานนกกปรอต พระองค์
เจ้าวรรณกร ประมาณบทพิมพ์ก็พอจะได้จึงนำขยายเรื่องอาหรับราตรี นับว่าเป็นเรื่องแต่งใหม่ได้เรื่องหนึ่ง

(๙) บทกวี ข้าง นอกจากคำกลอน มีเรื่องแต่งใหม่อยู่แต่บทความชัดซึ่ง แลคำ
แบบบทความชัดซึ่ง
กรรมสัมพันธ์ปากกวีบาง
สมาชิกลูกขุนบาง

รายชื่อแลจำนวนบทกวีมีแจ้งอยู่ในตารางต่อไปนี้

ส่วนกรรมสัมพันธ์

ที่	ใจความเรื่องคดี	พระนามและนามผู้ยก	รวม
๒	เรื่อง 'ก' ว่าทนาย 'ค' เพราะพี่สาว	พระราชนิพนธ์	
๒๗	เรื่องคดีออกกรรมกรวายกสวตาย	วว	วว
๓๒	เรื่องอยากเป็นสมาชิก	วว	วว
๓๓	เรื่องคดีนาย 'ก' ไปขอเงินกรมหมื่น 'ข'	วว	วว
๔๗	เรื่องถูกเขาทำกระโถนหกเขื่อน	วว	วว
๔๘	เรื่องถูกใส่โทษลงทวน	วว	วว
๕๐	เรื่องถูกเขาเป็นพระให้เสียเงิน	วว	วว
๓๔	เรื่องทำร้ายพระเมรุของเขาแตก	อุปนายก	๗
๑	เรื่องให้วัดวัด	เลขาธิการ	๑
๓	เรื่องผู้กล่าวคำขึ้นเมื่อจะแต่งงาน	วว	๒

ที่	ใจความเรื่องขงหา	พระนามและนามผู้ถูก	รวม
๕	เรื่องต่อบกทท ๓	เลขานุการ	
๖	เรื่องหยิบใบบอณิต	วว	วว
๗	เรื่องจะพกรยาทง ๒ ไปเที่ยว	วว	วว
๑๐	เรื่องนาย 'ก' จะตักบกรียา	วว	วว
๑๔	เรื่องพระชณโตแดร์ทก	วว	วว
๑๖	เรื่องกรรมสปปาทกบโคลงทแต่ณิต	วว	วว
๒๐	เรื่องคยผู้ที่จะมาตจกจนฤทชได้	วว	วว
๒๑	เรื่องไม่มธรู้ให้คำรกรว	วว	วว
๒๓	เรื่องทำกาดบใหม่ณิต	วว	วว
๒๕	เรื่องกต.ชมกตตเขาบมมาแต่ผู้ที่ไม่ชอบกัน	วว	วว
๓๑	เรื่องได้ของ ๆ ผู้อื่นไป	วว	วว
			๕ นาน ๑๑

ที่	ใจความเรื่องขงมหา	พระนามแดนามผู้ถูก	รวม
๔๐	เรื่องเข้าใจภาษาอังกฤษ ๆ ปลา ๆ	ผู้ช่วยบรรณารักษ	๔
๔๑	เรื่องจะวางเงินลดครมาเป็นเม		
๔๒	เรื่องลงชื่อปลอมของ		
รวมแป			๔๖
ส่วนสมาชิก			
๔	เรื่องเพื่อยกภริยาให้เมเจะตาย	กรมหมื่นประเกษ	๒
๑๑	เรื่องหมขอใหปฏิบัติญ่าจะทำตามคำ	วว	วว
๑๓	เรื่องเอาตัวผู้ขึ้นมาชำระว่าเป็นผู้ร้าย	พระยาศรีสุนทรโวหาร	วว
๑๕	เรื่องถูกพนไม่พยาน	วว	๒
รวมแป			๔

(๑๐) แก้ปัญหาคำขัดข้อง

ผู้ที่เรียงแก้ปัญหามาส่งลง

พิมพ์ในหนังสืออธิบายวิธีคดีนี้ เป็นกรรมสัมปาทิกบ้าง สมาส
 ชิกบ้าง นับตามรายนามที่ได้เขียนเป็น ๕๔ อย่าง ศุภะ คารโว วัระโร
 ต.ศ. โสติติ ดั่งดั่ง ท.ท. นายสุตฤตุงดั่ง อ.ร. ศุภะ โคมลอย
 นายแล่ม น.ร. เอกสเปณ อหรัยราตรี อาทิตยอุไทย ทำแสง
 เมฆาปน ภาคินีสมาชิก สามีญ์สมาชิกฝ่ายใน เลเหลาประผู้
 บรรณุประ พระราชพิธี ชาวบ้านแกมวัด สมาสชิกฝ่ายหน้า เมตา
 จิตร ชัมชาบ ชด้า มะหังน อ.ล. ผู้เลมนอก แก้งน
 คล้าแก ทอวงวางแด่น ว.น. ผันผัน ไก่ไก่ แ้วแหว
 ลองดู ค. ว. ล. แล ย. น. ล้อ้น ขอไปที เวทนา
 หลวง ค นับตามข้อที่ได้แก้เป็น ๘๓ ข้อ เพราะบางข้อได้แก้ซ้ำ
 หลาย ๆ คราว

(๑๑) จดหมายเหตุ

นอกจากแก้ปัญหาคำขัดข้องแลแก้ปัญ
 หาแล้ว ก็มีแต่เรื่องทูลลงไปตามเหตุ ๆ ในหนังสืออธิบายแล่ม ๕
 นี้เป็น ๕ อย่าง คือจดหมายเหตุการประชุม ๑ แจ้งความ ๑ ราย
 งาน ๑ ปรากฏ ๑ แก้กคามิต ๑ ในจดหมายเหตุการประชุมนี้เป็นจดหมาย
 เหตุเบ็ดสมาสชิก ๘ ครั้ง จดหมายเหตุปลุกวิชาการต่าง ๆ ๒ ครั้ง
 จดหมายเหตุเบ็ดสมาสชิกปลุกวิชาการอื่นรวม ๗ ครั้ง รวมทั้ง
 กัน ๑๗ ครั้ง

(๑๒) แจ้งความ

ในจำนวนแจ้งความนั้นคำนำกรรมสัมปาทิก
 พระราชนิพนธ์ นับเข้าในแจ้งความด้วย ๑ ครั้ง คำอธิบาย

บันทึกความขัดข้องนับเข้าในแจ้งความด้วย ๑ ครั้ง   แจ้งความจำ
 หน้ายลมาชิก ๕ ครั้ง   พระราชนิพนธ์   เรื่องพระเจ้าน้องยาเธอ
 พระองค์เจ้าศรีเลวราชศักดิ์   นับเป็นแจ้งความด้วย ๑ ครั้ง
 แจ้งความการฉลองหอ ๑ ครั้ง   แจ้งความขอใบ ๑๐ ครั้ง
 แจ้งความการต่าง ๆ ๒ ครั้ง   แจ้งความขอใบแลจ้หน้าย
 ลมาชิก ๒ ครั้ง   แจ้งความการฉลองหอแลขอใบ ๑ ครั้ง
 แจ้งความขานหนังสือแลขอใบ ๒ ครั้ง   รวม ๒๕ ครั้ง

(๑๓) รายงาน   การที่ลมาชิกได้มายังหพระสมุดวชิรญาณ
 แลได้ยืมหนังสือไป   พนักงานได้รวมเป็นรายงาน   ทุกคราว
 หนังสือพิมพ์ ออก   รายงานในคราวที่ ๑ มาลงในคราวที่ ๒
 เลื่อนกันดังนี้ทุกคราวไป   แต่รายงานในเล่ม ๕ นี้   ตั้งแต่แผ่น
 ที่ ๒ ไปถึงแผ่นที่ ๗   จำนวนลมาชิกกับครั้งที่ได้มารวมกัน   ยก
 จำนวนครั้งขึ้นเป็นประมาณ   ตั้งแต่แผ่นที่ ๘ ถึงแผ่นที่ ๕๐
 จำนวนลมาชิกกับจำนวนครั้งแยกกัน   จัดตามเป็นจริง   ที่ลมา
 ชิกผู้ใด ๆ บ้างได้มากี่ครั้ง ๆ อย่างไร

(๑๔) ประกาศ   รายพระนามเลนามกรรมลัมปาตักนับเปประ
 กาศลง ๑ ครั้ง   เรื่องจะพระราชทานเหรียญวชิรญาณแก่ผู้ควร
 จะได้รับพระราชทานนับเปประกาศด้วยลง ๒ ครั้ง   รวม ๓ ครั้ง

(๑๕) แก้คำผิด   ในหนังสือวชิรญาณเล่ม ๕ นี้   ได้ร้ง
 แก้คำผิดไป ๒ ครั้ง

(๑๖) รวมเรื่องที่ได้ลงในเล่ม ๕ นี้   เรื่องความ   พระ

ราชพิธี ๑๒ เดือนถึงพระราชพิธีพืชมงคล, เรื่องทหาร, เทศกาล
 พระบาท, เรื่องบรรพชา, เรื่องปรอทแปรธาตุ, อธิบาย
 ชื่อเดือนอย่างใหม่, เรื่องหม้อ, เรื่องผ้าขาวราช, ลอย
 กระตังแก่งเรือราช, เรื่องขบ๊อง, การฉลองหอยพระสมุทร,
 การวิวาห์มงคล, บิดามารดากับบุตร, เรื่องสวน, ประทับ
 โคมไฟ, วิชาลูกคิด, เรื่องไซโยคเป็นอย่างไร, เรื่องอิ
 ธิบายของมนุษย์, เรื่องนา, เรื่องคุณความรู้พงษาวดาร,
 เรื่องม้า, เรื่องนาฬิกา, เรื่องเครื่องห่ม, เรื่องมหาชาติ,
 เรื่องกฎหมาย, เรื่องบันทาสทนาย, เรื่องสัตว์ของเลี้ยง,
 เรื่องเงิน, วินิจฉัยสุภาษิตโบราณ, เรื่องดนตรี, เรื่องขนม,
 ว่าด้วยสรรพสิ่งทั้งปวงเป็นของสมมุติทั้งสิ้น, ธรรมเนียมวิชา,
 เรื่องเลือกของเล่นต่าง ๆ, การจำนำ, ช่างทอง, เรื่องมวยปล้ำ,
 วิชาเลข, ตะกไม้เพลิง, เรื่องตั้งประเทศราชแห่ง ๑, เรื่อง
 หมอความเป็นคนชนิดใด, โคลงข้อความในธรรมะ ๕๐ ข้อ,
 โคลงข้อความที่ว่าด้วยความรัก สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสุท
 ติวงศ์ทรงเพิ่มเติม, โคลงพระราชทานพระบิหมุ, โคลงสุภาวดี
 ตัดบง, โคลงสรเลื้อยพระบารมีสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช, โคลง
 ทวาทศมาส, คำกลอนพระวชิรพันธ์ในรัชกาลที่ ๓ ว่าด้วย
 ไก่ไมเบญจกษัตริย์, คำกลอนนิทานนกปรายตในอาหรับราตรี,
 ปันหาขัณฑ์ ๕๐ ปันหา, แก้วปันหาขัณฑ์ ๔๘ คราว
 ๘.๓ คราวแก้ว แก้วปันหาเพิ่มเติม ๑ คราว จดหมายเหตุ ๑๗

คราว กล่าวถึงการที่กรมส้มปาดิกได้ประชุม ๒๗ ครั้ง แจ้งความ
๒๕ คราว ช้แจงข้อความ ๓๐ ข้อ รายงาน ๔๔ คราว
บัญญัติระเบียบวิธีญาณ แก่คำผิด รายพระนามแดนามกรมส้มปาดิก
รวมเป็น ๔๔ เรื่อง ๒๔๘ ข้อความ รวมทั้งเรื่องแลข้อ
ความเป็น ๓๔๒

(๑๗) ท่านผู้ที่ได้เรียงแลแปลแลแต่งเรื่องเหล่านั้น พระบาท

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้แทนสถานายก ๑	สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช
สถานายก ๑	พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าภาณุพรภา
อุปนายก ๑	พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ
เลขาธิการ ๑	พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นสยมตอมพนัญ
เทรย์ญิก ๑	พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าไชยานุชิต
สารานุกรม ๑	พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าศรีเสาวภาค
บรรณารักษ์ ๑	พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นสวัสดียามวัง
สวัสดิ์ ปฎิคม ๑	พระยาศรีสังเทพ ผู้ช่วยเทรย์ญิก ๑
พระยาภาสกรวงศ์	ผู้ช่วยสารานุกรม ๑ หม่อมเจ้าประภากร
ผู้ช่วยบรรณารักษ์ ๑	พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นวชิรญาณ
วโรส วิลามาตย์ ๑	พระวรวงษาเธอ พระองค์เจ้าพระ
อรุณนิภาคุณากร วิลามาตย์ ๑	พระเทพกระวี วิลามาตย์
สมาชิ ๑	พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าพระสวัสดิโสภณ
วิลามาตย์ ๑	พระเทพนี ๑ พระธรรมกิต ๑ พระราชา
นุพัทธมณี ๑	สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษี

๑๓๓

สร้างวงศ์	กรมพระภาณุพันธุวงษรเดช	ตามัญธมาชิก ๑
พระเจ้าน้องยาเธอ	กรมหลวงพิชิตปรีชากร	ตามัญธมาชิก ๑
วว	วว กรมหมื่นอดิศรอุดมเดช	วว วว ๑
วว	วว กรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม	วว วว ๑
วว	วว พระองค์เจ้าเกษมศรีสุภโยค	วว วว ๑
วว	วว กรมหมื่นศิริธัชสังกาศ	วว วว ๑
วว	วว กรมหลวงเทวะวงษาโรประการ	วว วว ๑
วว	วว พระองค์เจ้าจันทร์ทตฺตธำธาร	วว วว ๑
วว	วว พระองค์เจ้าวรวรรณากร	วว วว ๑
พระเจ้าน้องยาเธอ	เจ้าภากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์	วว วว ๑
วว	วว พระองค์เจ้าไชยันตมงคล	วว วว ๑
พระเจ้าน้องยาเธอ	กรมขุนบดินทร์ไพศาลโสภณ	ภาคีสมาชิก ๑
พระเจ้าน้องยาเธอ	พระองค์เจ้าจรัญโรเรืองศรี	ภาคีสมาชิก ๑
พระวรวงษ์เธอ	พระองค์เจ้าจรัสวงษ์	ภาคีสมาชิก ๑
พระวรวงษ์เธอ	พระองค์เจ้าปฤษฎางค์	ภาคีสมาชิก ๑
หม่อมเจ้าอลังการ	ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ	เจ้าฟ้าทมาลา
กรมสมเด็จพระบวรราชปักษ์	ภาคีสมาชิก ๑	หม่อมเจ้าเพิ่ม
ในพระเจ้าน้องยาเธอ	กรมหมื่นนรินทรภักดี	ภาคีสมาชิก ๑
หม่อมเจ้าวัชรินทร์	ในพระเจ้าน้องยาเธอ	กรมขุนบดินทร
ไพศาลโสภณ	ภาคีสมาชิก ๑	หม่อมราชวงศ์จร บุตระหม่อม
เจ้าอลอง	ในพระเจ้าน้องยาเธอ	กรมหมื่นไกรสรวิจิตร

ภาคีสมาชิก ๑	หม่อมราชวงศ์ดำเริง	บุตรหม่อมเจ้าเปี้ยก
ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ	เจ้าฟ้าอิศราพงษ์	ภาคีสมาชิก ๑
พระยาศรีสุนทรโวหาร		ภาคีสมาชิก ๑
พระยานรรัตน์ราชมานิต	วว	วว ๑
พระยาเจริญราชไมตรี	วว	วว ๑
พระยาราชสัมภารากร	วว	วว ๑
พระยาราชวรานุกูล	วว	วว ๑
พระยาราชโยธา	วว	วว ๑
พระมนตรีพจนกิจ	วว	วว ๑
พระไพฑูริย์ภักดี	วว	วว ๑
พระมดุงศุลกกฤตย์	วว	วว ๑
จมีนจงภักดีองค์ขวา	วว	วว ๑
จมีนสรุทธิพิรุณไมตรี	วว	วว ๑
หลวงสโมสรวรการ	วว	วว ๑
หลวงวิจิตรวิทยาการ	วว	วว ๑
หลวงกำจัดไพรีนทร์	วว	วว ๑
หลวงสารภักดิ์วิสุทธิ	วว	วว ๑
ขุนมดุงลีตละอาคณ	วว	วว ๑
เจ้าข้านาญท้าว	วว	วว ๑
นายจำนงราชกัตย์	วว	วว ๑
นายปลงเนติบัณฑิต	วว	วว ๑

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุตรี ภาคนิธมาชิก ๑
หม่อมเจ้าชายดำ ในพระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหมื่นมเหศวรศิววิลาศ ๑
หลวงราชพรหมภักดี ๑ ขุนภักดีอาษา ๑ ขุนโสภาทวรกษ ๑
ที่แต่งมาไม่ได้ลงแลผู้กำกับทหารัดข้องไม่มีชื่ออยู่ในนี้

(๑๘) คราวซึ่งหนังสือพิมพ์ออก ตั้งแต่วัน ๑ เดือน ๑๑

แรม ๘ ค่ำ ปีมะดลัมฤทธิศก ๑๒๕๐ มา จนถึงวัน ๑ เดือน ๕
แรม ๑๕ ค่ำ ปีมะดลัมฤทธิศก ๑๒๕๐ หนังสือพิมพ์วิจารณ์วิเสศ
ได้ออกเดือนละ ๕ ครั้ง เหมือนปีก่อน ๆ มา รวมเป็น ๕๕ ฉบับ
ตั้งแต่วัน ๑ ที่ ๗ เดือนเมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๔๘ มา
จนถึงวัน ๑ ที่ ๑๓ เดือนตุลาคม รัตนโกสินศก ๑๔๘ ได้ออก
ในวัน ๑ ทุก ๆ อาทิตย์มา รวมเป็น ๕๘ ฉบับ รวมทั้งปี
(ซึ่งจัดเป็นหนังสือพิมพ์วิจารณ์วิเสศ เล่มที่ ๕ นั้น) ๕๐ ฉบับ
น้อยกว่าปีที่ล่วงแล้วมา (คือซึ่งจัดรวมเป็นเล่มที่ ๓ นั้น) สองฉบับ

(๑๙) นำหนังสือ เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้แทน
เสนาบดี ได้ทรงพระราชนิพนธ์โดยสดุดี แลเรื่องซึ่งกรมดัด
ปลาทกแลตมาชิกเรียงขึ้นใหม่ เป็นเรื่องที่ยืดยาวไม่อาจลงพิมพ์
ให้จบไปในคราวเดียวได้โดยมาก แลเพราะกรรมดัด ปลาทกแลตมาชิก
บางพระองค์ บางท่าน ได้มีความยินดีช่วยท่านบำรุงเรียงเรื่องต่าง ๆ
ตั้งมานอกจากการขอแรงด้วย ตั้งได้กล่ามาแล้ว หนังสือ
พิมพ์วิจารณ์วิเสศปีนี้ จึงได้เพิ่มเติมนำขึ้น ให้มากกว่าปีที่ล่วง
มาแล้วเกือบจะทุกคราวออก เว้นไว้แต่แผ่นต้น ๆ ซึ่งยังไม่

คราวที่จัดการยังไม่เรียบร้อย คือแผ่นที่ ^๑ ๒) แผ่นละ ๘ น้ำ
๓

แผ่นที่ ๔ ลีบห้าน้ำ แผ่นที่ ๘ ลีบสามน้ำ แผ่นอื่น ๆ
๑๒ น้ำทุก ๆ แผ่น รวมทั้งสิ้นเป็น ๕๙๒ น้ำ ถ้าคิด
เป็นคราวละ ๘ น้ำ ตั้งแต่ก่อนมา เป็นหนังสือถึง ๗๔ คราว
คิดโดยนับปรกติเช่นได้ออกมาแล้วแต่ก่อน เป็นปี ๑ กับ ๖ เดือน
ถึง ถ้าเทียบกับปีที่ล่วงแล้วมา มากกว่าปีที่ล่วงแล้วมาถึง ๒๒
แผ่น คือ ๑๗๖ น้ำ

(๒๐) เรื่องที่ได้ออกไปในแผ่นหนึ่ง ๆ คำโคลงในราย

ขอแรงแลบันทึกหาความขัดข้อง ได้ลงทุกแผ่น รวมเป็นคำโคลง
๕๐ ข้อ บันทึก ๕๐ บท เรียงความในส่วนกรรมลัมปาจิ
ได้ลงแต่แผ่นที่ ๑ ไปทุกแผ่น ๆ ละ ๑ เรื่องบ้าง ๒ เรื่องบ้าง
๓ เรื่องบ้าง ๔ เรื่องบ้าง ๕ เรื่องบ้าง รวมได้ลงทั้ง ๕๐ แผ่น
รายงานลมาชิกมาหอพพระสมุดและรายงานยืมหนังสือ ได้ลงตั้งแต่
แผ่นที่ ๒ มาทุก ๆ แผ่น รวมแผ่นที่ได้ลงไป ๔๙ แผ่น
เรียงความในส่วนลมาชิกแผ่นที่ ๔๙ ไม่ได้ลง นอกนั้นได้ลง
ทุกแผ่น ในแผ่นที่ได้ลงไปนั้น ลงไปแผ่นละ ๑ เรื่องบ้าง ๒ เรื่อง
บ้าง ๓ เรื่องบ้าง ๔ เรื่องบ้าง ๕ เรื่องบ้าง รวมแผ่นที่ได้
ลงไปแล้ว ๔๙ แผ่น แก่บันทึกหาขัดข้อง ได้ลงตั้งแต่แผ่นที่ ๓
แผ่นละบันทึกหา ๆ รวมแผ่นที่ได้ลงไป ๔๙ แผ่น โคลงจวคือโคลงว่า
ด้วยความรักเพิ่มเติม โคลงพระราชทานพระปีใหม่ โคลงสุภาจิตจิตมิต

โคลงสรรเสริญพระบารมีสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ได้ลง ๔ แผ่น ๆ ละ
๑ เรื่อง คำกลอน คือคำกลอนพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระนั่ง
เกล้าเจ้าอยู่หัว แลคำกลอนนิทานในอาหรับราตรี ได้ลง ๒ แผ่น ๆ

ละ ๑ เรื่อง โคลงทวาทศมาสได้ลงแต่แผ่น ๑ } รวม ๒ ครั้ง

แก้คำผิดได้ลง ๒ แผ่น ๆ ละครั้ง คำนำกรรมสัมปาทิก

ได้ลงในแผ่นที่ ๑ ครั้งเดียว อธิบายด้วยบันทึหาดัชชอง ๑ ครั้ง

แก้ปัญหาดัชชองเพิ่มเติม ๑ ครั้ง ลงครั้งละแผ่น แจ้ง

ความแสดงหมายเหตุ เมื่อเหตุเกิดขึ้นเมื่อใด ก็ได้ลงเมื่อนั้น

เป็นขอไม่มีกำหนด นับครั้งที่ได้ลงแจ้งความไป ๒๕ ครั้ง นับ

ครั้งที่ได้ลงจดหมายเหตุไป ๑๗ ครั้ง

ด้วยเหตุดังนี้ ในคราวหนังสือพิมพ์ออกครั้งหนึ่ง ๆ คงมีเรื่อง

ในบานพแนกไม่ต่ำกว่า ๖ เรื่อง คงมีตั้งแต่ ๖ เรื่องขึ้นไปถึง

๑๓ เรื่องเป็นที่สุด

(๒๑) การจัดการพิมพ์ พระราชนิพนธ์ ปฏึกมแผ่ผู้ช่วย

บรรณารักษ์ ได้รับต้นฉบับจากบรรณารักษ์บ้าง เสร็จญญักบ้าง

เรื่องเรียงความที่ได้เกณฑ์กรรมสัมปาทิกแลขอแรงสมาชิกก็ดี โคลง

ต่าง ๆ ที่ได้เกณฑ์ กรรมสัมปาทิกแลขอแรงสมาชิก ฤาผู้ขึ้นนอกจาก

สมาชิกซึ่งเป็นจินดกระวิถิตี ได้รับต้นฉบับจากบรรณารักษ์ เมื่อ

บรรณารักษ์ ประชวร ได้รับต้นฉบับจากหม่อมราชวงศ์จรูญ ฤา

บรรณารักษ์ เรื่องเรียงความแลกลอนโคลงต่าง ๆ ที่กรรมสัม

ปาทิกแลสมาชิกส่งมาลงพิมพ์ นอกจากการขอแรง ได้รับต้นฉบับจาก

บรรณารักษ์บ้าง เลขธิการบ้าง เหมัญญิกบ้าง เจดหมายเหตุ
 การประชุม แลจดหมายเหตุเปิดสมาชิก ได้รับต้นฉบับจาก
 บรรณารักษ์ ถ้าบรรณารักษ์เสด็จไม่อยู่ในที่ประชุม เหมัญญิก
 ทรงจดแล้วให้ไปถวายบรรณารักษ์บ้าง ผู้ช่วยบรรณารักษ์เจดไป
 ถวายบ้าง แล้วปฏิคมผู้ช่วยบรรณารักษ์รับไปตามหน้าที่ เมื่อ
 บรรณารักษ์ ประชวร ผู้ช่วยบรรณารักษ์เรียบเรียง แล้วถวาย
 เลขธิการทรงตรวจ แล้วรับต้นฉบับต่อไป แจ้งความได้รับ
 ต้นฉบับจากเลขธิการ รายงานได้รับต้นฉบับจากนายเขียนเลี่ยน
 เอกแลหม่อมราชวงศ์สายเสียนโท ซึ่งเปเพ่งงานทำการใน
 บรรณารักษ์ บัณฑิตหัดข้อได้รับต้นฉบับจากเลขธิการบ้าง เหมัญ
 ญิกบ้าง บรรณารักษ์บ้าง ปฏิคมและผู้ช่วยบรรณารักษ์เรียบ
 เรียงบ้าง แก่บัณฑิตหัดข้อได้รับต้นฉบับจากเลขธิการบ้าง
 เหมัญญิกบ้าง แต่ผู้ที่แก่นั้น ๆ บ้าง ทว่าทศมาศต้นฉบับ
 เป็นของหอพระสมุด เมื่อปฏิคมและผู้ช่วยบรรณารักษ์ รวม
 ต้นฉบับได้แล้ว กระบวนพแนก ลังต้นฉบับไปยังโรงพิมพ์ไปรษณีย์
 แลโทรเลข เมื่อพนักงานพิมพ์ ๆ แล้วส่งใบตรวจมาหพระสมุด
 ปฏิคมกับผู้ช่วยบรรณารักษ์ ตรวจทาน เมื่อปฏิคมจากผู้ช่วยบรรณารักษ์
 ประชวร นายเขียนเลี่ยนเอกแลหม่อมราชวงศ์สายเสียนโท
 ได้ช่วย ผู้ช่วยบรรณารักษ์ จาปฏิคมตรวจทาน บาง
 ที่พนักงานพิมพ์ ส่งใบตรวจมาพลบค่ำ เสรียนในกรณีกิจการ
 ได้ช่วย ผู้ช่วยบรรณารักษ์ตรวจทานบ้าง ในครั้งต้น ๆ บาง

ที่เหรียญญาฎาบรรณารักษ์ประทับอยู่ช่วยตรวจทาน เมื่อเหรียญ
ญาฎาบรรณารักษ์ไม่ได้ประทับอยู่แล้ว ถ้าตรวจทานไป มีข้อสงสัย
สืบขึ้น ก็ได้ถามหาญวิ ครั้นตรวจแล้ว ไปถวายเหรียญ
ญาฎาบรรณารักษ์ทรงแก้ไขบ้าง บางทีเลขาธิการก็ได้ทรงช่วยตรวจ
บ้าง ครั้นตรวจทานแล้วส่งไปโรงพิมพ์ หม่อมเจ้าวัชรินทร์ ผู้บังคับ
บัญชาการพิมพ์ในโรงพิมพ์นั้น ได้ตรวจทานอีกครั้ง ๑ แต่ตรวจ
ทานไปดีไป เพราะการที่จะตรวจทานให้เสร็จอีกครั้ง ๑ แล้วจึง
ตีขึ้นไม่ทัน ด้วยเป็นการจวนเวลาหนังสือพิมพ์จะออก ครั้น
พนักงานพิมพ์ ๆ แล้วถึงมาทูลพระสมุท พนักงานทูลพระสมุท
ได้ช่วยให้สละมาชิกไปตามบัญชีของเหรียญญาฎา

(๒๒) การจ่ายหนังสือพิมพ์ ปฎิคมและผู้ช่วยบรรณารักษ์เป็นผู้
ผู้ดูแลในการจ่ายหนังสือพิมพ์ดังกล่าวมาแล้ว แต่ก็ได้มีการ
ให้นายเขียนเสมียนเอก และหม่อมราชวงศ์สายเสมียนโท จ่ายไปตาม
บัญชีของเหรียญญาฎา คือเหรียญญาฎาได้รับเงินบำรุงแล้ว จึงได้
ลงบัญชีให้จ่าย แต่ในบัญชีมีชัดเจนว่า ให้ส่งเงินนั้นเท่านั้น ให้
ทั้งไปรษณีย์เท่านั้น เป็นส่วน ๆ ไป พนักงานจ่าย
ต้องจ่ายตามบัญชีของเหรียญญาฎาเท่านั้น ผู้ดูแลในการจ่าย ได้
มาดูแลบ้าง บางคาบบางครั้ง

แต่เคยเกิดเหตุบ่อย ๆ ที่สละมาชิกบางคนได้มาต่อว่า ว่า
หนังสือพิมพ์ไม่ได้ไปถึง ผู้ดูแลพนักงานจ่ายหนังสือ ตาม
พนักงานผู้จ่าย ๆ ก็วิ่งไปแล้ว อย่างเสมียนซึ่งทำการร่วมหน้า

ที่กันเป้นพยานหลาย ๆ คน พนักงานผู้ดูแลจะกำกับอยู่เสมอ
ก็เป็นการเหลือกำลัง ด้วยราชการอื่นมีอยู่ ได้มานั่งดูการบ้างแต่
บางคาบบางครั้งอาจไม่ตลอดไปได้

(๒๓) หนังสือพิมพ์วิชิรญาณที่ได้จำหน่ายขายไป หนังสือ

พิมพ์วิชิรญาณวิเศษนี้ เมื่อพนักงานผู้ขายได้ขายไปตามบัญชี
ของเหรียญแล้ว ส่วนที่เหลือจำหน่ายเก็บรวบรวมไว้ ครั้นครบ
จำนวนแล้ว ส่งไปโรงพิมพ์ให้เย็บรวมเป็นเล่ม ๆ ไว้ สำหรับ
ผู้ที่ต้องการซื้อเป็นเล่ม ๆ จะได้ซื้อไปได้ตามความปรารถนา เล่ม
ก่อน ๆ มาเมื่อเย็บเป็นเล่มแล้ว ก็มีผู้มาซื้ออยู่บ้าง แต่เล่ม ๕ นั้น
ถึงยังไม่ได้รวมเย็บเป็นเล่ม ก็ยังมีผู้ที่ไม่เข้าเป็นสมาชิกจะไป
อยู่หลายฉบับ รับไปทุกครั้งออก เช่นกับสมาชิกเหมือนกัน มีจำนวน
ผู้รับดังต่อไปนี้

- ๑ พระเจ้าบรมมหารัชมังคลาจารย์ กรมมโหรีพระสุตารัตน์ราชประยูร
- ๒ ฉะไฟค์ไปเวตลีเกรตารีหลวง
- ๓ เจ้าดารารัศมี
- ๔ เจ้าจอมบัว
- ๕ เจ้าจอมเอี่ยม
- ๖ เจ้าจอมประคอง
- ๗ ออฟฟิศกรมศึกษาธิการ
- ๘ โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ
- ๙ นายเจิมจันศรีสุวรักษ์นอกราชการ

๑๐ มงฺกฺโขธยสาธุวัน

(๒๔) ส่วนที่ได้ให้ในผู้ที่ใช่สมาชิก หนังสือพิมพ์ วชิรญาณ
วิเทศน์ ถึงผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิก แต่ได้ช่วยแต่งหนังสือมา
ลงพิมพ์ด้วย ก็ได้ส่วนแจกจบ ๑ เหมือนกัน การที่ยกหนังสือพิมพ์
ส่วน ๑ ถวายในพระสงฆ์ที่ได้ช่วยแต่งหนังสือคล้ายกับวิสาขมา
สมาชิกรู้ เป็นธรรมเนียมที่โปรดเกล้า ฯ ขึ้นในปีนี้ ในปี
ก่อน ๆ ก็ไม่เคยได้จ่ายถวาย จำนวนพระสงฆ์ที่รับหนังสือ
วชิรญาณวิเทศน์เล่ม ๕ นี้ คือพระเทพกระวี ๑ พระเทพมุนี ๑
พระธรรมกิตติ ๑ พระราชา นพคุณ ๑ พระเทพกระวีวัน
ได้เป็นวิสาขสมาชิกรับไปหลายปี แต่ท่านได้รับหนังสือมาแต่ยัง
ไม่ได้เป็นวิสาขสมาชิกรู้ จึงได้เรียงไว้ในที่นี้

(๒๕) ความเห็น การที่หนังสือพิมพ์วชิรญาณวิเทศน์ ในปี
ที่ ๘ เจริญขึ้นมากนี้ เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้
บำรุงได้ทรงรับตำแหน่งผู้แทนสถานนายก ทรงจัดการโดยพระราช
ประสงค์ ทรงพระอุสาหพระราชนิพนธ์โดยพิสดาร แลเพราะกรรม
สัมปาทิกสมาชิกรู้ มีใจยินดีอุสาหเรียบเรียงแต่งโดยพร้อมเรียง
กัน ยิ่งกว่าปีที่ล่วงแต่หลังมา อาไศรยพระบารมีในพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นที่ตั้ง แลทั้งท่านผู้ได้เรียงข้อความจึง
มีพระนามแลนามในเบื้องต้นแล้วนั้น เป็นผู้มีความอุสาหได้ศึกษาใน
วิชาหนังสือมาโดยกาลนาน แลมีความรักใคร่ในการแต่งหนังสือ
อยู่ตามธรรมดาโดยมาก

แลถึงแม้ว่า คำโคลงข้อความหนึ่งมีผู้รับไปแล้วทำมา
ไม่ทันกาล บรรณารักษ์ต้องทรงจ่ายให้ผู้อื่นแต่งมาแทนเล่า ก็เป็น
ด้วยผู้ที่รับไปนั้นมีกิจธุระแลราชการขัดขวางอยู่ทั้งปวงรณด้วย จึง
ไม่ได้ทันเวลาที่กำหนด ในต่อไปนี้ ท่านผู้นั้นคงจะได้รับ
แลแต่งส่งมาลงพิมพ์ ทันเวลาที่กำหนดคราวหนึ่ง

ถึงแม้ว่าสมเด็จนางพระองค์บางท่าน ยังไม่ได้ทรงเลือกแล
เลืกรเรื่องความไป เรื่องความยังเหลืออยู่บ้างก็จริง ถ้าไร
ในต่อไปนี้ คงจะทรงเลือกแลเลือกไปอีก เรื่องความที่
ยังเหลืออยู่นั้น คงจะมีผู้รับไปเรื่องอีกหลายเรื่อง
ข้อซึ่งเรื่องยังเหลืออยู่บ้างยังไม่มีผู้รับไปหมดนั้น ก็ได้เรื่องขึ้น
เพิ่มเติมมามาก ดังที่กล่าวมาแล้วจนเบียดเบียน การที่จะขาดเรื่อง
ทำให้น่ากระตือรือร้นลงก็ไม่ได้เป็นแต่ครั้ง ๑ โดย

เพราะฉะนั้น ถึงแม้ว่าหนังสือพิมพ์ วชิรญาณวิเศษใน
ที่ ๘ นี้ ได้เจริญขึ้นมากถึงเพียงนี้ก็ดี ในรับไปคงจะยัง
ไม่เป็นการเลื่อมทรมาลง ถึงจะไม่เจริญขึ้นก็คงจะดำรงคงที่อยู่ได้
ด้วยพระบารมีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้บำรุง ใต้ทรงจัดการ
ขึ้นไว้เป็นแบบอย่างสืบต่อไป

หม่อมเจ้าปรีภากร ผู้ช่วยบรรณารักษ์แต่ง

อักษร จ

การแต่งหอพระสมุดใหม่

เมื่อกรรมสัมปาทิกสถานนี้ ได้รับตำแหน่งแล้ว ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปประชุมกรรมสัมปาทิกสถาน ที่สถานายก ในคราวประชุมแรก ทอดพระเนตรเห็นหอพระสมุดที่ยังบกพร่องอยู่หลายประการ คือ ตัวตึกหอพระสมุด ซึ่งได้โปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระราชทรัพย์ ๒๗๐ ชั่งเศษ ให้แก้ไขใหม่ เมื่อปีจออุศุค นั้น ก็ได้ทำไว้แต่เพียงเป็นปานกลาง เปนต้นว่าฝาผนังข้างใน ก็ทาสีด้วยน้ำปูนบนปูนสอ เพดานชั้นล่างก็ยังไม่มีการ สีสักเท่าไม้ประดู่ต่างก็ยังไม่เป็นอย่างสะอาดหมดจด แลพื้นไม้พื้นลิลิตที่ปู ก็ยังไม่ได้ขัดให้เกลี้ยงเกลา หนึ่งส่วนเครื่องแต่งเครื่องใช้ในหอพระสมุดนั้น ของสร้างขึ้นไว้สำหรับหอพระสมุด แต่เมื่อยังอยู่ที่ห้องพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทมีอยู่บ้าง พอแก่ห้องเล็กซึ่งเป็นหอพระสมุดอยู่แต่เดิมนั้น ครั้นย้ายหอพระสมุดมาอยู่ในที่ใหม่นี้ ที่กว้างขวาง ของใช้เครื่องแต่งบรรดาที่มีอยู่ ก็ไม่พอจะประดับตกแต่งหอพระสมุดให้งดงาม ได้โปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาติ ให้กรรมสัมปาทิกสถานก่อนเลือกของระบาค ซึ่งตกเป็นของหลวงมาไว้ใช้ในหอพระสมุดก็ได้บ้าง แต่มักเป็นของแหวของเก่า แดกซุดแตกล้ารับกันเป็นพื้น ทั้งโคมไฟ ซึ่งสำหรับจะจุดหอพระสมุดก็ยังไม่มีการจะใช้ หนึ่งสมุดต่าง ๆ

ทั้งหนังสือภาษาไทยแลภาษาต่างประเทศที่มีอยู่ก็ยังมีน้อยนัก หอพระสมุดยังบกพร่องอยู่ดังนี้ จนกรมเลขาธิการสภาฯ ต้องจัดแบ่งห้องชั้นล่างเป็นห้องสมาชิกพักห้อง ๑ เป็นห้องเสมียนทำการห้อง ๑ วางแปลาอยู่ ๒ ห้อง ชั้นบนเป็นที่ไว้สมุด ๒ ห้อง เป็นห้องสำหรับกรมเลขาธิการ สภาฯ ประชุมกันห้อง ๑ ดังนี้

ทรงพระราชนัดาภิเห็นว่าการหอพระสมุดวชิรญาณนี้ ก็ได้ตั้งขึ้นเฉพาะพระบรมราชานามากิจโดย ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็ทรงดำริงในที่ผู้บำรุงโดยพระบรมราชานุภาพ มีเกียรติยศยิ่งใหญ่ ถ้าคิดว่าบรรดาหอสมุดอื่น ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งหอพระสมุดยังไม่เรียบร้อยมาดังว่านี้จะได้เป็นเพราะกรมเลขาธิการสภาฯ ไม่เอาใจใส่เป็นธุระก็หาไม่ เพราะกำลังทุนของหอพระสมุดยังขัดสนอยู่เท่านั้น จึงยังไม่สามารถจะจัดการให้เรียบร้อยได้

ทรงพระราชนัดาภิเห็นนี้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาติ ให้กรมเลขาธิการจัดการซ่อมแซมหอพระสมุดใหม่ให้งดงาม เครื่องใช้เครื่องแต่งหอพระสมุดสิ่งใดไม่สมควรจะคงอยู่ให้ถอนเสีย ให้สร้างเครื่องใช้เครื่องแต่งตามสมควรขึ้นใหม่ให้ครบบริบูรณ์ เงินซึ่งจะต้องใช้ในการซ่อมแซมหอพระสมุด แลสร้างเครื่องแต่งทั้งปวงนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระ ราชทรัพย์ จนพอแก่การทั้งสิ้น อนึ่งสมุดหนังสือต่าง ๆ ซึ่งหอพระสมุดยังมีอยู่น้อยนักนั้น ก็ทรงพระ

กรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสมุดภาษาดังประเทศต่าง ๆ ซึ่ง
เป็นของหลวงอยู่ในหอไม้มะยมแห่ง ๑ ยังแบ่งมาแต่ห้องสมุดในพระ
ที่นั่งบรมราชสถิตยมโหฬารอีกแห่ง ๑ เป็นสมุดมีราคา รวมหลายพันเล่ม
ของเครื่องใช้เครื่องแต่ง ซึ่งได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานพระ
ราชทรัพย์ให้สร้างขึ้นสำหรับหอพระสมุดก็ดี สมุดต่าง ๆ ที่โปรด
เกล้าฯ พระราชทานมาก็ดี ทั้งปวงนี้ ทรงพระมหากรุณาโปรด
เกล้าฯ พระราชทานเป็นสิทธิ์ ให้เป็นสมบัติของหอพระสมุดวชิรญาณ
ทั้งชั้น

การซ่อมแซมหอพระสมุด

กรมสามัญศึกษาได้รับไล่เกล้าฯ ให้การซ่อมแซมหอพระสมุด
ว่าเหมาะให้ห้างแคร์ซีเบรเดอร์แอนด์ซันส์ ผู้ได้ทำการแก้ไขหอพระ
สมุดมาแต่ก่อน ซ่อมแซม คือ ถอนปูนผิวผนังข้างในหอพระสมุดทั้งหมด
เปลี่ยนลูกกรงเหล็กหน้าต่างด้านหลังชั้นล่าง เป็นลูกกรงเหล็กหล่อเป็นลาย
แต่เก่าบานเกล็ดหน้าต่างชั้นบนให้เปิดได้ ทาสีอย่างดีประตูหน้าต่าง
ทั่วทั้งชั้นล่างชั้นบน ติดฝ้าเพดานชั้นล่าง ทาสีติดดาวเพดาน
ทุกห้องทั่วทั้งชั้นล่างชั้นบน ขัดทาน้ำมันบันไดแลพื้นไม้ชั้นบน
ทุกห้อง ขัดสีลาปูพื้นชั้นล่างทุกห้อง

ในลำนนั้นลันเงิน ๗๙๙ ๒๙ บาท มีจำนวนรายการแยกแจ้งอยู่ใน
บัญชีต่อไปนี้

	เงิน	ชั่ง	บาท	อัฐ
ทำฟ้าเพดาน		๑๐	๖๕	
ทำดาวดัดเพดาน	รว	๕	๖๕	
ถือปูนฝาผนัง	รว	๑๗	๓๘	
ร่างร้าน	รว	๕	๓๖	
ขัดทาน้ำมันบันไดแล่น	รว	๙	๑๕	
ทาสีที่ต่าง ๆ	รว	๒๑	๑๘	
การใช้สอยเบ็จเสร็จ	รว	๑๐	๓๓	
รวมทั้งสิ้น	รว	๗๙	๒๙	

ส่วนการสร้างเครื่องใช้เครื่องประดับนั้น ได้สั่งเก้อเมาะมาแต่
ยุรป ๒ ชุด ๆ ละ ๙ เก้อ เป็น ๑๘ เก้อ ซ้อเก้อไม้ดัดต่าง ๆ
ทำมาแต่ยุรป ๙๕ เก้อ ซ้อโคมระย้าแขวน ๗ ระย้า รือ
โคมคึดฝาเป็นโคมคู่ ๘ คู่ ซ้อโคมแขวนกลางห้อง ๓ โคม
ซ้อพรมทาง พรมปูพื้น แลของเบ็จเสร็จด้วย จ้างเงินทำเก้อยาว
มีเบาะ ๘ เก้อ จ้างเงินทำเก้อไม้ใหญ่เล็ก ๒๐ เก้อ จ้าง
เงินทำตู้สมุดใหม่ใหญ่เล็ก ๑๖ ตู้ จ้างเงินทำตู้ชั้นเครื่องแต่ง ๑๐ ตู้
ตู้ใช้การ ๑ ตู้ จ้างเงินทำโต๊ะใหญ่เล็ก ๒๒ โต๊ะ จ้างเงิน
ทำราวแขวนหมวก ๒ ราว แลของเล็กน้อยเบ็จเสร็จด้วย

๑๔๘

ในส่วนนี้สิ้นเงิน ๗๖ ชั่ง ๓๔ บาท ๕๕ อัฐ มีจำนวน
รายชื้อต่อไป

ของซื้อแล้งมาแต่ นอก

	ชั่ง	บาท	อัฐ
แก้อะเบาะ ชุดระ ๓ ชั่ง ๕๐ บาท สองชุด เงิน	๗		
แก้อ้อมัดทำมาแต่ยุรป ๙๔ แก้อ้อม ๖๖	๘	๒๐	
แก้อ่อนนอน แก้อ้อมระ ๓๐ บาท ๒ แก้อ้อม ๖๖		๖๐	
เครื่องล้างหน้า เครื่อง ๑ ๖๖		๓๕	
พรมน้ำมัน ม้วนระ ๑๕ บาท ๑๕ ม้วน ๖๖	๒	๕๐	
พรมทาง พรมสำหรับประตู ๖๖	๔	๓๐	๑๖
แพรมแก้อ้อม ๖๖	๕	๘	
โคมระย้า อย่าง ๕ ไฟ ระย้าระ ๖๕ บาท			
๓๒ อัฐ ๓ ระย้า ๖๖	๒	๓๓	๓๒
โคมระย้า อย่าง ๓ ไฟ ระย้าระ ๕๗ บาท			
๕๘ อัฐ ๔ ระย้า ๖๖	๒	๓๑	
โคมติดฝา เปนโคมคู่ ๘ คู่ ๖๖	๑	๕	๓๒
หลอดโคม อย่าง ๒ ได้ หลอดระ ๓๒ อัฐ			
๕๗ หลอด ๖๖		๑๓	๓๒
เครื่องกันลมพัดอันระ ๒ บาท ๓๒ อัฐ ๑๕ อัน ๖๖		๓๗	๓๒
ฝาขีกระเบื้องมิดโม่โคม อันระ ๕๖ อัฐ			
๒๐ เปีย ๕๘ อัน ๖๖		๑๑	๒๙
โคมแขวนกลางห้อง ๓ โคม ๖๖		๕๕	

ว่าเมมาจ้างเงินทำ

	ซึ่ง	บาท	อยู่
ข้าวต้มมูม ๒ ข้าว เงิน		๖๐	
โต๊ะแปดเหลี่ยมเล็ก โต๊ะละ ๑๕ บาท ๒ โต๊ะ วรรณ		๓๐	
เก้าอี้ไม่มีตะปริงบุผ้า เก้าอี้ละ ๓๕ บาท			
๘ เก้าอี้ วรรณ	๓	๔๐	
ตู้สองชั้นมีบานกระจกขัดทองตามร่องลาย			
ตู้โต๊ะ ๑ ซึ่ง ๒๐ บาท ๑๓ ตู้ วรรณ	๑๖	๒๐	
โต๊ะสี่เหลี่ยม โต๊ะละ ๑๕ บาท ๒ โต๊ะ วรรณ		๒๘	
ราวแขวนหมวก ราวละ ๕๐ บาท ๒ ราว วรรณ	๑	๒๐	
โต๊ะตั้งข้างฝา โต๊ะละ ๑๕ บาท ๔ โต๊ะ วรรณ		๕๖	
ม้ายาวเท้ากลิ้ง ม้าละ ๑๐ บาท ๒ ม้า วรรณ		๒๐	
โต๊ะยาว โต๊ะละ ๒๘ บาท ๒ โต๊ะ วรรณ		๕๖	
โต๊ะยาว โต๊ะละ ๒๑ บาท ๓ โต๊ะ วรรณ		๖๓	
ม้ายาวลำหรับโต๊ะ ม้าละ ๑๐ บาท			
๖ ม้า วรรณ		๖๐	
โต๊ะเขียนหนังสือ โต๊ะ ๑ วรรณ		๑๖	
ลิ้นแฉก ลิ้นแฉก ๑ วรรณ		๕๐	
โต๊ะล้างหน้า โต๊ะ ๑ วรรณ		๕๐	
ตู้ลำหรับใช้การ ตู้ ๑ วรรณ		๘	

ตู้ไม้ยาวอย่างดี	ตู้ละ ๒ ชั่ง ๖๐ บาท	ชั่ง	บาท	อัฐ
	๒ ตู้ เงิน	๕	๕๐	
ตู้ไม้ขนาดเล็ก	ตู้ ๑ รว	๑	๕๐	
โต๊ะแปดเหลี่ยม	โต๊ะละ ๒๐ บาท ๒ โต๊ะ รว		๔๐	
ข้าวข้างฝาใหญ่	ข้าวละ ๕๕ บาท ๒ ข้าว รว	๑	๓๐	
ข้าวข้างฝาเล็ก	ข้าวละ ๕๕ บาท ๒ ข้าว รว	๑	๓๐	
ข้าวต้มมูม	ข้าวต้ม ๑๘ บาท ๕ ข้าว รว		๙๒	
โต๊ะกลมดั่งกลาง	โต๊ะ ๑ รว		๒๘	
โต๊ะแปดเหลี่ยม	โต๊ะละ ๒๘ บาท ๒ โต๊ะ รว		๕๖	
โต๊ะครึ่งซีก	โต๊ะละ ๒๐ บาท ๒ โต๊ะ รว		๔๐	
ม้าเท้ากลิ้ง	ตั้งตามหว่างเสา ม้าละ ๖ บาท			
	๑๒ ม้า รว		๗๒	
รวมซ่อมแซมจ้างเงินทำทั้งสิ้น	เงิน	๗๖	๓๔	๕๕

การซ่อมแซมแลสร้างเครื่องแต่งเครื่องใช้สำหรับหอพระสมุด ถ้า
 เจริญในเดือน พฤษภาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๐๘ นี้ จึงได้จัด
 หอพระสมุด ล้วนชั้นล่าง ให้เป็นห้องสมาชิกพักห้อง ๑ ห้อง
 ไว้สมุด ๒ ห้อง ห้องเขียนห้อง ๑ ชั้นบนจัดเป็นห้องสำหรับ
 สมาชิกประชุมกันห้อง ๑ ห้องไว้หนังสือพิมพ์ข่าวห้อง ๑ ห้อง
 อ่านหนังสือ แลไว้สมุดด้วยห้อง ๑ ห้องสำหรับกรรมลัมปากประชุม
 กันห้อง ๑ มีห้องสมุดมากขึ้นกว่าแต่ก่อนห้อง ๑ ห้องหนังสือพิมพ์

เพิ่มขึ้นห้อง ๑ ห้องประชุมเพิ่มขึ้นห้อง ๑ กับมีที่อ่านหนังสือเพิ่มขึ้นด้วย

เครื่องแต่งต่าง ๆ ที่ได้รับ

เครื่องประดับเป็นของใต้ถ่อหอพระสมุด ได้รับพระบรมรูป
ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระเครื่องต้น เขียนด้วยดี
น้ำมันมีกรอบ (พระบรมรูปองค์นี้ คือแผ่นเดิมที่ช่างมาจำลองได้ไปเป็น
แบบทำพิมพ์เป็นอันมากนั้น) ตัดไว้ที่ห้องสมาชิกประชุม ๑ รูปภาพ
ต่าง ๆ เขียนด้วยสีน้ำมันมีกรอบ ติดไว้ที่ห้องบันไดเล็ห้องหนังสือพิมพ์
ขาว ๑๐ รูป เหล่านี้เป็นของพระราชทานเพิ่มเติม ก็ด้วยลายคราม
ตั้งไว้ที่ห้องบันได ๕ ก็ เจ้าพระยามหินธกรศักดิ์อำนวยการให้

พระบรมรูปในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๑ ใน
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๑ เครื่องสืบแผ่นด้วยมีกรอบตั้ง
ตั้งไว้ในห้องสมาชิกประชุม พระยาพิพัฒน์โกษาให้ พานแก้วเชิง
กะไหล่เงินสำหรับจัดดอกไม้ ๓ พาน พระสีลาพิลมุทให้ กรอบโคลง
วชิรญาณสุภาสิต พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นดำรงราชานุภาพ
ประทานกรอบ ๑ พระเจ้าน้องยาเธอพระองค์เจ้าไวยนัยมงคล ประ
ทานกรอบ ๑ หม่อมเจ้าประภากรให้กรอบ ๑ พระศรีภานุภักดิ์
ให้กรอบ ๑ นายจ่านราชกิจให้กรอบ ๑ พระเจ้านวรวงษเธอ
กรมหมื่นสฤติย์ดำรงสวัสดิ์ แต่งโคลงการฉลองหอพระสมุด เข้า
กรอบมาให้ติดไว้ที่ห้องหนังสือพิมพ์ขาวกรอบ ๑

เครื่องใช้ของเก่าที่ใช้ไม่ได้

เครื่องใช้แต่ละเครื่องแต่งของเก่า ซึ่งเป็นของระบาค กราบ-
มัจฉมตุลขอมมาบ้าง เป็นของหอพระสมุทบ้าง ได้จำหน่าย
ไปไว้ใช้ราชการที่อื่น ๆ มีรายบาวุธดังนี้
แก้อื้อเบาะทำมาแต่ยุบ เป็นของหลวงพระราชทานหอพระสมุท
ไว้แต่เดิม ชุด ๑ นาฬิกาปาริศ ของระบาค ๑ จำหน่ายออกฝึก
กรมพระอาลักษณ์

แก้อื้อเบาะทำเมืองนี้ ของระบาคชุด ๑ จำหน่ายไปโรงพยาบาล
แก้อื้อแลโต๊ะไม้แดง ไม้ชำฉาทำมาแต่เมืองจีน ของระบาคชุด ๑
จำหน่ายไปพนักงานมิวเซียม

เตียงไม้ชำฉาทำมาแต่เมืองจีน ๑ ตู้ไม้ทำเมืองนี้ ๒ แก้อื้อไม้
๕ นาฬิกาปาริศ ๑ ของระบาค จำหน่ายออกฝึกกรมศึกษาธิการ
ตู้ไม้ทำเมืองนี้ ของระบาค ๑ จำหน่ายไปโรงอักษรพิมพ์การ ยังเหลือ
พัด ๕ รูปพิมพ์ ๖ โคมชำรุดใช้ไม่ได้ ๓

หอพระสมุทวชิรญาณ ที่ได้ตั้งขึ้น แลที่ได้ย้ายมาอยู่ณะหอใหม่นี้
ทั้งที่ได้มีเครื่องใช้เครื่องแต่ง ที่ได้มีอยู่แต่ก่อน ๆ ก็เพราะอำนาจพระ
มหากษัตริย์ แลกำลังพระราชทรัพย์ พระราชทานมาเนื่องๆ แต่ถึงกระ
นั้นหอพระสมุทยังไม่เรียบร้อย ถึงแต่ควรจะนับว่าเป็นที่ให้เจริญความ
ยินดี ของกรรมลัมปาติก แลลมาชิก ทั้งบรรดาผู้ซึ่งจะไปมาทั้งปวงได้

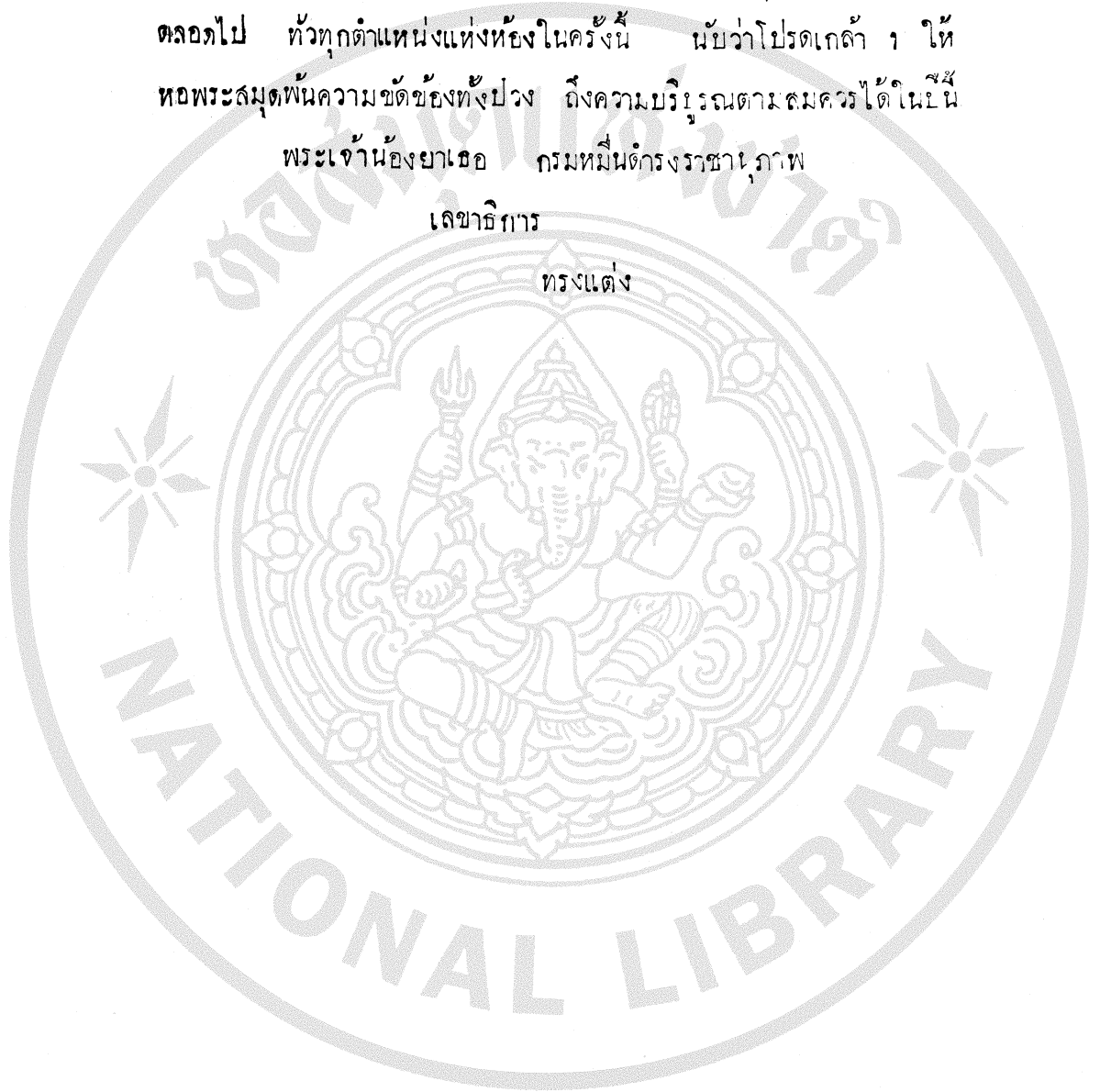
การที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ซ่อมแซมหอพระสมุท แล

๑๕๓

ให้สร้างเครื่องใช้เครื่องแต่ง แดพระราชทานสมุเดมาจัดไว้บะบาย
ตลอดไป ทั่วทุกตำแหน่งแห่งที่ยังในครั้งนี้ นับว่าโปรดเกล้าฯ ให้
ทอดพระสมุทพินความขัดข้องทั้งปวง ถึงความบริบูรณ์ตามสมควรได้ในนี้
พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นจันทรงสุชาภาพ

เลขาธิการ

ทรงแต่ง

การทดลองห่อพระสมุด

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริว่า ห่อพระสมุดซึ่ง
 ญาณได้ตั้ง ขึ้นด้วยกำลังแรงของสมาธิช่วยกันจัดการลงมาได้ถึง
 ๘ ปี ถึงแม้ว่าการสิ่งใดที่ขัดข้องเหลือกำลังสมาธิ ได้ทรงพระกรุณา
 โปรดเกล้าฯ ทรงทูลบำรุงมาด้วยพระราชทรัพย์ และ พระบรมราชา
 ูปภาพ ให้สำเร็จตลอดไปได้ นับเป็นอเนกประการแล้วก็ดี
 การก็ยังบกพร่องไม่บริบูรณ์ได้เต็มที่ จนในปีที่ผู้ทรงพระราชอุสาห
 รับแทนที่สถานายก เป็นพระราชฤๅษีโดยพระองค์เอง แลพระ
 ราชทานพระราชทรัพย์ทั้งสิ่งของเพิ่มเติมอีกเป็นอันมาก จัดการห่อพระ
 สมุดที่ยังบกพร่องอยู่แต่ก่อนจนบริบูรณ์พร้อมเพรียงได้ถ้วนทุกอย่างในปี
 การที่ห่อพระสมุดมีความเจริญนี้ว่าบริบูรณ์ได้มั่งได้ดังนี้แล้ว ก็เป็น
 ธรรมดาย่อมจะเป็นความยินดีของบรรดาสมาธิ ซึ่งได้ลงทุน
 แลออกน้ำพักน้ำแรง จัดการห่อพระสมุดมาด้วยทั้งนี้ เพราะ
 เหตุนี้สมควรที่จะมีการประชุม ให้สมาธิทั้งปวงได้พบปะกันเป็น
 การใหญ่สักคราวหนึ่ง ให้ได้แสดงให้เห็นว่าการที่สมาธิได้ออกแรง
 ลงทุนตั้งใจจัดการห่อพระสมุดจนมา แม้แต่พอประมาณไม่เหลือบ่า
 กว่าแรงเพียงใด ก็มาเป็นประโยชน์ใหญ่ได้ถึงปานนี้

อนึ่งห่อพระสมุดซึ่งญาณนี้ แต่ตั้งมาถึง ๘ ปี ก็ยังไม่ได้มีระ
 ดมการทดลองอย่างหนึ่งอย่างใด การที่จะประชุมสมาธิกัน

ถ้าเป็นการประชุมพร้อมกัน มีคณะกรรมการฉลองหอพระสมุดด้วยแล้ว
ก็ย่อมจะสมควรเป็นอย่างยิ่ง

ทรงพระราชดำริเห็นว่า วันที่ ๑๕ เดือนพฤษภาคม เป็นวัน
ตรงกับวันมงคลสมัยบรมราชาภิเษก ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ซึ่งหอพระสมุดนี้ได้ตั้งขึ้นโดยเฉพะพระบรมราชานามากิโดย
แลพระเกียรติคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์นั้น จึงได้
โปรดเกล้าฯ ให้กำหนดการฉลองหอพระสมุดลงในวันที่ ๑๔ และที่ ๑๕
เดือนพฤษภาคม ก็แลการฉลองหอพระสมุดวิญญูณ ที่ได้
โปรดเกล้าฯ ให้กะเป็นรายการต่าง ๆ ซึ่งจะได้พรรณาดำเนินใน
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตั้งพระราชกฤษฎีกาประสงค์เป็น ๓
ประการ คือประการที่ ๑ จะจัดการฉลองหอพระสมุด ให้เป็นการ
ครั้งแรกนี้พิเศษสมควรแก่พระเกียรติยศของหอพระสมุด จึงดำรง
พระบรมราชานามากิโดยของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน แลเป็นที่ประชุม
ของสมาชิก ล้วนแต่เป็นผู้มีบัณฑิตทั้งสิ้น

ประการที่ ๒ การฉลองหอพระสมุด จะจัดให้เป็นไปด้วยความสา
มัคคีพร้อม.พริ้งของสมาชิกเป็นที่ตั้ง มิให้เป็นการฉลองของหลวง
ฤๅลัทธิแต่ทำพอเป็นพิธี โดยพระราชประสงค์ในส่วนนั้น แม้แต่ที่
ตั้งพระพุทธรูป ก็มีได้โปรดให้ตั้งพระแท่นมณฑลธูปเทียนตามเคย
ใช้ในราชการ คู่พระราชทานโต๊ะเครื่องลายครามลายมังกร ๕ เล็บ
ขนาดใหญ่ของหลวงยกมาตั้ง แลการอื่น ๆ ที่จัดก็ให้แย่งเฉลี่ย
หน้าที่ให้สมาชิกได้มีส่วนช่วยเกื้อกูลคณะกรรมการฉลองนี้ด้วยทั่วกัน

ประการที่ ๓ พระราชทานอุระในตำแหน่งผู้แทนสภานายก พร้อม
ด้วยกรรมสัมปาทิกจะต้องคิดกะเนียบการที่จะตั้งทำให้เป็นหน้าที่ กรรมสัม
ปาทิกเหล่านี้ที่สมาชิกให้ทั่วกันนั้น ก็ทรงพระราชดำริห์ ะการโดยระวัง
ไม่ให้สมาชิกได้รับความเดือดร้อน ฤๅที่จะต้องเลือกเปรียบเทียบกันด้วย
การขาดทุนเปลืองแรงประการใด การถึงใดซึ่งทรงพระราชดำริห์
เห็นว่าจะเหลือกำลัง ก็ทรงรับเป็นพระราชภาระทั้งสิ้น

รายการที่ได้จัดฉลองหอยพระสมุด มีการบำเพ็ญกุศลมงคลพิธี ทั้ง
การประดับตกแต่ง แลกรรมหระศพต่าง ๆ หลายอย่าง กล่าว
โดยสังเขป คือการแต่งหนังสือวิญาณสุภาลิตอย่าง ๑ การแต่งหอย
พระสมุดอย่าง ๑ การลวดมนต์เลี้ยงพระอย่าง ๑ การประกวด
ฝีมือร้อยดอกไม้สดอย่าง ๑ มีหินพาทย์วงใหญ่อย่าง ๑ มี
ประชุมออกบ้านขายของอย่าง ๑ เล่นละครเทียเตมร้อยอย่าง ๑ เลี้ยง
สมาชิกอย่าง ๑ จะพรรณนาต่อไปโดยพิสดาร ดังนี้

หนังสือวิญาณสุภาลิต

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริห์เห็นว่า ธรรมเนียม
กรรมการฉลอง ที่มีการเล่นต่าง ๆ คือโซ่หนึ่งครุเป็นต้น เป็นของ
สนุกนี้ครั้งนั้นก็จริงอยู่ แต่ชั่วคราวเดียวแล้วได้เลิกละหายไป
การฉลองหอยพระสมุดคราวนี้ ควรจะมีของสำคัญเป็นเกียรติยศการ
ฉลองให้ปรากฏอยู่ต่อไปภายหน้า จึงโปรดเกล้า ฯ ชักชวนให้สมาชิก
กล่าวสุภาลิตต่าง ๆ เขียนลงไว้ตามใจรักคนละท่อน ๑ รวบรวมลงพิมพ์

ด้วยทุนของหอพระสมุด เป็นเล่มสมุด เรียกว่าฉวีญาณสุภาสิต
ทรงพระราชนิพนธ์ อารัมภพจน์ ไว้ในเบื้องต้นด้วย พระราชทาน
แก่สมาชิก เมื่อวันฉลองหอพระสมุดทั่วกัน สมุดฉวีญาณ
สุภาสิตที่เหลือ ก็โปรดเกล้าฯ ให้จำหน่ายตามสมควรแก่ราคาต่อไป
สุภาสิตของสมาชิกที่ยังไม่ส่งมาทัน แลของสมาชิกที่ยังไม่ได้ส่ง
มานั้น จะรวบรวมลงพิมพ์เป็นเล่มที่ ๒ ต่อไป แลการลงพิมพ์
หนังสือฉวีญาณสุภาสิตนี้ โปรดเกล้าฯ ให้เลขาธิการพระฤทธิ
บรรณารักษ์และผู้ช่วยบรรณารักษ์ ช่วยกันจัดการลงพิมพ์ที่ศึกษา
พิมพ์การทั้งกลางวันกลางคืน เพื่อให้แล้วทันกำหนด แล
กรมอักษรพิมพ์การได้ช่วยรับแบ่งไปเรียบร้อยแล้ว

การแต่งหอพระสมุดฉวีญาณ

การแต่งหอพระสมุดในคราวฉลองนี้ ได้โปรดเกล้าฯ ให้เลขาธิการ
เป็นเจ้าหน้าที่จัดการ จัดห้องสำหรับประชุมสมาชิกชั้นบนเป็นห้อง
พิธีมีการสวดมนต์เลียบพระหิ้ง ๑ ห้อง ชั้นบนสำหรับอ่านหนังสือ
แลห้องสำหรับกรรมสัมปาทิภาสา จัดเป็นที่พักของสมาชิกฝ่ายใน
๒ ห้อง จัดห้องหนังสือพิมพ์ชั้นบนกับห้องไว้สมุดชั้นล่าง แลห้อง
พักสมาชิกชั้นล่าง เป็นห้องสำหรับพักสมาชิกฝ่ายหน้า ๔ ห้อง
การแต่งหอพระสมุดในคราวฉลองนี้ ถ้าใครยกได้โปรดเกล้าฯ ให้
ซ่อมแซมหอพระสมุด แลสร้างเครื่องใช้เครื่องแต่งพร้อมบริบูรณ์แล้ว
จึงไม่ยั้งชวนช่วยจัด การเพิ่มเติมกว่า การที่จะให้เป็นปรกจิของพระ

สรุพออกไปอีกก็มากนัก การเพิ่มเติมที่ต้องจัดนั้น ก็มีแต่การ
 ประดับด้วยกระดางต้นไม้อย่าง ๑ ติดโคมไฟอย่าง ๑ จัดที่
 ห้องสวนมนต์เลี้ยงพระอย่าง ๑ จัดที่ห้องพักรักษาไข้ในอย่าง ๑
 เท่านั้น ต้นไม้กระดางที่ประดับตามบันไดตามหน้าต่างต่างแตรตั้งลง
 พนักนั้น พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นสรรพสาตรศุภกิจ อธิบดีพระ
 ราชอุทยานสราญรมย์ ได้ให้เจ้าพนักงานจัดมาตั้งประดับประดา
 ด้วย ต้นไม้หลายร้อยกระดาง บรรดาโคมไฟฟ้าที่จุดตลอดภายใน
 หอพระมุกตทุกห้อง แลโคมไฟอย่างใหญ่ที่จุดในสนามหน้าหอพระ
 มุกตด้วยนั้นเป็นของหลวง เจ้าพนักงานยุดภักดิ์ในกรมยุดภักดิ์
 วิชาการจัดมาช่วย แลเจ้าพนักงานโรงกระลาปน์ก็ทำการติดไฟใช้
 จักรเครื่องสูบน้ำช่วยหมุนทำไฟฟ้าให้ตลอดงาน ในห้องที่สวนมนต์
 เลี้ยงพระนั้น โปรดเกล้าฯ พระราชทานโต๊ะใหญ่เครื่องลายครามลาย
 มังกร ๕ เล็บโต๊ะ ๑ ยังโต๊ะเครื่องเครื่องลายคราม ๒ โต๊ะ
 รวม ๓ โต๊ะ ให้มาตั้งรองพระพุทธรูป ขวดยลายสวรรค์โลกยืน
 ขนาดใหญ่ บั๊กดอกไม้วางพระเจ้าบรมมหารัชมัยิกาเธอ กรมสมเด็จพระ
 พระสุดำรัตนราชประยูรทรงทำอย่างประณีตเหมือนบั๊กดอกไม้จริง พระ
 ราชทานให้มาตั้งคู่ ๑ ฉ�ลาดน้ำพระเกี้ยวเป็นของสรวานียกร
 จัดมา การวงลายสิญจน์ ตั้งบาตรน้ำมนต์บาตรทราย แลตั้ง
 พระแท่นที่ประทับทรงนมัสการ แลตั้งอาสนสงฆ์เหล่านั้ ได้
 ขอให้เจ้าพนักงานจัด ส่วนห้องที่พักรักษาไข้ในนั้น พระมณีนแลผ้า
 ผลิตเป็นของเลขาริการ แลสรวานียกรจัดมา โต๊ะหมุนได้อย่างย่อม

สำหรับ รong พานหมากเสวยหลาย โต๊ะ เป็นของพระเจ้าน้องยาเธอกรม
หมื่นสรรพลาตรศุภกิจ ประทานยืมมาตั้ง

การแต่งหอพระสมุดต้องอาไศรยกำลังโยธาทำการยกขนสิ่งของ แต่
การบัดกวาดทั้งปวงด้วยเป็นอันมาก คนทำการโยธาทั้งปวงนี้ ได้อา
ไศรยนายไพร่กรมต่าง ๆ ต่อไปนี้ คือ พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่น
ประจักษ์ศิลปาคมเสนาบดีว่าการกรมวัง ได้ให้พวกเด็กชามาช่วย
พวก ๑ พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นอดิศรอุดมเดช ผู้บังคับการ
กรมทหารมหาดเล็ก ให้ทหารมหาดเล็กมาช่วยพวก ๑ พระเจ้า
น้องยาเธอกรมหมื่นสรรพสิทธิประสงค์ ผู้บังคับการกรมทหารหน้า
ให้ทหารหน้ามาช่วยพวก ๑ พระเจ้าน้องยาเธอพระองค์เจ้าวิวัฒนนาถวงษ์
ผู้บังคับการกรมทหารรักษาพระองค์ ให้ทหารรักษาพระองค์ มาช่วย
พวก ๑ พระวรวงษ์เธอพระองค์เจ้าจรจรัสวงษ์ แทนผู้ช่วยบัญชา
การกรมทหารเรือ ให้ทหารเรือนายไพร่มาช่วยพวก ๑ หม่อม
เจ้าวัฒนาผู้บังคับการกรมทหารรักษาพระราชวัง ให้ทหารรักษาพระ
ราชวังมาช่วยพวก ๑ พระยามหามุนีผู้บังคับการกรมทหารฉีพาย
ให้ทหารฉีพายนายไพร่มาช่วยพวก ๑ เลขาธิการ เสรฐัญญิก แด
สารนิยกร ผู้ช่วยสารนิยกร ก็ได้จัดพนักงานในกรมศึกษาธิการ
ในกรมอพพิศหลวง กรมมิวเซียม แดกรมศุภการมาช่วยเป็นอัน
มาก สมาชิกที่ได้มาช่วยด้วยกำลังคนเชิงก็มีหลายคน คือ
พระยาโชฎีการาชเศรษฐี ๑ พระตำรวจรักษา ๑ พระบริบูรณ์โกษา
กร ๑ รวม๓ มาช่วยจัดเครื่องโต๊ะจีน เจ้าหมื่นสรรพพศุภกิจ ๑
พระจินดาจักรัตน์ ๑ หลวงกำจัดไพรินทร์ ๑ หลวงศิลาตรา ๑

หลวงราชตรูรักษ ๑ หลวงพิทักษ์มานพ ๑ นายร้อยโทหม่อม
ราชวงษสนิท ๑ รวม ๘ มาช่วยแต่งทหพระสมุต พระณดง
คุลกกฤตย์ ๑ หลวงพินิจวิเทศภักดิ์ ๑ นายกวต หุ้มแพร ๑
นายฝั่ง มหาดเล็ก ๑ รวม ๕ มาช่วยจัดหนังสือ หม่อมราช
วงษจิตร ช่วยการลงพิมพ์หนังสือ สมาชิกที่มีความประสงค์จะช่วย
ยังมีอีกมาก แต่หากมีการไม่พอกันจึงช่วยได้แต่สมาชิกที่กล่าวนาม
มาแล้วนี้ แลที่จะกล่าวตามล้งกัการอย่างอื่น ๆ อีก

การลวดมนต์ ณ เช้า

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำริเห็นว่า การฉลองทห
พระสมุตนี้ เป็นการเฉลิมพระเกียรติยศในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว เพราะเหตุนี้ ควรจะเชิญพระพุทธรูปสำคัญซึ่งเป็นของ
ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงสร้าง มาตั้งเป็น
ประธานในมณฑล จึงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานจัดกระบวนแห่
มีคู่แห่เครื่องสูงกลองชนะ แลยานมาศลามาตามรับพระสัมพุทธพรรณี
แห่มาแต่วัดพระศรีรัตนศาสดารามพระองค์ ๑ เชิญพระไชยวัฒน์สำหรับ
รัชการที่ ๕ พระองค์ ๑ พระสุวรรณลีหังค์พระองค์ ๑ พระนิรันตราย
พระองค์ ๑ มาตั้งด้วย แลเมื่อเลิกงานแล้ว ก็มีกระบวนแห่พระ
สัมพุทธพรรณีค่นไปวัดพระศรีรัตนศาสดารามอย่างที่มา พระสงฆ์ซึ่ง
เจริญพระพุทธมนต์นั้น อาราธนาพระเถระนำธรรมยุดิกาซึ่งเป็น
วิลามัญญสมาธิในหอพระสมุต ๑๕ รูป แต่มาไม่ได้ ๓ คือ พระเจ้า

บรมวงษเธอกรมพระปวเรศวริยาลงกรณ์ประจวบ ๑ สมเด็จพระวันรัต
 วัดโสมนัสวิหาร ขรา ๑ หม่อมเจ้าพระธรรมมุนีหิศาตาประชวร ๑
 พระสงฆ์วิสามัญสมาธิได้มาเจริญพระพุทธมนต์ ๑๑ รูป มีพระ
 เจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นวชิรญาณวโรรส แลสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์
 เป็นประธาน เจริญพระพุทธมนต์วันที่ ๑๔ เดือนพฤษภาคม ยืน
 พระปรัตซึ่งพระสงฆ์ สวดในการมณฑลนี้ เลือกแต่พระปรัตแควภา
 ที่ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงแต่ง แลที่โปรด
 ทรงสาธยายที่นั่น รุ่งขึ้นวันที่ ๑๕ เดือนพฤษภาคม เวลาเช้า
 ถวายอาหารบิณฑบาตแก่พระสงฆ์ ซึ่งได้เจริญพระพุทธมนต์ เมื่อวันก่อน
 ตามประเพณี แลอาหารบิณฑบาตที่ได้จัดเลี้ยงพระในคราวนี้
 เลือกทำแต่ของซึ่งเคยตั้งเครื่องแด่พระวราหฤไทยเสวย ของพระ
 บาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทั้งนั้น สาราณียกรเป็นเจ้าหน้าที่จัด
 สำรับและให้กรรมดัมปาตักแบ่งกันไปทำของเลี้ยงพระทั้งคาวหวานมา คือ
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้บำรุงทอดพระสมุด พระราชทานเข้า
 แลของปากบาตรคารว ๓ สิ่งหวาน ๓ สิ่ง พระเจ้าน้องยาเธอ
 กรมหมื่นกุศลวิเศษ อารังคักัดัดของหวานมาถวายด้วยอีกสิ่ง ๑
 ส่วนกรรมดัมปาตัก พระองค์ ๑ } ทาของคารวสิ่ง ๑ ของหวานสิ่ง ๑
 ทำน ๑ }
 ส่งมา ให้สาราณียกรกับผู้ช่วยปฏิบัติแยกลงในสำรับเลี้ยงพระ
 ยืนสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอกรมพระจักรพรรดิพงษ์ ทรงจัดของคาว
 หวานบ้างจุลกกลอง ๑๑ กลอง ส่งมาช่วยเลี้ยงพระด้วย การที่เลี้ยงพระ

นั้น เป้าพระสงฆ์ถวายพระ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงชาตร แลโปรดให้กรมส้มปาดักช่วยกันดักบาตรตามประเพณี
ทำธารณะกันตามบ้าน แลโปรดให้พระบรมวงศานุวงษช่วยกันปฏิ
บัติพระเป็นการวันเรึงเรียวร้อย จัดว่าไม่มีการเลียงพระแห่งใดจะ
วิเศษโดยความประณีตยิ่งไปกว่าคราวนี้ได้

ส่วนของไทยทานถวายพระนั้น ไม่ได้จัดถวายในส่วนของทอด
พระสมุด เพราะทรงพระราชดำริเห็นว่าพระสงฆ์ซึ่งมาเจริญ
พระพุทธมนต์แลรับอาหารบิณฑบาต ก็ล้วนแต่เป็นสมาชิก ควรนิยม
ว่า ต้องมีกิจส่วนนี้ นวยสิวลิติมงคลแก่ทอดพระสมุดในการฉลองคราวนี้
แต่เมื่อคืนวันที่ ๑๕ สยามาซึ่งได้จัดร้านมาขายของต่าง ๆ นับแต่พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นต้นไป ได้จัดสิ่งของต่าง ๆ ถวายแก่พระ
สงฆ์วิสามัญสมาชิกรูป ๑ ได้รับสิ่งของมีรายชื่ดังนี้

พระบรมรูปทรงเครื่อง	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวถวาย
ขวดพื้มเสนาบับจิ๋ว	สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชเทวีถวาย
ห่อสิ่งของฉลากต่าง ๆ	สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ ถวาย
โคมแฟร์	พระนางเจ้าพระบรมราชเทวีถวาย
หมากพลูบุหรี	{ พระอรรคชายาเธอ พระองค์เจ้าอุบลรัตน์ นารีนาคถวาย

กรอบกระดานกั้น สุภาลิต	พระอรรคชายาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลี ภิมย์ ถวาย พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นวชิรญาณวโรรส แผ่น ๑ พระวรวงษ์เธอ พระองค์เจ้าอรุณนิภาคุณา กรแผ่น ๑
พักด้ามขวานเขียนโคลง แลกกลอนต่าง ๆ	สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมพระภาณุ พันธุวงษ์วรเดช ถวายองค์ละเล่ม
กาลาน	พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นนเรศวรฤทธิ์ ถวายองค์ละกำ
ขวดยานัดฤ กล้องยานัดฤ	พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าไชยานุชิต ถวาย
กลักยาดมตะกั่ว	พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นสกลิตยธำรง สวัสดิ์ ถวาย
ยาดม	พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจรรยา โรหิณีศรี ถวาย
ของฉลาก	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงซื้อที่ร้าน พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าศรีนาค
ใบชา	สวัสดิ์ ถวาย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงซื้อที่ร้าน
ใบชา	พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าดวงประ ภา ถวาย
การบูรห่อ ๑ ๆ	สมาชิกเจ้าของร้าน ๑ ถวาย

พดด้้ามจั่วเล่ม ๑ ๆ สมาชิกเจ้าของร้าน ๑ ถวาย

การประกวดฝีมือร้อยดอกไม้สด

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริว่า ประเพณีที่มี
มหกรรมการฉลอง ถูกรักษาตามบ้านเรือนแห่งใด ๆ ถ้าพอมี
กำลังจะทำได้ ก็ย่อมต้องมีพวงดอกไม้สดร้อยมาแขวนตามที่ต่าง ๆ
มีประตูลานต่างเป็นต้น เป็นธรรมเนียมดั่งนั้น และมีมือที่ร้อยพวง
ดอกไม้สดต่าง ๆ ในเวลานั้น ร้อยได้แปลกปลาดังงามวิจิตรกว่าแต่
ก่อนเป็นอันมาก ได้เคยร้อยประกวดฝีมือกันแต่พระราชมณเฑียร
ฝ่ายในมาหลายครั้ง แต่ยังไม่ใครจะได้เห็นแก่ตาของข้าราชการ
ฝ่ายหน้า ในเวลาที่จะมีการฉลองหอพระสมุทนี้ ก็เป็นคราว
ระดุดอกไม้งามบริบูรณ์ พวงดอกไม้สดสำหรับจะประดับหอพระสมุท
สมควรจะให้ทำเป็นการประกวดฝีมือได้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
กะที่ซึ่งสมควรจะประดับด้วยพวงดอกไม้สด แล้วขอแรงสามัญสมาชิก
แลภคินีสมาชิกฝ่ายในให้ร้อยพวงดอกไม้สด ประกวดฝีมือตามอย่าง
ที่เคยทำมาแต่ก่อนนั้น ออกมาประดับหอพระสมุทในวันที่ ๑๔ เดือน
พฤษภาคม มีรายบายนี้อย่างนี้

สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชเทวี ระเบียบใหญ่แขวนกลางห้อง ๑

พระนางเจ้าพระวรราชเทวี	{	ตราวชิรญาณ	๑
		ตราพระเกียรติยศ	๑

พระนางเจ้า พระราชเทวี	} ระบายใหญ่ แขนงกลาง
สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสุทธาทิพยรัตน์	
พระอรรคชายาเธอ พระองค์เจ้าอุบลรัตน์นารีนาถ	} ผ้าหลังได้ะลายมังกร ๑
สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าเยาวมาลย์นฤมล	
พระอรรคชายาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์	} ผ้าหน้าได้ะลายมังกร ๑
สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์	
เจ้าจอมมารดาเกษ	
พระเจ้าพี่นางเธอ พระองค์เจ้าโสมาวดี	} ปลายประดับกรอบพระ
พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าบุษบันบัวผัน	
พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าประภากร	} ระบายใหญ่ แขนงกลาง
พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าวราภรณ์กัญญา	
พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าประภาสวดี	
พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าประไพศรีสอาด	
พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าศรีนาคสวาท	} ระบายขนาดกลาง
พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าพวริสวดี	
พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าอรุณวดี	} ระบายขนาดกลาง แขนง
พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าประพาฬรัศมี	
พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุตรี	} ดาข่ายรวบนั้นได้
พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าบรรจพเบญจมา	
เจ้าจอมมารดาแก้ว	

ดาข่าย ๑

พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้ามยุรฉัตร	}	ดาช่ายรวบนั้นโต
พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้ากนกวรรณ		ดาช่าย ๑
พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าไข่มุก		
พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้ากนกวรรณเสนา	}	มาโดยพันเล่มนั้นโต
พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้ากนกวรรณพิมลพรหม		
พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าอรุณทิพย์		ลายรูป ๑๒ ราช
พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้านารีรัตนา	}	
พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าประติมากรรม		
พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์		พวงดอกไม้
พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์	}	แขวนหน้าต่าง ๒
พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าศิริวิไลลักษณ์		
พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าสุภาภรณ์วิไลพรหม		ลายประดับตู้ ๒๒ ตู้
พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าประไพพรรณนโรภาส	}	ดาช่ายนำตู้ใหญ่
พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าอรรณพพรนิรัชกัญญา		ดาช่าย ๑
พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าจุฑาธรรมาภรณ์		ดาช่ายนำตู้ใหญ่ ดาช่าย ๑
พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าวรลักษณาวดี	}	ดาช่ายนำตู้เล็ก ดาช่าย ๑
พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าอรพินท์เพ็ญภาค		ดาช่ายนำตู้เล็ก ดาช่าย ๑
พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้ากัทธยาภรณ์		ดาช่ายนำตู้เล็ก ดาช่าย ๑
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าดวงประภา	}	พวงดอกไม้แขวน
		หน้าต่าง พวง ๑

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ	พระองค์เจ้าสุทธาทรรค์	{	พวงดอกไม้แขวน
			น้ำตาง พวง ๑
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ	พระองค์เจ้าดวงจันทร์	{	พวงดอกไม้แขวน
			น้ำตาง พวง ๑
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ	พระองค์เจ้าพิมพ์ศิรน้อย	{	พวงดอกไม้แขวน
			น้ำตาง พวง ๑
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ	พระองค์เจ้าเนติโณม	{	พวงดอกไม้แขวน
			น้ำตาง พวง ๑
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ	พระองค์เจ้าประโลมโลก	{	พวงดอกไม้แขวน
			น้ำตาง พวง ๑
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ	พระองค์เจ้าโคกต่าง	{	พวงดอกไม้แขวน
			น้ำตาง พวง ๑
พระบรมวงศ์เธอ	พระองค์เจ้าภักทวดี		พวงดอกไม้แขวนน้ำตาง พวง ๑
เจ้าจอมมารดาทับทิม	ดาซ้ายน้ำตุงเล็ก	ดาซ้าย	๑
เจ้าจอมมารดาพิณ	ดาซ้ายน้ำตุงเล็ก	ดาซ้าย	๑
เจ้าจอมมารดาวัน	ดาซ้ายน้ำตุงเล็ก	ดาซ้าย	๑
เจ้าจอมมารดาอ่อน	ลายประดับกรอบกระเจี๊วง	กรอบ	๑
เจ้าจอมมารดาพร้อม	ลายประดับกรอบกระเจี๊วง	กรอบ	๑
เจ้าจอมมารดาหวด	ดาซ้ายแขวนประดู่ทองพระสมุท	ดาซ้าย	๑
เจ้าจอมมารดาจันทร์			
ดอกไม้สดจัดบนพาน ๑๒ พาน	กับพวงมาลัยวงฐานพระพุทธรูป		
ห้อยกรอบพระบรมรูปด้วยหลายพวง	อุปนายก ทรงจัด		

ยังสมาชิกลำยหน้าที่ได้ส่งพวงดอกไม้สดมาช่วยประดับหอพระสมุด
ก็มี คือพวงดอกไม้แขวน ของพระยาเกียรติพงษ์ ๑ ของ
หลวงทรงศักดิ์พาพงษ์ ๑ แต่สมาชิกลำยหน้าได้ส่งดอกไม้สดต่าง ๆ
มาช่วยก็มีเป็นอันมาก การที่ขอแรงให้สมาชิกลำยหน้าช่วยพวงดอกไม้
สดประกวดฝีมือครั้งนี้ ทรงพระราชนัดว่า ฝ่ายพระองค์
ต่างท่านคงจะต้องลงทุนลงแรงกันมาก ๆ ทั้งนี้ ครั้นจะรับให้
เป็นการทำมาช่วย ก็จะเป็นความเดือดร้อน แก่ผู้ลงทุนลงแรง
หรือไม่ก็นั้นก็จะเป็นการกะเกณฑ์ สมาชิกลำยหน้าให้มาก เสียเปรียบ
สมาชิกลำยหน้าไป จึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าห้องยาเธอ
กรมหมื่นสรพลาตฤภิกข แดหม่อมเจ้าประวิชัย พร้อมด้วยกรมดัม
ปาทัก ทิราศาคำดอกไม้สดที่ร้อยมานานนี้ แด่จ่ายเงินหอพระสมุด
ใช้ทุนให้ตามสมควรถ้วนทุกพวง แต่เงินรายนี้สมาชิกลำยหน้า
หลายพระองค์หลายท่าน ได้ส่งมาขอให้เป็นการบำรุงหอพระสมุด
โดยส่วนพิเศษ บัญชีรายละเอียดแจ้งอยู่ในรายงานของเทวัญ
นั้นแล้ว เมื่อได้ใช้ทุนส่วนค่าดอกไม้สดแล้ว ยังส่วนค่าแรงที่ได้
ทำการนั้น ทรงพระราชนัดว่า เห็นว่า ยากที่จะกะประมาณได้
เพราะฝีมือที่ทำได้วิจิตร ก็ต้องเปลืองแรงมาก ที่ทำหยาบเป็น
ปานกลางก็เปลืองแรงน้อยลงมา การที่จะใช้ทุนในส่วนนี้ จึง
โปรดเกล้าฯ ให้จัดเป็นรางวัล ๓ ชั้น ชั้นที่ ๑ รางวัล ๑
ชั้นที่ ๒ รางวัล ๑๐ ตำลึง ชั้นที่ ๓ รางวัล ๕ ตำลึง ให้กรม
ดัมปาทักตรวจเลือกดูพวงดอกไม้สด พวงใดร้อยเป็นอย่างวิเศษ

ก็ให้ได้รับรางวัลอย่างที ๑ พวงไฉยวิเศษ สมควรได้รับ
รางวัลที่ ๒ พวงไฉยวิเศษ สมควรจะได้รับรางวัลที่ ๓
ก็ให้จ่ายเงินทองพระสมุดรางวัลตามที่กะนั้น จำนวนพวงดอกไม้สด
ที่กรรมสมบัติกได้กะให้ได้รับรางวัล มีรายงานแจ้งอยู่ดังนี้

รางวัลที่ ๑

ตราพระเกี้ยวขอ ของพระนางเจ้าพระวรราชเทวี
ผ้าห่มโต๊ะ } ของ { พระอรรคชายาเธอ พระองค์เจ้าอุบลรัตน์นรินาค
ลายมังกร } { สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าเยาวมาลย์นฤมล
ระย้าขนาดกลาง } ของ { พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าศรีนาคทวดี
แขนกลางห้อง } { พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าทวงถวัลย์ธอ

รางวัลที่ ๒

ระย้าใหญ่แขนกลางห้อง ของสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชเทวี
ตราขวัญนาง ของพระนางเจ้า พระวรราชเทวี

ระย้าใหญ่แขนกลางห้อง ของ { พระนางเจ้าพระราชเทวี
{ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสุทธาทิพยรัตน์
พระอรรคชายาเธอ พระองค์เจ้าสวสดีภิรมย์
ผ้าห่มโต๊ะลายมังกร ของ { สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจันทราภรัทวาร
เจ้าจอมมารดาเดส

ตาข่ายนำตุ้มเล็ก ของพระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าอรพินทุ์เพ็ญภาคย์

ดาขำยน้ำต้เล็ก ของพระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าภัทรวายุวดี
ดาขำยน้ำต้เล็ก ของเจ้าจอมมารดาพิณเสว

รางวัลที่ ๓

ระย้าใหญ่เขว่น } ของ { พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าประภาศรี
กลางห้อง } { พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าวราณิรัตน์กัญญา
{ พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าประสถานศิริโส
{ พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าประไพศรีธิตา
ดาขำยรวบั้นใด ของ { พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้านางครวญอุดมดี
{ พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้ากาญจนากร
{ พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าไชยไธสง
ดาขำยน้ำต้ใหญ่ ของพระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าอัครพรนิรัชกัญญา
ดาขำยน้ำต้ใหญ่ ของพระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าจุฑารัตนราชกุมารี
ลายประทับกรอบกระเจี๊วง ของเจ้าจอมมารดาพรหม
ดาขำยแขวนประตู่หอพระสมุด ของ { เจ้าจอมมารดาवाद
{ เจ้าจอมมารดาจันทร์

การพิณพาทย์วงใหญ่

เครื่องดนตรีสำหรับประโคม ซึ่งเป็นธรรมเนียมที่จะต้องมีในการมหร
กรรมและการมหรพิศต่าง ๆ ในการฉลองพระสมุทศรวานิ
โปรดเกล้า ๑ ให้มีพิณพาทย์วงใหญ่ ขอวงพิณพาทย์ของสมาชิก

บ้าง ข้าราชการที่มีใช้มาชิกบ้าง มาประสมกันประโคน
ที่ประจำใหญ่ ซึ่งพระเจ้าเมืองยาเธอ กรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม
ให้เป็นแม่กองให้ปลูกไว้ในสนามหน้าพระสมุค ประโคนแต่เวลาเย็น
ตลอดคืนวันที่ ๑๔ ค่ำ ๑ เช้าวันที่ ๑๕ วัน ๑ ปฏิคมเป็น
เจ้าหน้าที่จัดการ มีรายชื่อของพินพาทย์ต่อไปนี้

พินพาทย์ ของสมเด็จพระเจ้าเมืองยาเธอ กรมพระจักรพรรดิพงษ์ วง ๑
พินพาทย์ ของสมเด็จพระเจ้าเมืองยาเธอ กรมพระภาณุพันธุวงษรเดช
วง ๑

พินพาทย์ ของพระเจ้าเมืองยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์ วง ๑

พินพาทย์ ของพระเจ้าราชวรวงษ์เธอ กรมขุนเบ็ดเตล็ดไพศาลโสภณ วง ๑

พินพาทย์ มหาอเล็ก พระยานรรัตนราชมานิตจัดมาช่วย ๒ วง

พินพาทย์ ของพระยาสิทธิราชเดโชไชย วง ๑

พินพาทย์ ของพระยาเทเวศรวงษ์วิวัฒน์ วง ๑

พินพาทย์ ของพระยาศรีสงครามภักดี วง ๑

พินพาทย์ ของพระยาอินทราธิบดีสิทธิราชวงษ์เมือง วง ๑

พินพาทย์ ของเจ้าหมื่นสรวรพเทธภักดี วง ๑

พินพาทย์ ของพระนามาภิธรรมาธิ วง ๑

รวม ๑๒ วงด้วยกัน และมีต้นบทตั้งเสภาหลายคน เลือกลงมา

แต่ที่เป่าผู้มีชื่อเสียงในการขับร้อง คือหลวงพิศณุเสนี นายกล่อม

การระเวก แฉางวางทองดี เป็นต้น

การประชุมออกบ้านขายของ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริเห็นว่า ในการฉลอง
หอพระสมุทระคันนี้ จะมีการประชุมใหญ่ในสมาชิกพร้อมกัน ก็
ธรรมดาที่มีการประชุมเช่นนั้น ย่อมสมควรจะมีการอย่างใดอย่าง
หนึ่ง ซึ่งจะให้เกิดความยินดีเพลิดเพลินของผู้มาประชุม มิได้
ต้องนั่งเบียดเสียด ยึดอัดเบียดหน้าอยู่ในที่อันเดียว เครื่องรื่นเริง
สำหรับการประชุมก็มีเป็นประเพณีอยู่หลายอย่างหลายชั้น ตามเทศ
ตามภาษาของชนผู้ประชุมกัน คือ ดุลครโชนหนึ่งทั้งหมักรื้อเครื่อง
ขับร้องกลอนเป็นต้น แต่เครื่องรื่นเริงเช่นเหล่านี้นั้น มักเป็น
เครื่องเบียดหน้า ด้วยมีอยู่ชุกชุมแถมได้โดยง่าย ไม่ใคร่เป็นที่
ต้องอ้ออาไวยล้นทุกโถนานของมณฑลผู้ให้ไป

จึงทรงพระราชดำริเห็นว่า การที่นัดแนะกันต่างคนต่างหา
สิ่งของใช้ของกินแลของเล่น มาออกบ้านขายแก่กันเอง เป็นการ
สนุกนุกนิกรื่น ได้เคยมีที่สวนซ้ายภายในพระราชวังคราว ๑
ก็เป็นที่ชอบใจของผู้ที่ได้ไปเป็นอันมาก แลการที่ประชุมออกบ้าน
ขายของกันดังว่านี้ ย่อมปราศจากความเดือดร้อนรำคาญโดยรอบ
ตั้งต้นแต่ผู้จัดของมาขาย ก็ไม่ต้องกะเกณฑ์ ใครจะจัดมาได้ก็จัดมา
ใครหาอะไรได้ก็ออกบ้านขายสิ่งนั้น คนทะเล็ดละน้อจะมาวมกัน
เข้าเป็นร้านแปลกปลาดได้ต่าง ๆ เติมไปหลายสิบวัน การ
ขายก็ขายตามราคาที่ชอบใจของเจ้าของร้าน ได้กำไรก็เป็นของตน

ส่วนช้างผู้ซื้อนั้นแล้ว ก็ไม่ต้องกระเกณฑ์ให้จำเป็นต้องซื้อ ใคร
 ขอบอะไรเห็นสมควรราคาจะซื้อได้ก็จึงซื้อ ไม่ยากซื้อก็ไม่ต้องซื้อ
 ผู้ซื้อเสียเงินก็ได้ของสมควรแก่ราคาไป เป็นการประคบไปด้วย
 คุณมากกว่าโทษ แลยอมให้ความสนุกสนานครึกครื้นแก่ผู้ที่มา
 ประชุมด้วยคนทุกฝ่าย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดการ
 ประชุมออกร้านขายของ เป็นมหรศพลมโภชหอยพระสมุทด้วยส่วน ๑
 แลยอมให้แต่สมาชิกเป็นเจ้าของร้าน ร้านละคนบ้าง รวมกัน
 หลาย ๆ คนที่ร้านบ้าง ตามชอบใจ สรวานิชกรแลผู้ช่วย
 ปฏิคมเป็นเจ้าหน้าที่จัดการร้านทั้งปวงนี้ ตัวร้านนั้นให้สมาชิกทำมาเอง
 ตามชอบใจก็มี ที่มาออกร้านหลวงก็โปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้า
 น้อยยาเธอ กรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคมปลุกว่านประทาน ร้าน
 ขายของต่าง ๆ ที่สมาชิกได้จัดมาในคราวฉลองหอยพระสมุทนั้น มี
 จำนวน ๗๓ ร้าน เป็นร้านขายเครื่องใช้เครื่องประดับต่าง ๆ อย่าง ๑
 ร้านเครื่องเล่นต่าง ๆ อย่าง ๑ ร้านขายของกินต่าง ๆ อย่าง ๑
 มีรายจำนวนต่อไปนี้

ร้านขายเครื่องประดับแลของใช้สอย มี ๔๘ ร้านด้วยกัน คือ
 ร้านหลวง ขายรูปภาพเขียนแลปั้นแกะสลักต่าง ๆ ๑
 ร้าน สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชเทวี ขายเครื่องหอมแลเสื้อผ้าต่าง ๆ ๑
 ร้าน พระนางเจ้าพระวรราชเทวี ขายผ้าขาวม้า แลเครื่องเงินเครื่องร้อย
 อย่าง ๆ ๑

ร้าน พระนางเจ้า พระราชเทวี ขายเครื่องใช้ต่าง ๆ

- ร้าน พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นภูธเรศธำรงศักดิ์
หม่อมเจ้านิล } ขายสิ่งของต่าง ๆ ๑
- ร้าน พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม ขายสิ่งของต่าง ๆ ๑
- ร้าน พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นสวัสดิวัดนวิศิษฎ์ ขายเครื่องยาหมู
แถมเครื่องล้าน ๑
- ร้าน พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าไชยพันธุ์ ขยายพันธุ์ ๑
- ร้าน พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าวรวรนาถ ขยายพันธุ์ ๑
- ร้าน พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าวิภาวดี ขยายพันธุ์ ๑
- ร้าน พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าวัฒนาธิราช } ขยายรูปภาพ
พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าวันนันทน์ } เขียนแผนที่
พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าเฉลิมฉัตรธำรง } เขียน ๑
- ร้าน พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ } ขายเครื่องเหล็ก ๑
หม่อมเจ้าขาว
- ร้าน พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าสุริยวงษ์ ขยายพันธุ์ ๑
- ร้าน พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าจรัสวงษ์ } ขายพันธุ์ต่าง ๆ ๑
พระนเรนทรภักดี
- ร้าน พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าปฤษฎางค์ ขยายพันธุ์ ๑
- ร้าน หม่อมเจ้าประภากร } ขยายพันธุ์ต่าง ๆ ๑
หม่อมเจ้าถังการ
- ร้าน หม่อมเจ้าประวิชัย ขยายพันธุ์ ๑

	หม่อมเจ้าวัฒนา	หมื่นนิเวศโยธิน		
	จมีนเสนาไนเวศรักษ์	หม่อมดำรงวรางกูร		
ร้าน	หลวงชำนาญจรงค์วณู	หลวงร่ำมาญประจามิตร	ขายเครื่องเงิน	
	นายร้อยเอก นายอิน	นายร้อยเอก นายปุย	เครื่องถม	๓
	นายร้อยโท นายกิจการ	นายร้อยโท นายจร		
	พระยาภาสกรวงศ์	พระมดุงสุทธกฤตย์		
ร้าน	พระตรุณรัชชา	พระอินทร์วิชา	ขายเครื่อง	
	หลวงพินิจวิเทศภัณฑ์	นายกระหุ่มแพร์	ลายคราม	๓
	พระยาอัครนภาพ	พระยาไพฑูริสมบัติ		
ร้าน	พระยาโยธาเขื่อนชลัท		ขายผ้าต่าง ๆ	๑
ร้าน	พระยาศิลป์เทพ	ขายของลาวต่าง ๆ		๓
ร้าน	พระยาเพชรขุภา			
	นายขรรค์ หุ่มแพร์	ขายกระบุงกระจาด		๓
	พระยาวิกรมการบดี	พระวรเดรศักดิ์วธู		
ร้าน	หลวงฤทธิจักรการ	หลวงวินิจวิทยาการ	ขายเครื่องดนตรี	๑
	เจ้าท้าวยุทธการ	หม่อมราชวงศ์ไฉน	เครื่องเล่นต่าง ๆ	๑
	พระยามหามนตรี	พระพรหมบริรักษ์	ขายเครื่องแก้ว	เครื่อง
ร้าน	ขุนสรชาญพลไกร		เงินเขมรมัน	๑
	พระยาอนุชิตชาญไชย	พระยานนทบุรี	ขายเครื่องนาถ	เครื่อง
ร้าน	จมีนราชามาตย์		ทองแดงของต่าง ๆ	๑

	พระยาอนุรักษราชมณฑลเชียร	จมีนจงรักษาองค์ซ้าย	ขายตุ๊ก	
ร้าน	จมีนจงรักษาองค์ขวา	นายประพาศมณฑลเชียรปลัดวังขวา	กะตา	
	จำโชนเชิดประทีปในขวา		ต่าง ๆ	๑
ร้าน	พระยาพิพัฒน์โกษา	ขายเครื่องปั้น	แลของฝรั่งต่าง ๆ	๑
ร้าน	พระยาราชวราวุธ	} ขายผ้าขาวม้า	น้ำยต่าง ๆ	๑
	พระราชพิณจชัย			
ร้าน	พระศรีภักดีสมุทร	ขายผ้าถุง	ผ้าห่มต่าง ๆ	๑
ร้าน	พระทองสุกเดช	ขายของฝรั่งต่าง ๆ		๑
ร้าน	พระบริบูรณ์โกษากร	ขายบ้านต่าง ๆ		๑
ร้าน	พระรัตนโกษา	ขายเครื่องเพชร	พลอยต่าง ๆ	๑
ร้าน	หม่อมมหาดพิศณุเดช	} ขายผ้าแลเครื่องใช้ต่าง ๆ		๑
	นายพันตรีจมีนวิชิตไชยศักดิ์อาวุธ			
ร้าน	นายจ่างรงค์ หลวงอุปนิเทศสารวัตร	} ขายของต่าง ๆ		๑
	จำชำนาญทั่วทั่ว			
ร้าน	พระจันทจักรรัตน์ หลวงกำจัดไพรินทร์	} ขายของต่าง ๆ		๑
	หลวงศิลป์สาตรา			
ร้าน	หลวงนิพนธ์มนต์วิ	} ขายเครื่องเงินแลเครื่องใช้ต่าง ๆ		๑
	ขุนศรีสาคร			
ร้าน	หลวงปฏิบัติราชประสังค์	ขายเครื่องแก้ว		๑
ร้าน	หลวงจำนงค์นฤกิจ	ขายของฝรั่งต่าง ๆ		๑
ร้าน	จำเขมงรัตติยาภุช	นายหนุมหาดีเล็ก	ขายเครื่องอาไหล่	๑

ตู้ขายของเอง ของ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ
หลวงสรยุทธโยธาทาณ ๑
ร้านบั้งบัว ของ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นสรรพศาสตร์ศุภกิจ ๑

ร้านแท่งบดลาก ของ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นนิตยรัตนามเดช ๑

ร้านหมุนดลาก ของ พระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์ ๑

เจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง

เจ้าหมื่นสรวรพเพธักัด

ร้านสอยกัลปพฤกษ์ ของ พระประมวญประมาณพล ๑

หลวงทรงศักดิ์

หลวงโยธาภิบาล

ร้านหมุนดลาก ของ พระยาสิทธิราชเดโชไชย ๑

ร้านจับดลาก ของ พระยาจำแลนบดี ๑

ร้านถ้ำมอญ ของ หม่อมเจ้าเพิ่ม ๑

ดอกรวี ของ พระยาโชฎุกราชเศรษฐี ๑

ตั้งโรงไต้

คนเข้ากรง

เล่นกับเส้

จริง ๆ

~~~~~
ร้านขายของกิน มี ๑๐ ร้านด้วยกัน คือ

ร้านขาย) พระถรรคชายาเธอ พระองค์เจ้าบุรรัตนนารีนาค) ๑

หมากยี่หวี) ของ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าเยาวมาลย์นฤมล) ๑

ร้านขาย) ของ สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมพระจักรพรรดิพงษ์ ๑

เกาเหลา)

ร้านขายข้าว แลของควา	ของ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงเทวะวงษ์วโรประการ	๑
หวาน		
ร้านขายข้าวแล ของควาหวาน	ของ พระยานรรัตนราชมานิต พระศรีบริรักษ์	๑
ร้านขายน้ำร้อนน้ำเย็นต่าง ๆ	ของ เจ้าหมื่นไวยวรนาถ	๑
ร้านขายใบชา	ของ พระนางนาพิธภักษ์ หลวงสวัสดิโกษา	๑
ร้านขายลูกกวาดต่าง ๆ	ของ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรม หมื่นสถิตย์ธำรงสวัสดิ์	๑
ร้าน ขายน้ำเลมะเนด แลโซดา	ของ พระเจ้าน้องยาเธอ กรม หมื่นสรวรพลธิประสงค์ จมีนสรักษ์สุภะจิกร	๑
ร้านขายบุหรืต่าง ๆ	ของ หม่อมเจ้าสวดี หลวงโกษากรวิจารณ์	๑
ร้าน ขายน้ำเลมะเนด แลโซดกรีม	ของ พระยาวิพิธโกศัยสวัสดิ์	๑
รวม ๓๓ ร้านด้วยกัน		

ร้านทั้งปวงที่ได้กล่าวมานี้ ปดุกเรียงกันเปนแถว เดิมไป
ในสนามระหว่างน้ำหอพระสมุดแลพระที่นั่งจักรีกริมหาปราสาทพร้อมเสร็จ

ในเวลาว่าวันที่ ๑๔ เดือนพฤษภาคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จออกทอดพระเนตร พร้อมด้วยสมาชิกฝ่ายนำ ทรงซื้อของประเดิมก่อน แล้วสมาชิกฝ่ายในออกประกาศ ชื่อของต่อไป ครั้นตอนดึกสมาชิกฝ่ายนำเที่ยวซื้อของอีกชั้น ๑ จนตลอดรุ่ง การออกบ้านขายของในคราวนี้ มีร้านมากแะจัดร้านสนุกนั้นนาน ยิ่งกว่าที่เคยมีมาแต่ก่อน ๆ ทั้งสิ้น เป็นที่เพลิดเพลินจิตใจของสมาชิกทั่วไป จนต้องพระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้มีต่อไปในคืนที่ ๑๕ อีกคืน ๑ ก็ตลอดรุ่งเหมือนกับคืนก่อน แลการที่ได้นัดประชุมออกบ้านขายของคราวนี้ แต่เดิมกำหนดแต่ว่าจะซื้อขายกันแต่ในหมู่สมาชิก ครั้นการที่จัดจัดได้เป็นอย่างดีสนุกนั้นนาน ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทว่าผู้ซื้อที่ไม่ได้เป็นสมาชิก อยากจะใคร่มีโอกาสมาเที่ยวซื้อของบ้าง อยู่เป็นอันมาก แต่ทรงพระราชดำริเห็นว่า ครั้นจะยอมให้พวกซึ่งมิใช่สมาชิก เข้ามาเที่ยวได้เปล่า ๆ การทั้งปวงนี้สมาชิกได้ลงทุนลงนํ้าพักนํ้าแรงจួយอยู่ด้วยกัน ก็จะไม่เปรียบผู้อื่น จึ่งโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งขายแก่ผู้ที่เข้ามาเที่ยวดูการมหรสพ ราคาตัวละกึ่งตำลึง ต่อผู้ใดมีตัวจึ่งจะเข้ามาได้ แลผู้ซึ่งยอมให้ซื้อตัวนั้น ก็ยังกำหนดอีกชั้น ๑ เพื่อยอมให้เป็นการปะปนมีความรื่นเริงแก่กัน ยอมให้มาชมแต่ข่าวราชการ แลบุตรภรรยาสมาชิกเท่านั้น การขายตัวหม่อมราชวงศ์ลำเริง ได้ช่วยเป็นธุระขายอีกคน ๑ เงินที่ขายได้เท่าใด ก็โปรดเกล้าฯ ให้จ่ายใช้ในการฉลองหีบพระสมุท หุ่นของสมาชิกที่จะต้อง

ออกเงินให้น้อยลง

อนึ่งเมื่อการฉลองหอพระสมุทเสร็จแล้ว สมาชิกซึ่งได้จัดร้าน
มาขายของในคราวฉลองขายได้กำไร ได้ส่งเงินส่วนกำไรมาขอให้
เป็นเงินบำรุงหอพระสมุทโดยส่วนพิเศษ ก็มีหลายพระองค์ หลายท่าน
มีรายพระนามรายชื่อ แหงอยู่ในบาญชีของเทวัญญิกนั้นแล้ว

อนึ่งอุปนายกได้รับลายพระหัตถ์ พระอรรคชายาเธอ พระ
องค์เจ้าสายสวลีภิรมย์ แสดงพระประสงค์จะประทานส่วนกำไร
ทำเป็นพื้นเพพระบัลลังก์ใหม่ลายหนึ่งลี้ข มีครบกระเจกเสร็จ ๕๐ แผ่น
คิดเป็นราคา ๑๐ ชั่งเศษ ขอให้กรรมสัมปาทิกสภา เล็ก
ศุภาสิตอย่างใด ซึ่งเห็นสมควรจะรับเป็นกรอบรูปติดห่อพระสมุท
ส่งไปถวาย กรรมสัมปาทิกสภายังกำลังหาอยู่

อนึ่งสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมพระภาณุพันธุวงษวเดช
ประทานพัดหิ้วจีวรยี่นุ่น เขียนโคลงแกลกลอนต่าง ๆ ซึ่งไว้จัดมา
ขายในวันนั้น ให้แก่หอพระสมุท ๓๐ เล่ม ได้ใช้อยู่จนบัดนี้

การเล่นละครเทียเตอร์

การที่ผู้รักชมกันเล่นทำขบถละครเทียเตอร์ คือเล่นเรื่องนิทานต่าง ๆ
ใช้พูดกันอย่างธรรมดา นั้น เป็นของได้เล่นกันเป็นคราว ๆ มาหลาย
ปีแล้ว เริ่มต้นเจ้านายได้ชักชวนกันเล่นก่อน ได้เล่นถวายตัว
ก็หลายคราว มาในภายหลังนายทหารบกชักชวนกันเล่นที่ศาลา
ยุทธนาธิการสองสามคราว

ทรงพระราชดำริเห็นว่า เป็นการผู้ชักชวนกันเล่นน้ำดู
 กว่าครุฑาัญ เช่นเล่นในการมหรสพทั้งปวง ในคราวฉลอง
 หอพระสมุดนี้ จึงโปรดเกล้าฯ ให้ขอพระราชทานฝ่ายทหาร
 เปนสมาชิกของหอพระสมุดบ้าง ยังไม่ได้เป็นบ้าง ซึ่งเคยชักชวน
 เล่นที่ศาลาอุทยานการ มาเล่นถวายตัวในการประชุมสมาชิก
 ฉลองหอพระสมุด ในคืนที่ ๑๕ เดือนพฤษภาคม
 การเล่นละครเทียเตอร์คราวนี้ โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้า
 อยู่นงยาเธอ กรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดช พระเจ้าน้องยาเธอ
 เจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์วรพินิต ทรงจัดการชักชวน พระเจ้าน้อง
 ยาเธอ กรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม เป็นแม่กองปลูกโรงละคร
 ที่สนามหญ้าใหญ่ นำพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท จัดที่ประทับ ที่ดู
 ของสมาชิกทั้งฝ่ายหน้าฝ่ายใน พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจร
 จรังสรรค์ เป็นผู้ทำเครื่องแต่งโรง ข้าราชการฝ่ายทหารซึ่งได้รับ
 ชักชวนเป็นละครมาเล่นนั้น มีรายชื่อต่อไปนี้

นายพันตรี	จมีนวิชิตไชยศักดิ์อาวุธ	กรมทหารมหาดเล็ก	๑
นายร้อยเอก	หลวงสโมสรวรพการ	กรมยุทธภัณฑ์	๑
นายร้อยเอก	หลวงราชานุรักษ์	กรมทหารรักษาพระองค์	๑
นายร้อยเอก	นายบุญ	กรมทหารรักษาพระราชวัง	๑
นายแพทย์	หลวงวิเสศโอสถ	กรมทหารรักษาพระองค์	๑
นายร้อยโท	หม่อมเจ้าชื่น	กรมทหารมหาดเล็ก	๑
นายร้อยโท	นายเกิด	กรมทหารมหาดเล็ก	๑

นายร้อยโท	ขุนพิสนท์ ยุทธการ	กรมทหารมหาดเล็ก	๑
นายร้อยโท	นายลบ	โรงเรียนนายสิบ	๑
นายร้อยโท	นายจั่ว	กรมทหารม้า	๑

การเลี้ยง

ในการประชุมฉลองหอพระสมุทครั้งนั้น โปรดเกล้าฯ ให้มีการเลี้ยงอาหารสมาชิกทั้งปวงด้วยเวลาหนึ่ง ในคืนที่ ๑๕ เดือนพฤษภาคม การเลี้ยงนี้ให้เป็นของสมาชิกลงทุนกันคนละบาท ๑ รวมกัน เว้นแต่สมาชิกฝ่ายใน เพราะได้ลงแรงอำนวยความสะดวกไม้สัด นับว่าได้ช่วยในการฉลองโดยน่ายกย่องแล้ว โปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นสรวรพลาตวรคฤภิจ แดงมื่นสุรฤทธิพิรุณไมกร เจ้าพนักงานเครื่อง จัดโต๊ะแลเครื่องโต๊ะของหลวงมาตั้งเลี้ยงสมาชิกฝ่ายหน้า ๔ โต๊ะ คือตั้งในห้องชั้นบนสำหรับประชุมสมาชิก เป็นที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับเสวยด้วยพระบรมวงษานุวงษโต๊ะ ๑ ตั้งในห้องสมาชิกพักชั้นล่าง เลี้ยงพระบรมวงษานุวงษ อีกโต๊ะ ๑ ตั้งในห้องโถงโถงชั้นล่าง เลี้ยงข้าราชการห้องละโต๊ะ จัดเลี้ยงสมาชิกฝ่ายใน ๒ โต๊ะ คือตั้งในห้องสำหรับกรรมสัมปาทิกโต๊ะ ๑ ในห้องอ่านหนังสือโต๊ะ ๑ การรับแขกเลี้ยงสมาชิกทั้งปวงนี้ ฝ่ายหน้า บรรณารักษ์กับผู้ช่วยเหรัญญิก ฝ่ายในขุนนางยกเป็นเจ้านายที่ พนักงานเลี้ยงฝ่ายหน้าโปรดให้มหาดเล็กหลวงเลี้ยง ฝ่ายในให้พนักงานข้างในเลี้ยง ถึงของ

เครื่องอาหารในการเลี้ยงพระ กรรมลัมปากได้ขอให้พระเจ้าน้อยยาเธอ
กรมหมื่นสรรพสาตรศุภกิจ ทรงจัดการ คิดเบี้ยเลี้ยงเงิน ๑๒ ชั่ง
๑๖ บาท ๕๘ อัฐ เงินที่เก็บได้แต่สามัคคีระบาท ๑ เป็น
เงิน ๒ ชั่ง ๓๐ บาท ขาดอยู่ ๘ ชั่ง ๒๖ บาท ๕๘ อัฐ
โปรดเกล้าฯ ให้จ่ายเงินหอยพระสมุดเพิ่มเติมให้ครบ

ยังการที่เลี้ยงหมากพระบุรี แด่เลี้ยงน้ำชากาแฟ น้ำแขง
โสมกริม เครื่องแก้มต่าง ๆ ที่ได้เลี้ยงสมาชิกแต่ตั้งจนตลอดงาน
แลหมากพระบุรีเลี้ยงตลอดจนถึงพวกที่มาทำกร แลพวกพิน
พาศย์ด้วย เหล่านี้ ก็นับว่าเป็นการเลี้ยง ที่ได้จัดให้มีในการฉลอง
หอยพระสมุดอีกถ้วน ๑ บรรดาหมากพระบุรีในการฉลองหอยพระสมุด
ในคราวนี้ อุปนายก เป็นเจ้าหน้าที่จัดมาทั้งสิ้น แต่โปรดเกล้าฯ
ให้จ่ายเงินหอยพระสมุดถวาย แต่หมากหมากพระบุรีซึ่งอุปนายกจัดมา
เลี้ยงสมาชิกเนื่อง ๆ ตลอดป็นั้น อุปนายก ขอให้เป็นอย่างท่านทรงช่วย
อึ่งพานลงยา พานทองมีเครื่องประดับเพชร แด่เครื่อง
ลงยาเป็นอันมาก ซึ่งได้รอมหมากพระบุรี เลี้ยงสมาชิก
ในคราวฉลองหอยพระสมุดนี้ เป็นของพระนางเจ้าพระวรราชเทวี
โปรดประทานมาให้ใช้ตลอดงาน

ล้วนพระบุรีที่เลี้ยงนั้น ล้วนแต่เป็นหรืออย่างดีที่ขอบยุบกั้น คือ
ที่เรียกว่าพระบุรีเกลียว แด่พระบุรีสะแตมภ์ เบ็ญเจริญประมาณ ๑๐๐๐ มวน
เป็นของหลวงโปรดเกล้าฯ พระราชทานมาทั้งสิ้น แด่พระอรอดชา
ยาเธอ พระองค์เจ้าอุบลรัตนนารีนาค ได้ประทานพระบุรีไชย

ต่าง ๆ เต็ม ๘ ถาดขนาดใหญ่ ประมาณยี่หกร้อยหลายพัน ให้
มาแจกแก่พนักงานที่มาช่วยทำการต่าง ๆ ใน

ส่วนน้ำร้อนน้ำเย็นต่าง ๆ ทั้งเครื่องแกงต้มเบญจเสริจที่ได้ใช้เรียง
ในคราวนี้ เป็นของเจ้าหมื่นไวยวรนาถมีแก่ใจลงทุนของตนเอง
จัดมาช่วย แลรับจัดมหาดเล็กมาช่วยเรียงเสริจนตลอดงาน

การต่าง ๆ ที่ได้โปรดเกล้าฯ ให้จัดในการฉลองหอพระสมุท
ตังพรณามาแล้วนี้ ย่อมทราบอยู่แก่สมาชิกทั้งปวงว่าเป็นสำเร็จ
ได้โดยอย่างวิเศษ สมดังพระราชประสงค์ แลระสมความประสงค์
ของสมาชิกทั้งปวงทั่วกันทุกประการ ปราบกฎการฉลองหอพระสมุท

คราวนี้ นับเข้าเป็นมหกรรมใหญ่ในบรรดาที่ได้มีมาได้คราวหนึ่ง
แลเป็นมหกรรมสำเร็จได้ด้วยความสำเร็จแลสัมฤทธิ์ผลเพียงกันโดยแท้ เมื่อ
มาคิดเทียบดูทุนแรงที่ทำการฉลองหอพระสมุทคราวนี้ คิดแต่ตาม

ที่ได้โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนภาควิชาให้แข็งแรงสมาชิกทั่วกัน ในพระ
บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้บำรุงหอพระสมุทแลในตำแหน่งผู้แทน
สภานายก ต้องเป็นพระราชธุระการทั้งปวง แลทรงตั้งเตียน

ตรวจตราการทุกแผนก ทั้งฝ่ายหน้า ฝ่ายในเป็นนิจ แต่เริ่มจนตลอด
การ ประการ ๑ ทรงพระราชนิพนธ์อาร์มภพณ์แลสุภาสิต ใน
หนังสือวชิรญาณสุภาสิต แลเมื่อการขัดข้องอันใดเกิดขึ้น ก็ทรง

พระราชนิพนธ์ประกาศ แลทรงดำรัสชี้แจงการทั้งปวง ยัง
พระราชทานของเลี้ยง แลสิ่งของทุนรอนที่ขาดเหลือทั้งสิ้น ว่า
นี้มีได้นับ ถึงสิ่งซึ่งพระราชทานโดยพระบรมราชานุภาพอีกอเนกประการ

ถึงกระนั้นก็ต้องจัดว่า ต้องรับพระราชภาระหนักยิ่งกว่าบรรดากรรมลัม
ปาติก แลสมาธิทั้งปวงเป็นที่ ๑

กรรมลัมปาติก ต้องแต่งสุภาสิตลงในหนังสือวิญาณสุ
ภาสิต แลเป็นเจ้าหน้าที่จัดการต่าง ๆ ตามหน้าที่จะต้องทำในการ
ฉลอง แลหาของเลี้ยงพระด้วย จัดเป็นต้องรับภาระหนักของ
ลงมา แต่ถึงกระนั้นก็ได้โปรดเกล้าฯ ให้ยกเว้น ไม่ต้อง
ออกเงินเฉลี่ยค่าเลี้ยงอาหารสมาธิอย่าง ๑ แลยังทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ พระราชทานที่ซารองด้วยลาดเงินกลมกาไหล่ทอง แก่

อุปนายก	ที่ ๑
เลขาธิการ	ที่ ๑
เทวัญอุก	ที่ ๑
สาราณียกร	ที่ ๑
บรรณารักษ์	ที่ ๑
ปฏิคม	ที่ ๑

พระราชทานที่ซารองด้วยลาดเงินเหลี่ยม แก่

ผู้ช่วยเทวัญอุก	ที่ ๑
ผู้ช่วยสาราณียกร	ที่ ๑
ผู้ช่วยบรรณารักษ์	ที่ ๑
ผู้ช่วยปฏิคม	ที่ ๑

แลพระราชทานแก่สมาธิ ซึ่งได้ช่วยการด้วยกำลังตนเห็นเห็นน้อย
มากอีก ๔ นาย คือ

เจ้าหมื่นไวยวรนาถ ๑

เจ้าหมื่นสรรเพชญ์ภักดี ๑

หลวงกำจัดไพรินทร์ ๑

นายร้อยโท หม่อมราชวงศ์สนิท ๑

ที่ชาติพระราชทานนี้ เป็นของในพระองค์ มิได้เกี่ยวข้องในขุน
 ของหอพระสมุด ตามัญญสมาชิกลำใน แลภาคินีสมาชิก ต้องแต่ง
 สุภาสิตลงในหนังสือจริยญาณสุภาสิต ต้องลงทุนลงแรงร้อยละ
 ดอกไม้สด ประกวดฝีมือมาประดับหอพระสมุด นับว่าต้องรับ
 การปะปนชั้นที่ ๓ ลงมา ก็ได้โปรดเกล้าฯ ให้งดเว้น ไม่ได้
 ต้องออกเงินเฉลี่ยในการเลี้ยงอาหาร แลยังโปรดเกล้าฯ ให้
 จ่ายเงินหอพระสมุดหนุนทุนค่าดอกไม้ แลรางวัลช่วยค่าแรงด้วย
 ตามสมควร

สมาชิกลำนำ ต้องแต่งสุภาสิตลงพิมพ์หนังสือจริยญาณ
 สุภาสิต แลต้องออกเงินเฉลี่ยสำหรับการเลี้ยงอาหาร คนละบาท ๑
 วิสาหมัญญสมาชิก ก็ต้องมาเจริญพระพุทธรูปมณฑลได้รับบริโภคน
 อาหารบิณฑบาต ที่กล่าวมานั้นตามการที่ได้โปรดเกล้าฯ ให้กะให้
 สมาชิกได้มีส่วนช่วยอำนวยความสะดวกทั่วถึงกัน บรรดาที่พอจะทำได้ ยัง
 การที่กรมสมัปาทิกแลสมาชิกได้ช่วยด้วยความสมัครเต็มใจ
 จากที่จำเป็นในหน้าที่ ๆ ก็จะมีอีกเป็นอันมาก ได้พรรณารายการ
 แลรายพระนาม รายชื่อมาข้างต้นแล้ว

ที่ได้ส่งเงินมาขอช่วยในการฉลอง เป็นการเพิ่มเติมพิเลศ

ก็มีหลายท่าน มีรายชื่อบุคคลมีบาปอยู่ ในบาปของเทวัญญิก
นั้นแล้ว

ยรัสมาชิกบรรดาที่ ได้จัดร้านขายของมาตั้งอีกเป็นอันมากนั้น ก็
นับเป็นส่วนที่ได้ช่วยด้วยความสมัครทั้งนั้นเหมือนกัน เมื่อระกล่าวแต่
โดยย่อแล้ว ความพร้อมเพรียงเต็มใจ จะทำให้มียิ่งไปกว่า
คราวนี้เป็นอันไม่มี เพราะพระบารมีแลพระอสุภะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ส่วน ๑ เพราะความนิยมเต็มใจของสมาชิกทั้งปวง
ส่วน ๑ เท่านั้น เป็นเหตุให้การฉลองพระสมุทสำเร็จได้ดังที่เป็น
มาแล้ว

พระเจ้านั่งยาเธอ กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ
เลขาธิการ ทรงแต่ง

NATIONAL LIBRARY

การใช้เงินรับจ่าย

จำนวนเงินที่ได้รับแลได้จ่ายในปีนี้ได้มีรายประมาณเงิน
บำรุงที่จะได้แลรายจำนวนตัวเงินที่เก็บได้ แลเงินนอกจากการบำรุง
มีขายหนังสือพิมพ์ เป็นต้น แลเงินบำรุงหอพระสมุดที่ค้างจำนวนก่อน ๆ
แลเงินที่ได้ในการฉลองหอพระสมุดกับเงินรายจ่ายประจำเดือนแลจ่ายเป็น
ครั้งเป็นคราว แลเงินจ่ายในการฉลองหอพระสมุด เงินจำนวน
ทั้งปวงที่ว่ามานี้ มีรายละเอียดชัดเจนต่อไปนี้

เงินรับ

จำนวนเงินประมาณที่จะได้จากสมาชิกที่จะช่วยบำรุงหอพระสมุดวิชา
รญาณในปีที่แปดนี้คิดตามตัวสมาชิก คือสามัญสมาชิก ๕๑ ภาคี
สมาชิกในปีที่เจ็ด ๒๕๐ กับภาคีสมาชิกที่ขึ้นใหม่ในปีที่แปด ๑๑๗
งดไว้เก็บเงินในปีหน้า เพราะเข้าเป็นสมาชิกเมื่อจวนจะเปลี่ยนปี ๘
คงคิดแต่ ๑๐๙ กับภาคีนี้สมาชิก ๓๖ รวมเป็น ๕๓๖ คิดประมาณ
เงิน ๑๐๙ ชั่ง แต่เงินที่กำหนดไว้แล้ว สมาชิกได้ส่งแล้ว เป็น
เงิน ๑๐๐ ชั่ง ๘ บาท ๘ อัฐ เงินเหล่านี้ที่สมาชิกส่งเกินกว่า
๒๐ บาทก็มีโดยมาก ดังจะมีรายแจ้งต่อไปข้างหน้า เงินที่ยังเก็บ
ไม่ได้เพราะสมาชิกไม่ได้อยู่ในกรุงเทพ ฯ ต้องไปราชการทางไกล

บ้าง ที่ผิดเพี้ยนไปบ้าง คงค้างอยู่ ๙๒ จำหน่ายสมาชิก
ที่ยังไม่ได้ส่งเงิน สิ้นชีพเสีย ๑ จำหน่ายออก ๑๐ คงยังค้าง ๗๑
ประมาณเงิน ๑๗ ชั่ง ๖๐ บาท

อนึ่งเงินรายอื่นที่นอกจากเงินบำรุงหอพระสมุดในบั้นนี้มีอีกบ้าง มีจำ
นวนต่อไปนี้

ขายหนังสือพิมพ์ วิจารณ์วิเทศ ๑๐ ฉบับ ๒ ชั่ง ๕๐ บาท .....

ขายหนังสือพิมพ์รายฉบับแลหนังสือพิมพ์เดือน ๕๓ บาท ๑๘๖๖

เงินเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ มีเงินค่าปรับสมาชิก

ยืมหนังสือเกินกำหนด

เป็นต้น

} ๑ ชั่ง ๓๑ บาท ๑๖๖

รวมเป็นเงิน ๔ ชั่ง ๕๕ บาท ๓๕๖

อนึ่งสมาชิกที่ยังไม่ได้ส่งเงินบำรุงหอพระสมุดค้างอยู่แต่ปีก่อน ๆ ก็
ได้นำเงินมาส่งโดยมาก มีจำนวนดังจะแจ้งต่อไปนี้

ปีชานล้มอุทศศก	๑๕๕๐	.....	๑๐ บาท ๑๖ อัฐ
ปีเกาะเอกศก	๑๕๕๑	๑ ชั่ง ๕๖ บาท	
ปีมโรงโทศก	๑๕๕๒	๑ ชั่ง ๑๙ บาท ๑๖ อัฐ	
จำนวน ปีมเสงตรีศก	๑๕๕๓	ปีที่ หนึ่ง	๖๒ บาท ๑๖ อัฐ
ปีมเมียจัตวาศก	๑๕๕๔	ปีที่ สอง ๑ ชั่ง	๕๐ บาท ๕๖ อัฐ
ปีมแมเบญจศก	๑๕๕๕	ปีที่ สาม ๑ ชั่ง	๔ บาท ๑๖ อัฐ
ปีวอกฉศก	๑๕๕๖	ปีที่ สี่ ๓ ชั่ง	๒ บาท ๔๘ อัฐ
ปีภสัฏศก	๑๕๕๗	ปีที่ ห้า ๑๓ ชั่ง	๗๑ บาท ๒๕ อัฐ

๑๙๕

จำนวน บัณฑิต ๑๒๔๘ ปีที่หก ๑๘ ชั่ง ..
บัณฑิต ๑๒๔๘ ปีที่เจ็ด ๒๔ ชั่ง ๒๐ บาท ..
รวมเป็นเงิน ๖๑ ชั่ง ๔๗ บาท ..

หนึ่งเมื่อโปรดเกล้าฯ ให้มีงานฉลองพระสมุทวชิรญาณ
เมื่อเดือนพฤษภาคม ก็ได้รับเงินเป็นส่วนพิเศษเพิ่มขึ้นอีกเป็นอันมาก มี
รายดังต่อไปนี้

เงินสมากช่วยในการฉลอง ๑๐๑ ชั่ง ๔๐ บาท ..
เงินกำไรร้านขายของ ๒๒ ชั่ง ๕๔ บาท ๕๔ อัฐ
ขายตัวเข้าของตามร้าน ๑๗ ชั่ง ๒๔ บาท ..
ค่าแรงดอกไม้ที่สมากฝ่ายในส่งไว้บำรุง ๕ ชั่ง ๗๓ บาท ๑๒ อัฐ
ค่าเลี้ยงอาหารเวลาค่ำ ๒ ชั่ง ๗๐ บาท ..
ค่าหนังสือวชิรญาณตุลาคีต } ..... ๖๕ บาท .....
หลังแขง ๒๖ เล่ม }
ค่าหนังสือวชิรญาณตุลาคีต } ..... ๓๑ บาท ๓๕ อัฐ
หลังอ่อน ๒๑ เล่ม }
รวมเป็นเงิน ๑๕๐ ชั่ง ๓๔ บาท ๔ อัฐ

รวมเงินรายรับทั้งสิ้นที่ได้รับตัวเงินในปีนั้น ๓๑๖ ชั่ง ๕๗ บาท
๔๖ อัฐ

จำนวนเงินที่ได้ใช้จ่ายใช้การประจำปีนี้ มีราย

แจ้งต่อไปน้

เลขานุการเบิกเงินเดือนเสมียน ๑๔ ชั่ง ๔๘ บาท ๑๖อัฐ
 เลขานุการเบิกเงินค่าตัวตราไปรษณีย์ ๕ ชั่ง ๓ บาท ๔อัฐ
 ประมุขเบิกเงินค่าคนใช้เลขของบริโศค ๕ ชั่ง ๖๑ บาท ๕๘อัฐ
 สภานายการเบิกเงินค่าหนังสือพิมพ์ ๔๔ ชั่ง ๒๙ บาท ๑๖อัฐ
 รวมจ่ายการประจำเดือน ๖๙ ชั่ง ๖๓ บาท .....

เงินที่ไม่ได้จ่ายประจำเดือน แต่ต้องจ่ายเป็นครั้งเป็นคราวมีจำนวน
 ต่อไปน้

เลขานุการเบิกเงินค่าของใช้แลของแต่ง ๙ ชั่ง ๓๓ บาท ๔๘อัฐ
 ประมุขเบิกเงินค่าของไปการจร ๗๕ บาท ๒อัฐ
 สภานายการเบิกเงินค่าของไปการจร ..... ๒๕ บาท .....
 รวมจ่ายการจร ๑๐ ชั่ง ๕๘ บาท ๕๐อัฐ

เงินจ่ายใช้หนี้ บัเก่า ๑๔ ชั่ง ๗๕ บาท .....

เงินที่จ่ายในกรณของทอพระสมุทวโรญาน

เลขานุการเบิก ๑๘ ชั่ง ๒๒ บาท ๑๓อัฐ
 บรรณารักษ์เบิก ๑๘ ชั่ง ๖๙ บาท .....
 ประมุขเบิก ๑๒ ชั่ง ๔๐ บาท ๓๒อัฐ
 รวมจ่ายในการณของทอพระสมุท ๔๘ ชั่ง ๕๑ บาท ๔๕อัฐ

๑๙๖

รวมรายจ่ายทั้งสิ้น ๑๔๕ ชั่ง ๗ บาท ๓๑ อัฐ

เงินรับในการปรกติประจำปี	๑๖๖ ชั่ง ๑๙ บาท ๕๒ อัฐ
เงินจ่ายในการปรกติประจำปี	๙๕ ชั่ง ๓๕ บาท ๕๐ อัฐ
หักจ่ายแล้วคงเหลือ	๗๑ ชั่ง ๖๓ บาท ๕๖ อัฐ

เงินรับในการฉลองหอพระสมุทวชิรญาณ	๑๕๐ ชั่ง	๓๘ บาท
		๕๖ อัฐ
เงินจ่ายในการฉลองหอพระสมุทวชิรญาณ	๑๙๘ ชั่ง	๕๑ บาท
		๕๕ อัฐ
หักจ่ายแล้วคงเหลือ	๑๐๐ ชั่ง ๖๖ บาท ๕๓ อัฐ	

รวมเงินทั้งสิ้น

เงินรับ	๓๑๖ ชั่ง ๕๓ บาท ๑๖ อัฐ
เงินจ่าย	๑๔๕ ชั่ง ๗ บาท ๓๑ อัฐ
หักจ่ายแล้วคงเหลือตัวเงินอยู่	๑๗๑ ชั่ง ๔๖ บาท ๕๕ อัฐ
เงินเหลือในปีที่ ๗	๑๑๑ ชั่ง ๗๗ บาท ๕๓ อัฐ
รวมเป็นเงินคงเหลืออยู่ในบัดนี้	๑๘๓ ชั่ง ๑๓ บาท ๖๒ อัฐ

เงินที่เหลือนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้แทนสมณายก ทรง
พระราชดำริเห็นว่าจะเก็บไว้ไม่ล่ำๆ ก็ไม่มีประโยชน์อันใด เพราะ

ยังไม่มีงานที่จะต้องใช้ จึงโปรดเกล้าฯ ให้แบ่งไปฝากไว้ที่ของกองเชียงใหม่
แบ่งถึงกองประสาน กำหนดปีหนึ่งส่งดอกเบี้ย ๑๐๐ ละ ๕ เงินเหลือ
อีก ๘๓ ชั่ง ๑๗ บาท ๖๒ อัฐ นั้น จะได้ไว้รองรับการ ในกรรม
ถัมปาทิกขังนำ

อนึ่งสมาชิกที่ส่งเงินเกินกว่ากำหนด ๒๐ บาทนั้นก็ยังมี ราย
พระนามแต่ขอแจ้งต่อไปนี้

ชั่ง	บาท	อัฐ
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร	๒๖	๒๘
สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้าจุฑามณี		
กรมพระจักรพรรดิพงษ์	๒๖	๒๘
สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์		
กรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดช	๒๖	๒๘
พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นนครสวรรค์	๒๖	๒๘
พระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงพิชิตปรีชากร	๒๖	๒๘
พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นภูเรศธำรงศักดิ์	๒๖	๒๘
พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม	๒๖	๒๘
พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นพรหมวรางกูร	๒๖	๒๘
พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นราชศักดิ์สโมสร	๒๖	๒๘
พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นศิริธัชสังกาศ	๒๖	๒๘
พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นสรวรรพตศฤกษ์	๒๖	๒๘
พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นสรวรรพตธิประสงค์	๒๖	๒๘

	ซึ่ง	บาท	ตัว
พระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงเทววงษ์วโรประการ		๖๖	๒๔
พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นสุมิตยรพินธุ์		๒๖	๒๔
พระเจ้าน้องยาเธอพระองค์เจ้าจันทร์ทิพย์ธิดา		๒๖	๒๔
พระเจ้าน้องยาเธอพระองค์เจ้าไวยานุกิจ		๒๖	๒๔
พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นดำรงราชานุภาพ		๔๖	๒๔
พระเจ้าน้องยาเธอพระองค์เจ้าศิริเสาวภา		๒๖	๒๔
พระเจ้าน้องยาเธอพระองค์เจ้าโสณบัณฑิต		๒๖	๒๔
พระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์		๒๖	๒๔
พระเจ้าน้องยาเธอพระองค์เจ้าวิวัฒนวงษ์		๒๖	๒๔
พระเจ้าน้องยาเธอพระองค์เจ้าไชยน์ตมมงคล		๒๖	๒๔
สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชเทวี		๒๖	๒๔
พระนางเจ้าพระบรมราชเทวี		๒๖	๒๔
พระนางเจ้าพระราชเทวี		๒๖	๒๔
พระเจ้าพี่นางเธอพระองค์เจ้าโสมาวดี		๒๖	๒๔
พระเจ้าน้องนางเธอพระองค์เจ้าอรุณวดี		๒๖	๒๔
พระเจ้าน้องนางเธอพระองค์เจ้านารีวัฒนา		๒๖	๒๔
พระเจ้าน้องนางเธอพระองค์เจ้าบรมวงษา		๒๖	๒๔
พระเจ้าน้องนางเธอพระองค์เจ้าไชยดิวงษ์		๒๖	๒๔
พระเจ้าน้องนางเธอพระองค์เจ้าภาณุปรา		๒๖	๒๔
พระเจ้าน้องนางเธอพระองค์เจ้าประจักษ์ศิลปาคม		๒๖	๒๔

	ชั่ง	บาท	อัฐ
พระเจ้าอนังนางเธอพระองค์เจ้าประพาฬวิคัม		๒๖	๒๔
พระเจ้าอนังนางเธอพระองค์เจ้าประดิษฐาสารี		๒๖	๒๔
พระเจ้าอนังนางเธอพระองค์เจ้าประไพศรีสอาด		๒๖	๒๔
เจ้าพระยามหินทรศักดิธำรง	๑๐		
เจ้าหมื่นศรีสุวัณษา		๕๑	
พระอินทรเทพ		๕๔	
รวมทั้งสิ้น	๒๒	๖๘	๙
คิดเป็นเงินตามประมาณครุ ๒๐ บาท	๙	๔๐	
เป็นเงินที่ได้เกินจากประมาณ	๑๓	๒๘	๙

สมาชิกที่ออกเงินช่วยในการฉลองหอพระสมุดมีรายนามต่อไปนี้

	ชั่ง	บาท	อัฐ
พระยาราไชยวรยาธิบดี	๑๐๐		
พระบริสุทธิโลหภูมิทรยาธิบดี	๑		
พระยาสมุทรบุรานุรักษ์		๔๐	
รวม	๑๐๑	๔๐	

เงินกำไรขายของตามร้านมีจำนวนต่อไปนี้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	๕	๓๕	๔๘
สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชเทวี	๗	๓๓	
พระนางเจ้าพระบรมราชเทวี	๔	๔๐	
พระนางเจ้าพระราชเทวี	๑	๗	

	ชั่ง	บาท	สต.
พระอรรคชายาเธอพระองค์เจ้าอุบลรัตน์นารีนาถ		๕๓	
สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจันทราสรวทวาร		๒๕	
สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าเยาวมาลณมณ		๒๕	
พระเจ้าอินังนางเธอพระองค์เจ้าประภาศรี		๙	
พระเจ้าอินังนางเธอพระองค์เจ้าวรินทร์นฤญา		๑๒	
พระยานุชิตชาญไชย		๒๕	
พระยาวิเศษโกศลสุวรรณ		๔๕	๔๐
จมีนสมุทพิมาน		๗	
จมีนสราภยสถุดิการ		๑	
พระยาโชฎุกราชเศรษฐีลิลลลลลลลลลลลลลล	๑	๒๐	
กรมพระคลังมหาสมบัติดอกเบี้ยเงินที่ให้อยู่ของ		๓๗	
รวม เงิน	๒๒	๕๔	๒๔

เงินค่าแรงดอกไม้ ภาคนิสมาชิกส่งไว้ทอพระสมุท มีจำนวนต่อไปนี้

สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชเทวี		๕๑	๑๐
พระนางเจ้าพระบรมราชเทวี		๓๔	๓๒
พระนางเจ้าพระราชเทวี		๖๖	๓๒
พระเจ้าพี่นางเธอพระองค์เจ้าโสมาวดี	—	๔	—
พระเจ้าอินังนางเธอพระองค์เจ้าบุษบันบัวผัน			
พระเจ้าอินังนางเธอพระองค์เจ้าประภาศรี			
		๑๑	๙

พระเจ้าน้องนางเธอพระองค์เจ้าภัทรวดีพิมลพรรณ	๕๖	บาท	๑๐	๑๖
พระเจ้าน้องนางเธอพระองค์เจ้าศรีนาคสวาสดี	}	๑๔	๒๕	
พระเจ้าน้องนางเธอพระองค์เจ้าพวงสร้อยสอาง				
พระเจ้าน้องนางเธอพระองค์เจ้าอรุณวดี		๕	๕๗	
พระเจ้าน้องนางเธอพระองค์เจ้าประพาฬรัศมี	}			
พระเจ้าน้องนางเธอพระองค์เจ้าวชิรรัตน์กัญญา		๑๑	๖	
พระเจ้าน้องนางเธอพระองค์เจ้าอรุณไทยเทพกัญญา		๑๑		
พระเจ้าน้องนางเธอพระองค์เจ้าวชิรรัตน์	}	๑๔		
พระเจ้าน้องนางเธอพระองค์เจ้าประติษฐาธรร				
พระเจ้าน้องนางเธอพระองค์เจ้าประติฐานศิริ		๒๒	๑๖	
พระเจ้าน้องนางเธอพระองค์เจ้าประไพศรีสอาด	}	๕๒	๓๙	
พระเจ้าน้องนางเธอพระองค์เจ้าบุตรี				
พระเจ้าน้องนางเธอพระองค์เจ้าประจวบเบญจมา				
เจ้าจอมมารดาวาด	}	๖	๓๒	
เจ้าจอมมารดาจัน				
เจ้าจอมมารดาทิพย์เกษร		๕	๓๖	
พระเจ้าลูกเธอพระองค์เจ้าวรดิษฐ์ฉนาวดี		๕		
พระเจ้าลูกเธอพระองค์เจ้าภัทรวดี		๖	๑๖	

	ชั่ง	บาท	อัฐ
พระเจ้าน้องนางเธอพระองค์เจ้าภาณุพันธุ์		๖	๖
พระเจ้าลูกเธอพระองค์เจ้าจักรพรรดิวัชรกัญญา		๖	๓๒
พระเจ้ายวรวงษ์เธอพระองค์เจ้าดวงประภา			
พระเจ้ายวรวงษ์เธอพระองค์เจ้าสุทธาवर			
พระเจ้ายวรวงษ์เธอพระองค์เจ้าวงจันทร์			
พระเจ้ายวรวงษ์เธอพระองค์เจ้าดิศโลม			
พระเจ้ายวรวงษ์เธอพระองค์เจ้าประโลมโล		๔๖	๔๕
พระเจ้ายวรวงษ์เธอพระองค์เจ้าโศภน			
พระเจ้ายวรวงษ์เธอพระองค์เจ้าพิมพิสาร			
พระยวรวงษ์เธอพระองค์เจ้าวิภาวดี			
รวมทั้งสิ้น	๔	๗๓	๑๒

อนึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเงินเป็นค่าซ่อมแซมหอพระสมุด แลค่าเครื่องตั้งแต่งมีดูละโต๊ะ เป็นต้น คราวหนึ่ง ๖๕ ชั่ง คราวหนึ่ง ๗๔ ชั่ง ๒๘ บาท รวมสองคราว เงิน ๑๓๙ ชั่ง ๒๘ บาท เงินรายนี้ไม่ได้ลงในบาญชีรับจ่ายหอพระสมุด เพราะได้รับพระราชทานมา ก็จ่ายไปได้ตามจำนวน

เทียบการบิเก่า

ต่อไปนี้จะได้ทำการการบิเก่ามาเทียบกับการบิใหม่ เพื่อให้เห็นการที่แปลกกัน ในสิ่งๆ เหมือน ๆ กันในสองปี ล้วนๆ ไม่มีค่าเทียบเป็นต้นว่า เงินที่รับแล้วจ่ายในการฉลองหอพระสมุดซึ่ง

๒๐๓

ลงไว้ข้างต้นแล้วนั้น มีแต่ในปีที่ ๘ ปีเดียว จึงหาได้ยกมาเทียบ
ในที่นี้ไม่ได้ คงเทียบแต่สิ่งที่มีเหมือนกัน และอธิบายเหตุผล
ในการที่จำนวนติดกันอยู่นั้นด้วย ดังจะมีต่อไปข้างล่าง

เงินรับ

		ปีที่ ๗			ปีที่ ๘		
		ชั่ง	บาท	อัฐ	ชั่ง	บาท	อัฐ
เงินในปีปัจจุบัน		๓๗	๓๓		๑๐๐	๘	๘
ค่าการเบ็ดเลือด			๖๒	๓๒	๔	๔๔	๓๔
เงินเก่าปีชาน	๔๔		๒๑	๓๒	๑๐	๑๖	
เงินเก่าปีเถาะ	๑๔๔๑		๔๒		๑	๔๖	
เงินเก่าปีมะโรง	๑๕๔๒		๕๔	๑๖	๑	๑๘	๑๖
เงินเก่าปีมะเส็ง	๑๕๔๓		๔๒	๑๖		๖๒	๑๖
เงินเก่าปีมะเมีย	๑๕๔๔				๑	๕๐	๕๖
เงินเก่าปีมะแม	๑๕๔๕	๑๐	๕๔		๑	๔	๑๖
เงินเก่าปีวอก	๑๕๔๖	๕๐	๓๐		๓	๒	๔๘
เงินเก่าปีระกา	๑๕๔๗	๕	๒๐		๑๓	๗๑	๒๔
เงินเก่าปีจอ	๑๕๔๘	๑๕	๖๐		๑๔		

เงินจ่าย

ปีที่ ๗			ปีที่ ๘		
ชั่ง	บาท	อัฐ	ชั่ง	บาท	อัฐ
๑๔	๔๘	๑๖	๑๔	๔๘	๑๖

เลขอาทิการเงินเดือนละเดือน

๒๐๔

เงินจ่าย

	ปีที่ ๗			ปีที่ ๘		
	ชั่ง	บาท	อัฐ	ชั่ง	บาท	อัฐ
เลขาธิการค่าตัวตราไปรษณีย์	๒	๓๗	๕	๕	๓	๕
ประมุขการค้าคนใช้แลของบริโศค	๕	๖๑	๒๕	๕	๖๑	๒๕
สาราณียกรค่าหนังสือพิมพ์	๓๒	๗๗		๕๕	๒๙	๑๖
เลขาธิการค่าของใช้ของแต่ง	๑	๕๙	๕๕	๙	๓๘	๕๘
บรรณารักษ์ ค่าหนังสือเพิ่มเติม	๑	๗	๓๖			
ใช้เงินค้ำยบเก่า	๘	๒๕	๓๙	๑๕	๖๕	

บัดนี้จะได้อธิบายการที่เทียบเงินในปีที่ ๗ และปีที่ ๘ ซึ่งผิดกันอยู่ คือเงินรับในปีปัจจุบัน ปีที่ ๘ ได้มากกว่าปีที่ ๗ นั้น เพราะสมาชิกมีมากขึ้น เงินก็มากขึ้นไปเป็นธรรมดาประการหนึ่งสมาชิกที่ออกเงินให้เกินกว่า ๒๐ บาท ก็มีมาก เงินค่าใช้การเบตเจดปีที่ ๘ ก็มากขึ้นกว่าปีที่ ๗ นั้น ก็เพราะมีทางที่ได้มากกว่าปีก่อน คือหนังสือพิมพ์ขายขึ้นราคาและขายได้หลายฉบับเป็นต้น แลเงินค้ำยบเก่าตั้งแต่ปีขานสัมฤทธิ์ศก ๑๒๕๐ จนถึงปีมะเมียจัตวาศก ๑๒๕๕ ซึ่งมากกว่ากันบ้างน้อยกว่ากันบ้างนั้น เพราะเป็นการเก็บเงินที่ตกค้างไว้รายไป บางจำนวนเก็บได้มากแห่ง บางจำนวนเก็บได้น้อยแห่ง จึงผิดกันไปบ้างเล็กน้อย เงินจำนวนนี้มีแบบญจศก ๑๒๕๕ กับปีวอกศก ๑๒๕๖ ปีที่ ๗ มากกว่าปีที่ ๘ หลายเท่านี้ เพราะเมื่อ

ปีที่ ๗ ตามบัญชีสมาชิกฝ่ายในได้ส่งเงินสองจำนวนนี้โดยมาก ตกลงมา
ถึงปีที่ ๘ เงินในสองจำนวนที่ตกค้างอยู่อีกน้อย จึงเก็บได้แต่น้อยตั้ง
เงินจำนวนปีแรกปีตก ๑๒๘๗ ในปี ๘ เก็บได้มากกว่าปีที่ ๗ นั้น
เพราะสมทบเงินภาคีสมาชิกที่ค้างยังไม่ได้ส่งแต่ก่อน พึ่งมาส่งใน
ปีที่ ๘ นี้โดยมาก จำนวนเงินจึงมากกว่ากันดังนี้

ในจำนวนปีจอชัฎศก ๑๒๘๘ เก็บเงินในปี ๗ ได้ถึงสิบห้าชั่ง
เศษนั้น เป็นเงินภาคีสมาชิกที่ค้างโดยมาก มาในปี ๘
เงินภาคีสมาชิก ค้างอยู่นั้นไม่ถึงส่วนเดียว แต่ตามบัญชี
ได้นำเงินจำนวนปีจอ มาส่งในปี ๘ นี้เก็บจะหมดทั่วกัน จำ
นวนเงินที่ได้รับจึงมากถึง ๑๕ ชั่งได้ไต่กันกับปีที่ ๗

ส่วนเงินจ่ายนั้น เงินเดือนเสมียนปีที่ ๘ น้อยกว่าปีที่ ๗
เพราะเสมียนรองคนหนึ่งจึงมีมาในปี ๗ นั้นลาออกเสีย ในปี ๘
นี้ว่างมาหลายเดือน เพราะยังหาผู้ที่ทำการในตำแหน่งนี้ไม่ได้
พึ่งจะได้ตั้งขึ้นเมื่อเร็วๆ นี้ เพราะเหตุนี้เงินจึงน้อยกว่ากันไปหน่อยหนึ่ง ที่
แต่นั้นถ้าตั้งเดิมทีแล้วคงเป็นจำนวนเงินเท่ากัน จะแปลกกันก็แต่ปลาย
เสกบาทเสกชัฎศก แต่เดิมเสมียนข้างเท่านี้ เงินค่าตัวตราไปรษณีย์
ในปี ๘ ซึ่งจ่ายมากกว่าปีที่ ๗ กว่าเท่าหนึ่งนั้น เพราะ
หนังสือขยายนำออกเป็น ๑๒ หน้า มีน้ำหนักรับมากขึ้น จึงต้อง
ใช้ตัวตราไปรษณีย์เพิ่มขึ้นทั้งสมาชิกก็มีมากตัวขึ้นด้วย เงินค่าคน
ใช้เลขของบริโศกปีที่ ๘ มากกว่าปีที่ ๗ หน่อยหนึ่งนั้น เพราะ
เดิมคนใช้ชั้นพอสมควรแก่เวลาที่ตั้งการ ค่าหนังสือพิมพ์พระญาณ

วิเสศ ปีที่ ๘ มากกว่าปีที่ ๗ เพราะเพิ่มน้ำหนักสิ่งออกเป็น ๑๒ น้ำ
 เช่นว่ามาแล้วข้างต้นนั้น เงินค่าของใช้ของแต่งที่เป็นการร ปีที่ ๘
 มีการทที่จะต้องตกแต่ง แลการที่จะต้องใช้สอยมากขึ้นหลายสิ่งหลาย
 อย่าง จำนวนเงินจึงมาก ของที่จัดซื้อในเงินรายนี้ย่อมเป็น
 ของถาวร ที่คงเป็นสมบัติของหพระสมุจอยู่ โหมน้ำนั้น
 เป็นต้นโดยมาก ของที่ใช้สิ้นไปเปลืองไป เช่นกระตาดแล
 ดินสอเป็นต้นนั้นก็ใช้ราว ๆ กับปีก่อน ไม่ติดกันมากนัก เงิน
 ค่าหนังสือเพิ่มเติมในปีที่ ๗ ได้จัดซื้อหนังสือพิ พ์ซึ่งยังไม่มีในหอพระ
 สมุดเพิ่มเติมขึ้นโดยมาก ในปีนี้ ๘ นั้น หนังสือที่เกิดขึ้นใหม่มี
 ผู้ให้เปล่าเสียทั้งนั้น จึงไม่ได้จ่ายเงินจัด เยะ เงินที่ใช้
 ค้างเป็นค่าในปีที่ ๗ กับปีที่ ๘ ติดกันคนละประเภท ในปีนี้ ๗
 ใช้การที่ตกค้างในปีที่ ๖ ซึ่งยังไม่ได้เบิก แต่ในปีที่ ๘ นี้ใช้
 แต่ค่าหนังสือขริญาณเดือน ซึ่งค้างมาแต่ปีที่ ๕ รายเดียวเท่านั้น
 รวมความทั้งปวงที่พระรณมานักกล่าวโดยสังเขป เห็นว่าเงินบำรุง
 หอพระสมุดที่ได้รับโดยอาการต่าง ๆ ทั้งหักจ่ายแล้วคงเหลือเงินเป็นทรัพย์สิน
 สมบัติของหอพระสมุดอยู่ถึง ๑,๕๓๓ ชั่ง ๕ บาท ๖๒ อัฐ พอที่จะจัดการ
 ให้กว้างใหญ่ไพศาลสืบไปได้ นับว่าเป็นความเจริญของหอพระสมุดขริ
 ญาณ ขอให้ความเจริญนี้ดำรงอยู่ แลเจริญยิ่งขึ้นสืบไปในภายหน้าเทอญ

(ลิขิตวิไล)

พระเจ้านั่งยาเธอ กรมหมื่นสมมตอมรพันธุ์

เทวัญญิก ทรงแจ้ง